

Judikatura Soudního dvora Evropské unie v oblasti ochrany přírody

Zpracovali:

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

JUDr. Jiří Zicha, Ph.D.

ISBN 978-80-7212-562-3

Praha 2011

Ministerstvo životního prostředí

Obsah

Vysvětlivky	4
1. Unijní právo ochrany přírody	5
2. Judikatura ke směrnici o ptácích	8
2.1 Článek 1	8
2.2 Článek 2	10
2.3 Článek 3	11
2.4 Článek 4	11
2.5 Článek 5	19
2.6 Článek 6	20
2.7 Článek 7	21
2.8 Článek 8	23
2.9 Článek 9	25
2.10 Článek 10	29
2.11 Článek 11	30
2.12 Článek 12 a 13	30
2.13 Článek 14	31
3. Judikatura ke směrnici o stanovištích	32
3.1 Článek 1	32
3.2 Článek 2	34
3.3 Článek 3	36
3.4 Článek 4	36
3.5 Článek 5	46
3.6 Článek 6	46
3.7 Článek 7	59
3.8 Článek 8 až 10.	65
3.9 Článek 11	65
3.10 Článek 12	66
3.11 Články 13 až 15.	69
3.12 Článek 16	71
3.13 Články 17 až 21.	75
3.14 Článek 22	75
4. Přehled dosavadní judikatury (1987-2011)	77
4.1 <i>Judikatura dostupná v anglickém nebo jiném (zejména francouzském jazyce) v letech 1987 až 2004</i>	77
4.2 <i>Judikatura z let 2004-2011 dostupná v českém jazyce</i>	80
4.3 <i>Otevřené případy.</i>	82
5. Přehled použité literatury	85
Česká	85
Zahraniční	86
Přehled internetových pramenů	86

Přehled použitých zkratk:

EK Evropská komise

EP Evropský parlament

EU Evropská unie

IBA *Important Bird Areas*, významná ptačí území

LVS lokality významné pro Společenství

OJ Official Journal (Úřední věstník Evropské unie)

pSCI *Sites of Community Importance*, evropsky významné lokality navržené členským státem k zařazení do evropského seznamu

SAC *Special Areas of Conservation*, evropsky významné lokality vyhlášené členským státem jako chráněné

SCI *Sites of Community Importance*, evropsky významné lokality zařazené rozhodnutím Evropské komise do evropského seznamu

SDEU Soudní dvůr Evropské unie

SES Smlouva o založení Evropského společenství

SFEU Smlouva o fungování Evropské unie

SPA Special Protection Areas, ptačí oblasti

Vysvětlivky:

kurzívou na šedém pozadí - text směrnic

kurzívou - citace Soudního dvora

text v rámečku - shrnutí nejdůležitější problematiky a závěrů k příslušnému článku

1 Unijní právo ochrany přírody

Ochrana přírody je v současné době v právu Evropské unie (EU) řešena právními předpisy v oblasti společné environmentální politiky, dotýkají se jí však také právní předpisy ostatních politik, zejména zemědělské, rybářské, dopravní, energetické, ale i dalších. Právní úprava ochrany přírody v rámci primárních pramenů unijního práva není speciální, nýbrž jí slouží jako základ jednotlivé články **Smlouvy o fungování Evropské unie** (SFEU) týkající se ochrany životního prostředí a zvířat. Jedná se zejména o články 11, 13, 36, 191-193 SFEU. Článek 11 SFEU zakotvuje princip integrace, když stanoví, že požadavky na ochranu životního prostředí musí být zahrnuty do vymezení a provádění politik a činností Unie, zejména s ohledem na podporu udržitelného rozvoje. Článek 13 SFEU uvádí, že při stanovování a provádění politik Unie v oblastech zemědělství, rybolovu, dopravy, vnitřního trhu, výzkumu a technologického rozvoje a vesmíru zohledňují Unie a členské státy plně požadavky na dobré životní podmínky zvířat jako vnímajících bytostí. Článek 36 SFEU se týká zákazů nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněných veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. V hlavě XX SFEU tvořené články 191-193 je zakotvena politika Unie v oblasti životního prostředí, včetně jejích základních principů, kterými jsou princip předběžné opatrnosti, princip prevence, princip „znečišťovatel platí“, označovaný také jako princip odpovědnosti původce či princip odvracení ohrožení životního prostředí především u zdroje.

Ochrana přírody, přírodních ekosystémů, fauny a flóry je v unijním právu řešena především **prameny sekundárního práva**, tedy jednotlivými směrnici, nařízeními a rozhodnutími. Nejedná se o komplexní právní úpravu, která by pokrývala všechny oblasti problematiky, jde spíše o jednotlivé dílčí prameny sekundárního práva, zaměřené především na ty oblasti, které vyžadují širší nadnárodní spolupráci, bez níž by ochrana přírody a biologické rozmanitosti nebyla účinná. Tuto úpravu pak doplňují mezinárodní mnohostranné úmluvy, které podepsalo jako smluvní strana ještě Evropské společenství a které formou nařízení či rozhodnutí inkorporovalo do svého komunitárního právního řádu. Některé jsou pak promítnuty přímo v jednotlivých sekundárních právních normách.

Mezi nejvýznamnější z těchto právních norem přitom patří směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979 o ochraně volně žijících ptáků, kterou nahradila směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích) a směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích). **Směrnice o ptácích** stanoví ochranu všech druhů ptáků, které se přirozeně vyskytují ve volné přírodě na evropském území členských států EU. Z vymezených důvodů a při neexistenci jiného uspokojivého řešení připouští jednoznačně definované a kontrolovatelné odchylky z uvedené obecné ochrany. Dále obsahuje seznam druhů, které mohou být, s ohledem na početnost populace, zeměpisné rozšíření a míru úspěšnosti rozmnožování loveny podle národní legislativy daného státu. Prodej, doprava a držení i chov v lidské péči za účelem prodeje a nabízení živých nebo mrtvých ptáků a jejich částí jsou možné pouze u vybraných druhů, a to za předpokladu, že ptáci byli legálně usmrceni nebo odchyceni nebo získáni jiným zákonným způsobem. Klíčovou povinností je vyhlásit nejvhodnější oblasti pro ochranu ptačích druhů uvedených v příloze I a pro oblasti rozmnožování, pelichání a přezimování a tahové zastávky pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů, které nejsou uvedeny v příloze I směrnice (v anglické terminologii se jedná o *Special Protection Areas*, SPA). V České republice je tato povinnost naplněna prostřednictvím vymezení ptačích oblastí. **Směrnice o stanovištích** má přispět k ochraně a uchování druhové rozmanitosti živočichů a rostlin a rozmanitosti typů přírodních stanovišť na území členských států EU. K tomu slouží zejména vytváření evropské soustavy chráněných území

Natura 2000, na území ČR tvořené evropsky významnými lokalitami, vymezenými podle této směrnice a ptáčích oblastmi podle směrnice o ptácích. Proces vymezení evropsky významných lokalit upravuje článek 4 směrnice o stanovištích (viz níže), přičemž v anglické terminologii se tyto lokality nazývají v průběhu tohoto procesu jako *proposed Sites of Community Importance* (pSCI), *Sites of Community Importance* (SCI) a *Special Areas of Conservation* (SAC). Členský stát má za povinnost zajistit přísnou ochranu typům přírodních stanovišť a druhům, pro které jsou lokality Natury 2000 vymezeny. Směrnice o stanovištích dále zahrnuje i pravidla druhové ochrany, přičemž její zásady jsou podobné jako u směrnice o ptácích.

Pro zajištění jednotného pochopení, aplikace a prosazování unijního práva je nezbytná role soudní instituce. **Soudní dvůr EU** sídlí v Lucemburku a je složený ze tří soudů - Soudního dvora (Court of Justice, zal. 1952), Soudu prvního stupně (Court of First Instance, zal. 1988) a Soudu pro veřejnou službu (Civil Service Tribunal, zal. 2004). Každý z nich je příslušný v různých typech případů, pro účely sporů týkajících se transpozice a implementace směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích jsou příslušnými tribunály Soudní dvůr a Soud prvního stupně.

Ochrana přírody je v rámci ochrany životního prostředí třetí nejčastější oblastí, kterou se Soudní dvůr zabývá. Od roku 1987 do roku 2010 se jednalo o přibližně 120 případů, víc jich rozhodoval jen v oblasti ochrany vod a nakládání s odpady. Tyto případy lze z hlediska procesního rozdělit do tří skupin:

První skupinu tvoří případy, jejichž předmětem je **splnění porušené unijní právní normy**. SFEU upravuje ve svém článku 258 řízení o porušení Smlouvy vedené Evropskou komisí proti členskému státu s možností podání žaloby Soudnímu dvoru, článek 259 dále upravuje možnost podání žaloby proti členskému státu ze strany jiného členského státu, které předchází odůvodněné stanovisko Komise, a konečně článek 260 upravuje řízení o výkonu předchozího rozhodnutí Soudního dvora. Řízení podle článku 258 SFEU představuje, na rozdíl od řízení podle článku 259 SFEU, jeden z nejpoužívanějších a nejdůležitějších prostředků vynucování unijního práva. Pokud členský stát nezjedná nápravu v souladu s příslušným rozhodnutím Soudního dvora, zmocňuje článek 260 SFEU Evropskou komisi zahájit proti členskému státu nové řízení o porušení Smlouvy v téže věci. Pokud Komise podá žalobu k Soudnímu dvoru, má právo současně navrhnout uložení finanční pokuty členskému státu, a to přiměřenou okolnostem daného případu. V řízeních týkajících se směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích již Komise v minulosti opakovaně navrhovala uložení finanční sankce, ale dosud bezúspěšně.

Druhou skupinu případů tvoří rozhodování podle článku 267 SFEU o **předběžných otázkách** týkajících se výkladu Smluv a platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie. Vystane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr o rozhodnutí o této otázce. V oblasti ochrany životního prostředí se jedná o téměř o 50% všech řízení, přičemž se týkají zejména oblasti posuzování vlivů na životní prostředí a právě ochrany přírody.

Třetí skupinu pak tvoří případy podle článku 263 SFEU, podle něhož **každá fyzická nebo právnická osoba** může za stanovených podmínek podat žalobu proti aktům unijních institucí, které jsou jí určeny nebo které se jí bezprostředně a osobně dotýkají. V oblasti ochrany přírody se jedná o případy, v nichž jednotlivci (zejména vlastníci pozemků) žalují Evropskou komisi v souvislosti s jejími rozhodnutími týkajícími se vyhlášení lokalit soustavy Natura 2000. Tyto případy řeší Soud prvního stupně.

Z hlediska obsahového lze dosavadní judikaturu Soudního dvora týkající se směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích rozdělit na pět nejčastějších typů případů, a sice na případy týkající se nedostatečného či chybného legislativního zakotvení rámcové úpravy územní a druhové ochrany, případy chybného nebo nedostatečného vymezení či nevymezení konkrétního chráněného území soustavy Natura 2000, včetně protiprávního zmenšování takového území, dále případy protiprávního schválení záměru investičního projektu v chráněném území, včetně otázek posuzování vlivů koncepcí či záměrů na lokality soustavy Natura 2000, případy nedo-

statků v zajištění ochrany chráněného území v rámci soustavy Natura 2000 a konečně případy protiprávního nakládání s chráněnými druhy živočichů, zejména ptáků, ale i ostatních živočichů.

Směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích tvoří základ unijní ochrany přírody, přičemž kromě metodického vedení ze strany zejména Evropské komise a institucí jednotlivých členských států je pro pochopení tohoto základu určující právě rozhodovací činnost Soudního dvora. Účelem této publikace je v návaznosti na publikaci *Nature And Biodiversity Cases - Ruling Of The European Court Of Justice*, kterou Evropské komise vydala v roce 2006 toliko v anglickém jazyce, přinést obdobný a aktualizovaný přehled rozhodovací činnosti Soudního dvora také české odborné i laické veřejnosti.

Ve výkladu jednotlivých článků publikace nejprve uvádí text příslušného článku směrnice, dále rozbor judikatury k článku, existuje-li, přičemž podrobněji se věnuje rozhodnutím o předběžných otázkách. V případě rozhodnutí o žalobách Komise se publikace podrobněji věnuje analýze judikátu tam, kde došlo k významnému výkladu ze strany ESD. Tam, kde byla pouze konstatována pozdní či chybná transpozice, případně její nenotifikace, ale bez hlubšího zdůvodnění, tam obvykle publikace uvádí jen výrok ESD.

2 Judikatura ke směrnici o ptácích

Směrnice o ptácích byla přijata v roce 1979 a transpoziční lhůta uběhla v roce 1981. Soudní dvůr se věnuje směrnici o ptácích od roku 1987, kdy byly vydány první rozsudky. V případě judikatury týkající se směrnice o ptácích jde o judikaturu Soudního dvora k původnímu textu směrnice 79/409/EHS, kodifikované znění z roku 2009 až na drobné výjimky (kterých se netýká judikatura) v podstatě text směrnice z roku 1979 nezměnilo.

2.1 Článek 1

1. Tato směrnice se týká ochrany všech druhů ptáků přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě na evropském území členských států, na něž se vztahuje Smlouva. Zahrnuje ochranu, regulování těchto druhů a péči o ně a stanoví pravidla pro jejich využívání.

2. Vztahuje se na ptáky, jejich vejce, hnízda a stanoviště.

Judikatura k článku 1 byla velmi hojná zejména v prvních letech. Zpočátku se Soudní dvůr věnoval převážně pozitivnímu vymezení předmětu směrnice (C-252/85 Komise vs. Francie, C-262/85 Komise vs. Itálie, C-247/85 Komise vs. Belgie, C-149/94 Didier Vergy, C-435/92 Association pour la protection des Animaux Sauvages, C-202/94 Godefridus van Feesten). Soudní dvůr opakovaně zdůraznil, že ochrana se vztahuje i na všechny stěhovavé druhy ptáků a dále, že členský stát je povinen zajistit svými národními právními předpisy stejnou ochranu i evropským druhům, které se přirozeně nebo obvykle nevyskytují na jeho území. Později se Soudní dvůr vyslovil i k negativnímu vymezení předmětu směrnice (C-149/94 Didier Vergy, C-480/03 Hugo Clerens), k zachování obecných ochranných opatření pro všechny druhy ptáků dle čl.1 směrnice (C-262/85 Komise vs. Itálie) a k pravidlům transpozice směrnice do národního práva (C-262/85 Komise vs. Itálie, C-236/85 Komise vs. Nizozemí). Jako jistý excés vybočující z konzistentnosti rozhodování se jeví rozhodnutí ve věci C-169/89 Gourmetterie van den Burg.

C-236/85 Komise vs. Nizozemí

Pro transpozici směrnice postačí, v závislosti na jejím obsahu, všeobecný právní kontext, pokud tento účinně zajišťuje úplné uplatnění směrnice dostatečně jasným a přesným způsobem. Toto je obzvláště zájmem členských států podle směrnice o ptácích, která klade důraz na skutečnost, že druhy ptáků tvoří společné evropské dědictví.

C-247/85 Komise vs. Belgie

Belgie nezajistila svými národními právními předpisy stejnou ochranu i evropským druhům, které se přirozeně nebo obvykle nevyskytují na jeho území. Ochrana podle směrnice se vztahuje také na všechny ptáky vyskytující se v přírodě na území Evropských společenství jiného členského státu, kteří se přirozeně nebo obvykle nevyskytují na území členského státu, ale kteří do něj byli dovezeni, v něm drženi nebo uvedeni na trh, ať už živí či mrtví.

C- 252/85 Komise vs. Francie

Článek 1 směrnice vztahuje ochranu na všechny v přírodě se vyskytující ptáky na území Evropských společenství; oproti tomu francouzské právo ochranu omezuje na ochranu vnitrostátního biologického bohatství nebo zvláštní vědecký zájem; francouzské právo neobsahuje ochranu všech stěhovavých druhů, ale především těch, které se na území Francie vyskytují. Soudní dvůr, i s ohledem na svou dřívější jurisdikci v případě C-262/85 odkázal na preambuli směrnice, kde je mj. zakotvena společná odpovědnost členských států za ochranu stě-

hových druhů ptáků, která je typicky přeshraničním environmentálním problémem. Proto omezení ochrany stěhovavých ptáků na jejich výskyt na území členského státu je podle Soudního dvora v rozporu se směrnicí.

C-262/85 Komise vs. Itálie

Druhy volně žijících ptáků přirozeně se vyskytující na evropském území členských států jsou zejména stěhovavé druhy. Takové druhy tvoří společné dědictví a jejich účinná ochrana je typickým problémem životního prostředí překračujícím hranice státu, který vyžaduje společnou odpovědnost.

Směrnice o ptácích obsahuje v přílohách II a III seznamy druhů ptáků, na která se vztahují odchylná opatření od základního režimu ochrany (články 1 a 5 směrnice). Pokud určité druhy nejsou v přílohách II a III směrnice uvedeny, neznamená to, že se na ně nevztahují pravidla základního režimu ochrany.

V bodě 9 odůvodnění rozhodnutí se ESD zabýval obecnými pravidly transpozice směrnice o ptácích do národního práva členských států. Jedná se o první rozhodnutí tohoto typu ke směrnici o ptácích. Zdůraznil, že se jedná o obecnou povinnost členských států. Provedení (transpozice) směrnice o ptácích do vnitrostátního práva nevyžaduje nutně formální a doslovné převzetí jejího obsahu do výslovného a zvláštního právního předpisu a k jejímu provedení může postačovat, v závislosti na jejím obsahu, všeobecný právní kontext, pokud tento účinně zajišťuje úplné uplatnění směrnice dostatečně jasným a přesným způsobem.

Ve stejném duchu se Soudní dvůr vyjádřil k této problematice i v pozdějších případech, např. C-236/85 Komise vs. Nizozemí, C-247/85 Komise vs. Belgie, C-252/85 Komise vs. Francie, C-38/99 Komise vs. Francie, C-118/94 Regione Veneto nebo C-6/04 Komise vs. Spojené království (jedná se o případy nejen ke směrnici o ptácích, ale i ke směrnici o stanovištích, avšak názor Soudního dvora je shodný).

C-435/92 Association pour la protection des Animaux Sauvages

Rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce potvrdilo, že nelze stanovit loveckou sezónu podle období stěhování většiny ptáků. Zákaz se musí vztahovat na všechny jedince, neboť podle článku 1 směrnice je poskytována ochrana všem druhům ptáků volně žijících na evropském kontinentě. Z důvodu rušení a možné záměny jednotlivých druhů v zásadě nelze zavádět pro různé druhy různá data ukončení loveckých sezón.

C-149/94 Didier Vergy

Směrnice se vztahuje i na jedince, kteří pocházejí z typů přírodních stanovišť, které se na území členského státu nenacházejí, ale nacházejí se na území jiného členského státu. I takovýmto druhům je tedy povinen každý členský stát zajistit ve svém národním zákonodárství ochranu.

Soudní dvůr ve výroku konstatoval, že se směrnice nevztahuje na ty jedince příslušného druhu, kteří se vylíhli a byli odchováni v lidské péči.

C-202/94 Godefridus van Feesten

Směrnice o ptácích upravuje ochranu druhů a populací ptáků, péči o ně, pravidla pro jejich využívání a regulaci. Směrnice zahrnuje jak druhy, tak i jejich poddruhy. Vztahuje se i na poddruhy, které pocházejí z území mimo evropské území členských států, pokud druh, ke kterému poddruh přísluší, je geograficky původním v kterémkoliv členském státě.

C-480/03 Hugo Clerens

Směrnice o ptácích musí být vykládána tak, že není použitelná na jedince vylíhnuté a chované v zajetí, a za současného stavu práva Společenství je tudíž právní úprava této problematiky nadále v pravomoci členských států s výhradou článků 28 až 30 SES.

2.2 Článek 2

Členské státy přijmou opatření nezbytná k tomu, aby populace druhů uvedených v článku 1 byly zachovány na úrovni nebo přivedeny na úroveň, která odpovídá zejména ekologickým, vědeckým a kulturním požadavkům, přičemž budou brát v úvahu hospodářské požadavky a požadavky rekreace.

Judikatura k článku 2 byla hojná zejména v prvních letech. Rozhodování bylo konzistentní zejména při výkladu tohoto článku ve vztahu k článkům 1, 4 a 9 směrnice, přičemž zásadním je konstatování, že článek 2 nepředstavuje derogaci závazků a požadavků vyplývajících z těchto článků. Stejně tak důležitý je opakovaně potvrzený závěr, že lov ptáků není rekreační aktivita, kterou by bylo možné zohledňovat ve vztahu k článku 2 směrnice.

C-262/85 Komise vs. Itálie

Přestože článek 2 zakotvuje povinnost členských států přijmout opatření nezbytná k tomu, aby populace druhů uvedených v článku 1 byly zachovány na úrovni nebo přivedeny na úroveň, která odpovídá zejména ekologickým, vědeckým a kulturním požadavkům, přičemž budou brát v úvahu hospodářské požadavky a požadavky rekreace, není obsah článku 2 ve slovech „přičemž budou brát v úvahu hospodářské požadavky a požadavky rekreace“ nezávislou derogací závazků a požadavků směrnice. Slova „budou brát v úvahu“ nelze vykládat jako výjimku ze základních ochranných podmínek, přesto je však třeba v praxi na jednu stranu zvažovat např. ekologické požadavky a na druhé straně požadavky hospodářské. Tato opatření však mají být ve vzájemné rovnováze.

Soudní dvůr v rozsudku potvrdil závaznost všech podmínek daných článkem 9 směrnice pro uplatnění odchylky ze zákazů u ochrany ptactva, a to nemožnost jiného uspokojivého řešení, taxativně vymezené důvody pro výjimku a dodržení formálního obsahu žádosti o výjimku. Je třeba žádat o ni každý rok znovu. Odchylné řešení u ochrany ptáků podle článku 9 nelze použít ve vztahu k článku 2, ale toliko ve vztahu k článkům 5 až 8 směrnice.

C-435/92 Association pour la Protection des Animaux Sauvages

Správní soud ve francouzském městě Nantes postoupil Soudnímu dvoru žádost o zahájení řízení o předběžné otázce týkající se problematiky stanovení ukončení loveckých sezón stěhovavých druhů ptáků a vodních druhů ptáků, dále určení lovecké sezóny odchylně podle jednotlivých druhů a kompetencí stanovovat lovecké sezóny odchylně v různých regionech (k tomu viz níže výklad k článku 7 směrnice o ptácích). Soudní dvůr se vyslovil i k článku 2, a to tak, že lov ptáků není rekreační aktivita, kterou by bylo možné zohledňovat ve vztahu k tomuto článku. Stejně pak rozhodl v případech C-247/85 Komise vs. Belgie, nebo C-262/85 Komise vs. Itálie.

C-57/89 Komise vs. Německo (Leybucht)

Při výběru území, která jsou nejvhodnější z hlediska vymezení SPA podle článku 4 odst. 1 mají členské státy určitou možnost volného uvážení, která je ale omezena skutečností, že toto vymezení podléhá ornitologickým kritériím daným směrnicí, mezi něž patří výskyt druhu uvedeného v příloze I směrnice nebo vymezení stanoviště jako je mokřad. Nicméně členské státy nemají stejnou možnost volného uvážení podle článku 4 odst. 4 co do možnosti měnit nebo redukovat rozlohu těchto oblastí. Pravomoc měnit nebo redukovat rozlohu může vycházet toliko z výjimečných důvodů týkajících se obecného zájmu, který je nadřazený obecnému zájmu reprezentovanému ekologickým cílem směrnice. V této souvislosti však nepřichází v úvahu hospodářské požadavky a požadavky rekreace uváděné v článku 2, jelikož uvedené ustanovení nezakládá samostatnou derogaci systému ochrany založeného směrnicí.

2.3 Článek 3

1. S přihlédnutím k požadavkům uvedeným v článku 2 přijmou členské státy nezbytná opatření na ochranu, zachování nebo obnovení dostatečné rozmanitosti a rozlohy stanovišť pro všechny druhy ptáků, na které se vztahuje článek 1.

2. Ochrana, uchování a obnova biotopů a stanovišť bude zahrnovat zejména následující opatření:

- a) zřizování chráněných území;
- b) udržování a péči v souladu s ekologickými potřebami stanovišť uvnitř chráněných území i mimo ně;
- c) obnovu zničených biotopů;
- d) vytváření biotopů.

K článku 3 směrnice o ptácích není poněkud překvapivě dosud příliš judikatury, z té existující lze nicméně vyvodit závěr, že Soudní dvůr použil při výkladu tohoto článku základní principy práva životního prostředí, a to princip prevence a princip předběžné opatrnosti.

C-355/90 Komise vs. Španělsko (Santoña Marshes)

Článek 3 směrnice požaduje, aby členské státy přijaly nezbytná opatření k ochraně, udržení a obnovení dostatečné diverzity a rozlohy stanovišť všech druhů ptáků, kterých se směrnice týká. Závazky členských států vyplývající z článku 3 tudíž existují už před tím, než je zaznamenán pokles v četnosti ptáků nebo se jakkoli jinak projeví nebezpečí vyhynutí chráněných druhů.

C-117/00 Komise vs. Irsko

Bělokur rousný je druh z přílohy II směrnice o ptácích, jehož početní stavy podle vědeckých výzkumů odborné organizace Irish Wildbird Conservancy v posledních letech klesají. V daném případě šlo o ohrožení jeho nejlepšího irského biotopu lokality mokřadů Owenduff-Nephin-Beg, nevhodným managementem lokality (zatravnění, poškozování biotopu spásáním porostů ovce). Soudní dvůr konstatoval, že Irsko nezajistilo ochranu tohoto biotopu ve smyslu článku 3 pro tamní populaci bělokura rousného a připomněl, že závazky členských států vyplývající z článku 3 existují už před tím, než je zaznamenán pokles v četnosti ptáků nebo se jakkoli jinak projeví nebezpečí vyhynutí chráněných druhů. K další argumentaci ohledně porušení článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích viz níže.

2.4 Článek 4

1. Druhy uvedené v příloze I musí být předmětem zvláštních opatření týkajících se ochrany jejich stanovišť s cílem zajistit přežití těchto druhů a rozmnožování v jejich areálu rozšíření.

V této souvislosti musí být brány v úvahu:

- a) druhy ohrožené vyhubením;
- b) druhy citlivé vůči specifickým změnám na jejich stanovišti;
- c) druhy pokládané za vzácné s ohledem na málo početné populace nebo prostorově omezené místní rozšíření;
- d) ostatní druhy vyžadující zvláštní pozornost z důvodů specifického charakteru jejich stanoviště.

Trendy a kolísání početnosti populací musí být zohledněny jako podklady pro hodnocení.

Členské státy především označí území nejvhodnější z hlediska počtu druhů a rozlohy jako zvláště chráněné oblasti určené pro ochranu těchto druhů, přičemž vezmou v úvahu jejich požadavky na ochranu na pevnině a na moři v zeměpisné oblasti, na niž se tato směrnice vztahuje.

2. Členské státy přijmou obdobná opatření pro pravidelně se vyskytující stěhovavé druhy, které nejsou uvedeny v příloze I, přičemž vezmou v úvahu potřebu jejich ochrany na moři a na pevnině v zeměpisné oblasti, na niž

se tato směrnice vztahuje, pokud jde o zimoviště, místa zastávek na jejich tahových cestách, místa, kde se tažné druhy rozmnožují a pelichají. V této souvislosti věnují členské státy zvláštní pozornost ochraně mokřadů, a zejména mokřadů mezinárodního významu.

3. Členské státy zašlou Komisi veškeré příslušné informace, aby mohla vyvinout odpovídající iniciativu s ohledem na koordinaci nezbytnou k tomu, aby území uvedená v odstavci 1 a 2 vytvořila souvislý celek, který by splňoval požadavky těchto druhů na moři i pevnině v zeměpisné oblasti, na niž se tato směrnice vztahuje.

4. S ohledem na ochranu oblastí uvedených v odstavcích 1 a 2 přijmou členské státy vhodná opatření pro předcházení znečišťování nebo poškození stanovišť nebo jakýchkoli rušivých zásahů, které negativně ovlivňují ptáky, pokud by mohly být významné z hlediska cílů tohoto článku. Členské státy musí rovněž usilovat o předcházení znečišťování nebo poškození stanovišť mimo tyto chráněné oblasti.

Judikatura k článku 4 je velmi bohatá, přičemž obvykle se týká nesplnění povinnosti členského státu zajistit ochranu přírodních stanovišť druhů v příloze I směrnice, označit území nejvhodnější z hlediska počtu druhů a rozlohy jako SPA a zajistit jim praktickou ochranu podle principu prevence a principu předběžné opatrnosti. Při vymezování těchto chráněných území lze brát v úvahu jen vědecká kritéria, nikoliv např. kritéria ekonomická. Členské státy jsou povinny přijmout všechna nezbytná opatření pro zavedení a uskutečnění koherentního, specifického a úplného právního režimu schopného zajistit trvale udržitelné řízení a účinnou ochranu zvláště chráněných oblastí označených s ohledem na ochranné cíle stanovené směrnicí o ptácích. Po přijetí směrnice o stanovištích byl prostřednictvím jejího článku 7 zaveden vztah článku 4 směrnice o ptácích a článku 6 směrnice o stanovištích, viz tedy též níže výklad k těmto ustanovením.

C-57/89 Komise vs. Německo (Leybucht)

Při výběru území, která jsou nejvhodnější z hlediska vymezení SPA podle článku 4 odst. 1, mají členské státy určitou možnost volného uvážení, která je ale omezena skutečností, že toto vymezení podléhá ornitologickým kritériím daným směrnicí, mezi něž patří výskyt druhu uvedeného v příloze I směrnice nebo vymezení stanoviště jako je mokřad. Nicméně členské státy nemají stejnou možnost volného uvážení podle článku 4 odst. 4 co do možnosti měnit nebo redukovat rozlohu těchto oblastí. Pravomoc měnit nebo redukovat rozlohu může vycházet toliko z výjimečných důvodů týkajících se obecného zájmu, který je nadřazený obecnému zájmu reprezentovanému ekologickým cílem směrnice. V této souvislosti však nepřichází v úvahu hospodářské požadavky a požadavky rekreace uváděné v článku 2, jelikož uvedené ustanovení nezakládá samostatnou derogaci systému ochrany založeného směrnicí.

Předmětem tohoto sporu, který je významný mj. pro použití procesu vedoucího k vydání předběžného opatření Soudním dvorem podle článku 243 SES, byla stížnost obdržaná Komisí od německých ekologických iniciativ ve věci výstavby hráze a následně rezervoáru v území zařazeném Německem mezi SPA. Komisi se nepodařilo Soudní dvůr přesvědčit o naléhavosti potřeby zabránit zahájení výstavby hráze; výstavba hráze byla podle argumentace Německa odůvodněna pouze opatřeními na ochranu lidských životů (povodně) a nikoliv, jak se německé ekologické iniciativy i Komise domnívaly, pro další využití oblasti k rekreačním účelům. Komise rovněž neuspěla při prokazování možné újmy na populaci bahenního ptáka tenkozobce opačného v předmetné lokalitě vlivem stavby hráze.

Ve vlastním rozsudku k případu, vydaném o 18 měsíců později než příkaz ohledně předběžného opatření, Soudní dvůr neshledal stavbu jako porušení směrnice; na druhou stranu Soudní dvůr ve svém rozsudku interpretoval poměrně extenzivně článek 4 odst. 1 tím, že na rozdíl od určité volnosti členských států při zřizování území SPA nelze takovou volnost spatřovat při zmenšování jejich územního rozsahu; zmenšení území SPA

je podle Soudního dvora možné pouze v případě, že veřejný zájem na tomto zásahu převažuje nad veřejným zájmem ekologických cílů směrnice. Proto Soudní dvůr poté, co uznal stavbu hráze jako důvod pro ochranu lidského zdraví a nikoliv pro rekreační účely, mohl rozhodnout, že zájem ochrany lidského zdraví převážil nad zájmem ochrany celistvosti území SPA.

Znění článku 4 směrnice je poměrně vágní, když ani vyhlášení mokřadu mezinárodního významu podle Ramsarské úmluvy automaticky nezakládá území SPA, ale členský stát jej musí mezi tato území výslovně zařadit. Na případu Leybucht je podle Freestona konečně zajímavý i fakt, že v procesu před Soudním dvorem intervenovala na straně Německa Velká Británie, která si tak sama chtěla zajistit podporu pro změny v územích SPA z ekonomických důvodů; konečné rozhodnutí Soudního dvora mohlo mít značný vliv i na konečné znění směrnice o stanovištích a úrovně ochrany území zde stanovené.

C-355/90 Komise vs. Španělsko (Marismas de Santoña)

Mokřady Marismas de Santoña na soutoku pěti španělských řek jsou jedním z nejdůležitějších ekosystémů Iberského poloostrova. Jsou místem pro přezimování nebo zastávkou při stěhování mnoha druhů ptáků, řady z nich ohrožených vyhynutím, přinejmenším devatenácti uvedených v Příloze I směrnice a čtrnácti stěhovavých. Zároveň se jedná o mokřad mezinárodního významu podle Ramsarské úmluvy.

Španělská vláda část území prohlásila za přírodní rezervaci. Nicméně bez ochrany zůstalo 40 tisíc metrů čtverečných území, kde se realizovala stavba silnice, měly se stavět průmyslové závody a farmy na pěstování mlžů, ukládat odpad, vypouštět odpadní vody, v území těžit a zároveň bažiny zavážet nevyužitým materiálem.

I v území, které bylo chráněno, ovšem podle názoru Komise nebyla přijata dostatečná opatření k ochraně ptáků ve smyslu článků 3 a 4 směrnice.

Soudní dvůr uznal stížnost Komise, podle které Španělsko nesprávně implementovalo směrnici tím, že toto významné území nevyhlásilo jako SPA a v tomto území provádělo činnosti, které mohly stanoviště ptáků ohrozit; Soudní dvůr, podobně jako dříve v případě Leybucht, nepřijal odůvodnění zásahů do území významného mokřadu ekonomickými zájmy. Ve vztahu k jednotlivým rušivým aktivitám pak dal Komisi za pravdu u většiny plánovaných nebo realizovaných projektů. Soudní dvůr dále na obecné úrovni potvrdil názor, že „přestože mají členské státy určitou volnost při výběru SPA, klasifikace těchto území závisí na ornitologických kritériích stanovených směrnicí“. Členské státy jsou povinny klasifikovat jako SPA všechna území, která se z hlediska ornitologických kritérií jeví jako nejvhodnější pro ochranu druhů ptáků podle přílohy I směrnice; pokud tedy členský stát stanoví podstatně méně a v menším měřítku oblasti, než by to odpovídalo vhodnosti jejich ochrany, může se dopustit porušení článku 4 odst. 1 směrnice. Z výkladu provedeného Soudním dvorem lze dovodit, že by uvedené ustanovení mohlo mít i přímý účinek, pokud je míra uvážení členského státu narušena v podstatě povinností určitou lokalitu vymezit jako SPA.

C-44/95 Spojené království (Lappel Bank)

Členský stát není oprávněn při výběru a vymezování hranic SPA brát ohled na hospodářské požadavky uvedené v článku 2, ani na hospodářské požadavky vytvářející obecný zájem vyšší než je obecný zájem reprezentovaný ekologickými cíli směrnice, jelikož na takové důvody převažujícího veřejného zájmu je odkazováno v článku 6 odst. 4 směrnice o stanovištích, který se týká také směrnice o ptácích. Ačkoli toto ustanovení rozšířilo možnosti, které mohou ospravedlňovat zásah do již vymezených SPA, neznamená to nicméně žádnou změnu ve vztahu k fázi vymezování těchto oblastí podle článku 4 odst. 1 a 2 směrnice a tudíž takové vymezení musí být za všech okolností provedeno v souladu s kritérii zakotvenými těmito ustanoveními.

Žádost britského soudu o vydání rozhodnutí o předběžné otázce se vztahovala k použití ekonomických a sociálních kritérií podle článku 2 směrnice v případě omezení územního rozsahu existující SPA (tedy obdoba pří-

padu Leybucht); předmětným územím byl mokřad Lappel Bank v Kentském hrabství a záměr rozšířit obchodní přístav Sheerness na úkor tohoto mokřadu. Soudní dvůr zde, obdobně jako v případě Leybucht, stanovil, že území SPA musí být stanovena výlučně na základě ornitologických a ekologických kritérií, nikoliv s ohledem na kritéria sociální a ekonomická. Na tomto základě Komise pokračuje v procesech proti Španělsku, Francii, Nizozemí a řadě dalších. Interpretace Soudního dvora ohledně povinností vyplývajících ze směrnice tak jde podstatně dále, než některé členské státy předpokládaly; zatímco článek 4 odst. 1 směrnice dává členským státům určitou míru uvážení při úvodním vymezení SPA, stejná míra uvážení není zachována pro omezení velikosti a rozsahu oblastí, které již byly definovány.

C-3/96 Komise vs. Nizozemí

Splnění požadavku stanoveného článkem 4 odst. 1, tedy vymezení území nejvhodnější z hlediska počtu druhů a rozlohy jako SPA, se není možné vyhnout jinými ochrannými opatřeními.

Možnost volného uvážení se netýká otázky vhodnosti vymezení oblastí, které nejlépe splňují ornitologická kritéria jako SPA, ale toliko aplikace těchto kritérií při identifikaci oblastí, které nejlépe naplňují tato kritéria. Tudíž vyjde-li najevo, že členský stát klasifikoval jako SPA oblasti, jejichž počet a celková rozloha jsou evidentně menší než počet a rozloha oblastí považovaných za nejvhodnější, je možné dovodit, že členský stát nenaplnil požadavky vyplývající z článku 4 odst. 1 směrnice. Pro zhodnocení do jaké míry členský stát naplnil tyto požadavky, Soud použije jako referenční základ Soupis významných ptačích oblastí v Evropském společenství (Inventory of Important Bird Areas in the European Community).

Tento rozsudek má mnoho společného s rozsudkem ve věci Marismas de Santoña proti Španělsku. Nizozemí stanovilo na svém území celkem 23 oblastí SPA s celkovým rozsahem přes 327 tisíc hektarů (z toho jedna - Wadenzee - s rozlohou 250 tisíc hektarů), ale návrh významných ptačích území (Important Bird Areas, IBA), stanovených organizací BirdLife International, v roce 1989 obsahoval 70 vhodných lokalit SPA s celkovou výměrou téměř 800 tisíc hektarů. Komise z toho důvodu žalovala Nizozemí, že počet a rozloha vymezených lokalit SPA neodpovídá ornitologickým kritériím pro vymezení těchto oblastí, jak to požaduje článek 4 odst. 1 směrnice; navíc Nizozemí neodůvodnilo zúžení počtu a rozlohy SPA z oblastí navrhovaných v rámci IBA 1989 žádným vědeckým kritériem. Soudní dvůr neuznal argumentaci Nizozemí, že ochranu ptáků zajišťuje i jinými způsoby (např. zákon o ochraně přírody, prodej lokalit ochranným organizacím či přijímání plánů ochrany ptactva), neboť požadavek na stanovení všech nejvíce vyhovujících lokalit jako SPA je ve směrnici jednoznačný. Ani Německo, které se ve sporu připojilo na stranu Nizozemí, neuspělo se svým argumentem, že cílem směrnice je zajištění ochrany ohrožených ptáků v určených lokalitách SPA a ne vymezení určitého počtu lokalit SPA. Soudní dvůr mimo jiné vyslovil názor, že pokud se na území členského státu vyskytuje určitý chráněný druh, je nutné pro něj vymezení některých lokalit SPA. Dále se usnesl, že přijímáním jiných opatření členskými státy, dostačujících k ochraně předmětných druhů, by byla narušena myšlenka směrnice směřující k vytvoření celoevropské sítě SPA. Soudní dvůr rovněž potvrdil svůj dřívější názor, že členský stát ke stanovení SPA může uplatňovat výlučně ornitologická, nikoliv však ekonomická či rekreační kritéria.

C-166/97 Komise vs. Francie (Seine Estuary)

Článek 4 odst. 1 a 2 požaduje od členských států, aby poskytly SPA právní ochranný režim, který je dostačující zejména k zajištění přežití a reprodukce druhů ptáků uvedených v příloze I směrnice a rozmnožování, pelichání a zimování pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů ptáků, i když nejsou uvedeni v této příloze.

Ochranný režim SPA toliko prostřednictvím státního vlastnictví pozemků nebo prostřednictvím mořské rezervace (maritime game reserve) je nezpůsobilý k zajištění odpovídající ochrany.

Případ se týkal nedostatečného rozsahu lokality SPA v ústí řeky Seiny do moře. Francie původně vymezila území 2 750 hektarů; podle různých ornitologických průzkumů přitom území vhodné k ochraně bylo 7 800, resp. 21 900 hektarů. Francie však oznámila, že se chystá území SPA rozšířit, vzhledem k potřebě diskuse a podpory místního dotčeného obyvatelstva.

C-96/98 Komise vs. Francie (Poitevin Marsh)

První věta článku 4 odst. 4 požaduje, aby členské státy přijaly vhodná opatření mj. pro předcházení poškozování stanovišť nejen v SPA vymezených podle článku 4 odst. 1, ale také na územích, která jsou nejvhodnější pro ochranu ptáků, i pokud tato nebyla vymezena jako SPA, a to k zajištění jejich ochrany (resp. k zajištění tohoto vymezení - v angl. even if they have not been classified as special protection areas, provided that they merit such classification). Z toho pro tyto nevymezené lokality vyplývá, že předpokladem porušení první věty článku 4 odst. 4 je, že tyto oblasti patří mezi nejvhodnější oblasti z hlediska ochrany ptáků co do počtu a rozlohy v souladu se čtvrtým pododstavcem článku 4 odst. 1, a že tyto oblasti utrpěly poškození.

Dokonce, pokud lze mít za to, že opatření Společenství na podporu zemědělství jsou nevhodná z hlediska požadavků na ochranu stanovených směrnicí, neznamená to pro členské státy výjimku ze závazků vyplývajících ze směrnice, konkrétně těch vyplývajících z první věty článku 4 odst. 4.

Dostatečná ochrana pro účely článku 4 odst. 4 není zajištěna národní legislativou týkající se vody, která nezajišťuje odpovídající hospodaření s vodou nebo agroenvironmentálních opatření, která jsou ve vztahu k farmářům hospodařícím v chráněném území dobrovolná a toliko napomínající.

C-374/98 Komise vs. Francie (Basses Corbières)

V dalším případě Komise žalovala Francii za to, že nevymezila jako SPA území Basses Corbières a že na něm nezajistila odpovídající režim podle směrnice. Soudní dvůr nejprve řešil, zda Francie měla vymezit území SPA, a zda na základě přítomnosti nejvíce chráněného druhu orla Bonelliho, nebo i na základě přítomnosti dalších druhů. Francie vymezila v důsledku dlouhého vyjednávání území SPA na základě přítomnosti orla Bonelliho až po uplynutí lhůty uvedené v odůvodněném stanovisku, čímž nesplnila směrnici (vlastní ochranný režim zde přitom Francie aplikovala). Soudní dvůr ale nešel dále a námitku Komise, že Francie při vymezení musí zohlednit i přítomnost dalších druhů, označil za neprokázanou a neakceptoval ji.

Dále se Soudní dvůr zabýval tím, zda opatření aplikovaná na území chráněném podle francouzských předpisů je aplikována dostatečná ochrana ve smyslu směrnice. Soudní dvůr zde zkoumal výsledky studií nezávislých organizací ochrany ptactva, projektu Registru důležitých ptačích oblastí IBA a porovnáváním map dospěl k závěru, že francouzské předpisy nepokrývají celou oblast, která by měla být, byť pouze na základě přítomnosti orla Bonelliho, vyhlášena jako SPA.

Jako poslední otázku Soudní dvůr řešil, zda Francie porušila směrnici tím, že v oblasti povolila rozšíření důlní činnosti. Zabýval se zejména otázkou, jaký režim ochrany lze aplikovat na nevyhlášenou oblast SPA. Komise se domáhala porušení článku 6 směrnice o stanovištích, který novelizoval článek 4 odst. 4 směrnice o ptácích; ten lze však aplikovat pouze na vyhlášené oblasti SPA; pro danou oblast přicházela v úvahu aplikace článku 4 odst. 4 směrnice o ptácích, jehož porušení však Komise v žalobě neindikovala.

C-378/01 Komise vs. Itálie

Soudní dvůr rozhodl, že Itálie nesplnila svoji povinnost vyplývající z článku 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně ptáků, který ukládá členským státům povinnost označit za zvláště chráněnou ptačí oblast území, která splňují ornitologická kritéria vymezená těmito ustanoveními.

C-415/01 Komise vs. Belgie

Soudní dvůr rozhodl, že Belgie sice vymezila ve Vlámském regionu území ptačích oblastí podle článku 4 odst. 1 směrnice, ale nezajistila její odpovídající vyhlášení takovou právní formou, aby bylo možné ochranu tohoto území vymáhat i proti třetím osobám, resp. nezajistila možnost vynucování respektování ochranných opatření podle článku 4 odst. 4 směrnice o ptácích.

C-166/04 Komise vs. Řecko

Řecká republika tím, že nepřijala všechna nezbytná opatření pro zavedení a uskutečnění koherentního, specifického a úplného právního režimu schopného zajistit trvale udržitelné řízení a účinnou ochranu zvláště chráněné oblasti laguny Messalongi s ohledem na cíle zachování stanovené směrnicí, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají na základě článku 4 odst. 1 a odst. 2 této směrnice.

C-209/04 Komise vs. Rakousko (Lauteracher Ried)

Podle žaloby Komise Rakousko kvůli plánované výstavbě dálnice z Rakouska do Švýcarska nezahrnulo do vymezení ptačí oblasti Lauteracher Ried části území, které jsou podle vědeckých studií nejlepším biotopem pro několik ohrožených mokřadních druhů ptáků. Jedná se o oblasti Soren a Gleggen Köblern. Tato území mají podle vědeckých studií jak pro chřástala polního (druh uvedený v příloze I směrnice), tak i pro druhy stěhovavých ptáků, které nejsou uvedeny v příloze I, jako je bekasina otavní, čejka chocholátá a koliha velká, důležitost přinejmenším srovnatelnou s důležitostí oblastí území ležících uvnitř ptačí oblasti Lauteracher Ried. Mimoto čísel, uvedených rakouskou vládou ve standardním formuláři týkajícím se těchto tří posledních druhů stěhovavých ptáků, bylo dosaženo pouze, pokud byly vzaty v úvahu také pozemky ležící mimo uvedenou ptačí oblast.

Co se týče argumentu rakouské vlády, podle něhož oblasti Soren a Gleggen Köblern nejsou nejvhodnější pro ochranu výše uvedených druhů ptáků z důvodu již existujících škodlivin a vlivů, stavu a současné kvality těchto oblastí, je třeba připomenout, že tyto oblasti přijímají na ploše menší, než je plocha uvedené ptačí oblasti, počet hnízdicích ptáků obdobný tomu, který je pozorován v této posledně uvedené oblasti. Je tedy namístě konstatovat, že podle ornitologických kritérií jsou oblasti Soren a Gleggen Köblern součástí stejně jako ptačí oblast Lauteracher Ried území nejvhodnějších z hlediska počtu druhů a rozlohy, aby byly označeny jako ptačí oblast v souladu s článkem 4 odst. 1 a 2 směrnice. Toto zjištění nemůže být zpochybněno argumentem, kterého se dovolává rakouská vláda, podle něhož je třeba vzít v úvahu, byť nepřímo, během nezbytného posuzování vlastností určené oblasti, ekonomická a sociální kritéria, aby mohla být označena jako ptačí oblast. Podle judikatury Soudního dvora totiž nemůže členský stát při výběru a vymezení ptačí oblasti vzít v úvahu ekonomické požadavky, ani z titulu jeho vyššího obecného zájmu, kterému odpovídá ekologický cíl sledovaný směrnicí o ptácích, ani v rozsahu, v němž odpovídají takovým naléhavým důvodům vyššího veřejného zájmu, které jsou uvedeny v čl. 6 odst. 4 prvním pododstavci směrnice o stanovištích.

Co se týče argumentu rakouské vlády, podle něhož výsledky pozorování provedeného na místě neumožňují dojít k závěru o způsobilosti oblastí Soren a Gleggen-Köblern pro ochranu chráněných druhů ptáků, je namístě konstatovat, že nemůže vědecky odůvodňovat vynětí těchto oblastí z ptačí oblasti. Naopak označení uvedených oblastí za ptačí oblast musí zajistit stav ochrany chřástala polního, druhu zapsaného do přílohy I, a jiných pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů ptáků, v souladu s cíli směrnice o ptácích.

Nelze přijmout argumentaci uvedené vlády, podle které Komise nesprávně tvrdí, že je třeba měnit a neustále přizpůsobovat ptačí oblast Lauteracher Ried, jelikož takový požadavek nespočívá na žádném právním základu. Je totiž namístě konstatovat, že i když je nesporné, že povinnost označit nejvhodnější území pro zřízení ptačí oblast se stala, co se týče Rakouské republiky účinnou dne 1. ledna 1995, datem přistoupení tohoto členského

státu k Evropské unii, tato povinnost k tomuto datu nezaniká. Ani směrnice o ptácích, ani znění jejího článku 4 totiž neobsahují sebemenší zmínku směřující ke stanovení, že účinky povinnosti provést tuto směrnici k tomuto datu zanikly. Mimoto není vůbec v souladu s cílem účinné ochrany ptáků nechránit oblasti výjimečné z hlediska ochrany chráněných druhů výlučně proto, že výjimečná povaha oblasti se ukázala až po provedení směrnice o ptácích.

Co se týče argumentu rakouské vlády, podle něhož vycházela ze studie, vypracované v roce 1995 Spolkovou agenturou na ochranu životního prostředí ve spolupráci s BirdLife, nazvané *Important Bird Areas in Österreich*, jelikož v době výběru a označení *Lauteracher Ried* jako ptačí oblasti představovala jediný přehled a jediné důvěryhodné vědecké posouzení, stačí konstatovat, že povinnost označení není omezena, jak správně tvrdí Komise, stavem vědeckých poznatků v dané době. Ze spisu totiž vyplývá, že jsou k dispozici i jiné ornitologické studie a posudky mající vědeckou povahu a výsledky nejnovějších pozorování, než ty, na jejichž základě došlo k označení ptačí oblasti *Lauteracher Ried*. Na základě těchto poznatků, jejichž přesnost není Rakouskou republikou zpochybňována, mělo být označení této ptačí oblasti znovu přezkoumáno.

Rakouská republika nemůže rovněž tvrdit, že tím, že označila jako oblasti ochrany oblasti *Bangs a Matschels*, kde se chřástal polní také vyskytuje, je zbavena povinnosti označit území *Soren a Gleggen Köblern* jako ptačí oblast. Jak Soudní dvůr již rozhodl, členské státy mají povinnost označit jako ptačí oblast všechny oblasti, které se při použití ornitologických kritérií jeví jako nejvhodnější z hlediska ochrany dotčených druhů.

Konečně co se týče argumentu rakouské vlády týkajícího se skutečnosti, že oblasti *Soren a Gleggen Köblern* nejsou zcela bez ochrany, stačí připomenout, že článek 4 odst. 1 směrnice o ptácích ukládá členským státům povinnost označit jako ptačí oblast nejvhodnější území z hlediska počtu druhů a rozlohy určené pro ochranu druhů uvedených v příloze I, povinnost, kterou není možné obejít přijetím jiných opatření zvláštní ochrany.

Z rozhodnutí vyplývají tedy tři zásadní skutečnosti:

Rakouská republika tím, že nezahrnula do zvláště chráněné oblasti národního přírodního parku *Lauteracher Ried* oblasti *Soren a Gleggen-Köblern*, které jsou podle vědeckých kritérií stejně jako tato zvláště chráněná oblast součástí území nejvhodnějších z hlediska počtu druhů a rozlohy v souladu s články 4 odst. 1 a 2 směrnice o ptácích, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z těchto ustanovení uvedené směrnice.

Při výběru nejvhodnějších území pro označení jako zvláště chráněná oblast v souladu s článkem 4 odst. 1 a 2 směrnice o ptácích se diskreční pravomoc, kterou požívají členské státy, netýká vhodnosti označit jako zvláště chráněnou oblast území, která se zdají být jako nejvhodnější podle ornitologických kritérií, ale pouze použití těchto kritérií za účelem identifikovat území nejvhodnější pro ochranu druhů vyjmenovaných v příloze I.

Mimoto, při výběru a vymezení takové oblasti členské státy nemohou vzít v úvahu ekonomické požadavky, ani z titulu vyššího obecného zájmu, než kterému odpovídá ekologický cíl sledovaný směrnicí o ptácích, ani v rozsahu, v němž odpovídají takovým naléhavým důvodům vyššího veřejného zájmu, které jsou uvedeny v článku 6 odst. 4 prvním pododstavci směrnice o stanovištích.

Rakouský spolkový Nejvyšší správní soud po tomto rozhodnutí Soudního dvora zrušil nařízení ministerstva hospodářství o vymezení trasy dálnice přes oblast *Soren a Gleggen -Köblern*.

C-235/04 Komise vs. Španělsko

Španělské království tím, že neoznačilo jako zvláště chráněné oblasti pro ptactvo území dostatečná z hlediska rozlohy v autonomních společenstvích Andalusie, Baleáry, Kanárské ostrovy a území dostatečná z hlediska počtu v autonomních společenstvích Andalusie, Baleáry, Kanárské ostrovy, Kastilie-La Mancha, Katalánsko, Galicie a Valencie k zajištění ochrany všech druhů ptactva vyjmenovaných v příloze I směrnice o ptácích, jakož i stěhovavých druhů neuvedených v této příloze, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z článku 4 odst. 1 a 2 směrnice.

C-334/04 Komise vs. Řecko

Evropský soudní dvůr ve svém rozsudku rozhodl, že Řecká republika nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice tím, že označila jako zvláště chráněné oblasti území, jejichž počet a celková rozloha jsou zjevně menší než počet a celková rozloha území, která splňují podmínky pro označení jako zvláště chráněné oblasti ve smyslu čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ptácích, dále že nevymezila zvláště chráněné oblasti, aby poskytla ochranu brhlíku tureckému, a konečně že jako zvláště chráněné oblasti označila oblasti, ve kterých jsou kormorán chocholatý, orlosup bradatý, sup hnědý, orel křiklavý, orel královský, káně bělochvosté, orel jestřábi, poštolka jižní, ostříž jižní, raroh jižní a strnad šedý nedostatečně zastoupeni.

C-418/04 Komise v. Irsko

Irsko nesplnilo povinnosti, které pro ně vyplývají z čl. 4 odst. 1, 2 a 4 směrnice tím, že neoznačilo všechna území nejvhodnější, co do počtu a rozlohy, pro druhy uvedené v příloze I s výjimkou těch území, která jsou určena k zajištění ochrany husy běločelé, jakož i pro pravidelně se vyskytující stěhovavé druhy, které nejsou uvedeny v příloze I, s výjimkou těch území, která jsou určena k zajištění ochrany čejky chocholaté, vodouše rudonohého, bekasiny otavní a kolihy velké, dále že nezajistilo použití ustanovení čl. 4 odst. 4 první věty směrnice na oblasti vyžadující označení za zvláště chráněné oblasti podle uvedené směrnice, a konečně že úplně a řádně neprovedlo a neuplatnilo podmínky druhé věty článku 4 odst. 4 směrnice.

Soudní dvůr potvrdil, že vzhledem k tomu, že povinnost označit za SPA území, která jsou nejvhodnější pro ochranu druhů, platí pro Irsko od 6. dubna 1981, nelze žádosti tohoto členského státu o dodatečnou lhůtu k tomu, aby mohl vyhodnotit nejlepší dostupný vědecký zdroj, vyhovět, neboť tato žádost není slučitelná s cíli sledovanými směrnicí o ochraně ptáků ani s odpovědností členských států, která je v ní stanovena, pokud jde o správu společného dědictví na jejich území. Navíc je důležité použít nejnovější vědecké údaje dostupné k datu uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku. Z výše uvedeného vyplývá, že nejsou-li předloženy vědecké studie, které by mohly vyvrátit výsledky IBA 2000 (vědecká studie BirdLife International, aktualizující IBA 1989), je tento seznam nejaktuálnější a nejpřesnější referencí pro identifikaci lokalit, které jsou z hlediska počtu a rozlohy nejvhodnější pro ochranu druhů uvedených v příloze I, jakož i pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů, které v této příloze nejsou uvedeny.

C-191/05 Komise vs. Portugalsko

Portugalská republika tím, že změnila vymezení zvláště chráněné oblasti „Moura, Mourão, Barrancos“, a tím, že v důsledku toho z ní vyloučila oblasti, ve kterých žijí druhy volně žijících ptáků, jejichž ochrana odůvodnila označení uvedené oblasti, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 4 odst. 1 směrnice.

C-304/05 Komise vs. Itálie

Italská republika nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 6 odst. 2 až 4 směrnice o stanovištích, ve spojení s článkem 7 této směrnice a z článku 4 odst. 1 a 2 směrnice o ptácích tím, že povolila přijetí opatření, která mohou mít významný vliv na SPA Parco Nazionale dello Stelvio, aniž by tato opatření byla předmětem příslušného posouzení jejich důsledků pro uvedenou lokalitu z hlediska cílů její ochrany a dále, že povolila taková opatření, aniž by dodržela předpisy, které umožňují uskutečnit projekt v případě negativního stanoviska o posouzení důsledků a v případě neexistence alternativního řešení pouze z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, a to pouze po přijetí a sdělení Komisi veškerých kompenzačních opatření, která jsou nezbytná pro zajištění ochrany celkové soudržnosti sítě Natura 2000, a konečně tím, že nepřijala opatření k tomu, aby bylo vyloučeno poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů a vyrušování druhů, pro něž byla SPA Parco Nazionale dello Stelvio vyhlášena.

Podrobně viz také níže výklad k článku 7 směrnice o stanovištích.

C-388/05 Komise vs. Itálie

Italská republika tím, že nepřijala v SPA Valloni e Steppe Pedegarganiche vhodná opatření k předcházení poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů, jakož i vyrušování druhů, pro něž je toto území určeno, nesplnila, pokud jde o období před dnem 28. prosince 1998, povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 4 odst. 4 směrnice o ptácích, a pokud jde o období po uvedeném datu, povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích.

C-186/06 Komise vs. Španělsko (Segarra-Garrigues)

V roce 2001 obdržela Komise stížnost, podle které postihuje projekt zavlažování zavlažovatelné oblasti kanálu Segarra-Garrigues dvě oblasti důležité pro ochranu stepních ptáků v Katalánsku, zapsané v katalogu IBA z roku 1998. Po proběhlém řízení podle článku 258 SFEU (226 SES) podala v roce 2005 žalobu, ve které upřesnila, že se netýká nedostatečného označení SPA, ale povolení projektu zavlažování zavlažovatelné oblasti kanálu Segarra-Garrigues a škodlivého dopadu tohoto projektu na určité druhy ptáků stanovené v příloze I směrnice o ptácích.

Soudní dvůr se tedy zabýval výkladem vztahu článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích a článku 4 odst. 4 směrnice o ptácích, přičemž dospěl k závěru, že co se týče území označených jako SPA, stanoví článek 7 směrnice o stanovištích, že povinnosti vyplývající z první věty článku 4 odst. 4 směrnice o ptácích jsou nahrazeny zejména povinnostmi vyplývajícími z článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích, a to ode dne provádění této směrnice, nebo ode dne označení podle směrnice o ptácích, podle toho, které datum je pozdější (viz rozsudek C 117/00 Komise v. Irsko). Území, která nebyla označena jako SPA, ale označena tak být měla, nadále spadají pod režim upravený první větou článku 4 odst. 4 směrnice o ptácích (viz rozsudek C 374/98 Komise v. Francie). Soudní dvůr tudíž rozhodl, že Španělské království tím, že povolilo projekt zavlažování zavlažovatelné oblasti kanálu Segarra-Garrigues v provincii Lérida, nesplnilo povinnost, která pro něj vyplývá z článku 4 odst. 4 první věty směrnice o ptácích, přijmout vhodná opatření k zamezení zakázaným škodlivým zásahům na územích dotčených tímto projektem, která měla být označena jako SPA.

C-293/07 Komise vs. Řecko

Řecká republika nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 4 odst. 1 a 2, jakož i z článku 4 odst. 4 první věty směrnice o ptácích tím, že nepřijala všechna nezbytná opatření pro zavedení a uskutečnění koherentního, specifického a úplného právního režimu schopného zajistit trvale udržitelné řízení a účinnou ochranu SPA označených s ohledem na ochrannářské cíle stanovené směrnicí o ptácích.

2.5 Článek 5

Aniž jsou dotčeny články 7 a 9, přijmou členské státy opatření nezbytná k vytvoření obecné právní úpravy ochrany všech druhů ptáků uvedených v článku 1, která zejména zakáže:

- a) úmyslné usmrcování nebo odchyt jakýmkoli způsobem;*
- b) úmyslné ničení nebo poškozování jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd;*
- c) sběr jejich vajec ve volné přírodě a jejich držení, a to i prázdných;*
- d) úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů této směrnice;*
- e) držení druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány.*

Ačkoliv se jedná o jeden z klíčových článků druhové ochrany v rámci směrnice o ptácích, judikatura k němu je poměrně málo četná a toliko z počátků rozhodovací praxe Soudního dvora. Na tento článek se nicméně často odvolává judikatura k článkům 6 až 9, které jsou ve vztahu k němu speciální, respektive v případě článku 9 stanoví odchylný postup od článkem 5 stanovené obecné právní úpravy druhové ochrany všech druhů ptáků uvedených v článku 1 směrnice o ptácích.

C-252/85 Komise vs. Francie

Článek 5 ukládá celoroční ochranu hnízd a ptačích vajec před zničením, odstraněním a poškozením, francouzské právo zaručovalo ochranu pro všechny ptáky v souladu se směrnicí, avšak pouze pro některé z nich v lovecké sezóně. Francie před Soudním dvorem argumentovala, že u těch ptáků, pro které vnitrostátní právní předpis nestanoví ochranu v době lovecké sezóny, není taková ochrana zapotřebí, neboť tito ptáci v době lovecké sezóny nehnízdí, proto považuje cíl článku 5 za splněný. Soudní dvůr rozhodl, že celoroční ochrana musí být zajištěna pro všechny ptáky podle směrnice a stížnost Komise na neúplnou transpozici je tudíž oprávněná. Soudní dvůr byl v tomto případě téměř lakonický: systém, ve kterém jsou vyjmenovány specifické druhy chráněných ptáků namísto ochrany všech s přípuštěním výjimek, je nedostatečný.

Pro některé ptáky Francie rovněž vyloučila ochranu podle článku 5 s odkazem na výjimku podle článku 9. Soudní dvůr však rozhodl, že francouzské právo nespĺňuje všechny podmínky dané v článku 9 odst. 1 a 2, a tudíž se o takovou výjimku nejedná.

V rozporu s článkem 5 rovněž Francie obecně umožňovala držení ptáků v zajetí. Článek 5 přitom obsahuje obecný zákaz držení ptáků, jejichž lovení a odchyt je zakázán. Seznam ptáků, kteří jsou francouzským právním předpisem chráněni před lovem, odchycem a prodejem, neodpovídal směrnici, navíc francouzské právo výslovně neobsahovalo zákaz držení ptáků v zajetí.

C-412/85 Komise vs. Německo

Německý zákon o ochraně přírody sice zakazuje lov a odchyt ptáků a ničení jejich hnízd ve smyslu článku 5 směrnice, výjimkou z tohoto pravidla však ospravedlňuje normální využívání půdy pro zemědělství, lesnictví a rybářství nebo při získávání produkce této činnosti. Německo uvádělo, že se v tomto případě porušení ochrany ptáků vymezené v článku 5 směrnice nejedná o úmyslné jednání, a tudíž jej nelze zakázat („činnosti spojené s cílem zabíjet, chytat, rušit, držet nebo prodávat divoké ptáky nemohou být popsány jako součást běžné zemědělské lesnické nebo rybářské činnosti“). Vzhledem k tomu, že německé právo nedefinuje pojem „normální využívání“, nelze posoudit splnění požadavku článku 9 směrnice, a sice že neexistuje jiné uspokojivé řešení; rovněž v této výjimce není naplněn žádný z důvodů uvedených v článku 9 odst. 1. Proto Soudní dvůr rozhodl, že ustanovení německého zákona je v rozporu s článkem 5 směrnice. Jelikož ani po rozsudku Soudního dvora Německo nedostatky neodstranilo, vydal proti němu Soudní dvůr rozsudek pro nesplnění předchozího rozsudku podle článku 228 SES (260 SFEU).

2.6 Článek 6

1. Aniž jsou dotčena ustanovení odstavců 2 a 3, zakáží členské státy u všech druhů ptáků uvedených v článku 1 prodej, přepravu za účelem prodeje, držení za účelem prodeje a nabízení za účelem prodeje živých nebo mrtvých ptáků a jakýchkoli snadno rozpoznatelných částí těchto ptáků nebo odvozenin.

2. Činnosti uvedené v odstavci 1 nejsou zakázány, týkají-li se druhů uvedených v příloze III části A, za předpokladu, že ptáci byli legálně usmrceni či odchyceni nebo získáni jiným zákonným způsobem.

3. Členské státy mohou u druhů uvedených v příloze III části B povolit na svém území činnosti uvedené v odstavci 1 a stanovit při tom určitá omezení za předpokladu, že ptáci byli legálně usmrceni nebo odchyceni nebo získáni jiným zákonným způsobem.

Členské státy, které chtějí udělit takové povolení, musí věc nejprve projednat s Komisí, s níž společně posoudí, zda by uvádění jedinců příslušného druhu na trh ohrozilo nebo mohlo ohrozit početnost populace, zeměpisné rozšíření nebo úspěšnost rozmnožování v celém Společenství. Pokud by toto posouzení prokázalo, že zamýšlené povolení povede z pohledu Komise k ohrožení či možnému ohrožení kteréhokoli z dotčených druhů, předloží Komise příslušnému členskému státu zdůvodněné doporučení, v němž uvede své nesouhlasné stanovisko k uvádění příslušných druhů na trh. Pokud podle názoru Komise takové riziko neexistuje, uvědomí o tom příslušný členský stát.

Doporučení Komise bude vyhlášeno v Úředním věstníku Evropských společenství.

Členské státy, které vydají povolení podle tohoto odstavce, budou pravidelně ověřovat, zda jsou podmínky pro udělení takového povolení plněny.

Ani k tomuto článku směrnice o ptácích není judikatura příliš bohatá, avšak přeci jen se Soudní dvůr této problematice věnoval, navíc na tento článek často odkazuje v judikatuře ke článku 7, jelikož i ve směrnici je patrná jistá provázanost ustanovení o lovu a o uvádění na trh. Soudní dvůr razí zásadu, podle které je třeba respektovat, že záměrem ustanovení článku 6 směrnice je zabránit tomu, aby volnost obchodu byla příčinou zvýšeného lovu ptáků.

C-262/85 Komise vs. Itálie

Itálie stanovila možnost obchodu se všemi druhy ptáků, které je možno lovit, s výjimkou některých druhů, směrnice naopak stanoví, že obchod je až na výjimky (druhy stanovené v příloze III směrnice) zakázán. Podle interpretace Soudního dvora je záměrem tohoto ustanovení směrnice zabránit tomu, aby volnost obchodu byla příčinou zvýšeného lovu ptáků, Itálie tedy svým ustanovením nesplnila podmínky článku 6 směrnice.

Podobně se vyjádřil i v případě **C-236/85 Komise vs. Nizozemí**.

C-149/94 Didier Vergy

Francouzský trestní soud se dotázal zejména na možnost přijetí opatření podle směrnice i pro obchod s druhy ptáků, které nejsou uvedeny v příloze III. Soudní dvůr tuto možnost potvrdil za předpokladu dodržení pravidel pro výjimky podle článku 9.

C-131/05 Komise vs. Spojené Království

Soudní dvůr rozhodl, že Spojené Království omezením zákazu obsaženého v článku 6 odst. 1 směrnice, týkajícího se prodeje, přepravy za účelem prodeje, držení za účelem prodeje a nabízení za účelem prodeje všech druhů volně žijících ptáků či stěhovaných ptáků na území Velké Británie, porušilo článek 6 směrnice o ptácích, neboť uvedený zákaz má jasně zahrnovat všechny druhy přirozeně se vyskytující a volně žijící na evropském území všech členských států, na něž se vztahuje Smlouva.

2.7 Článek 7

1. S ohledem na početnost populace, zeměpisné rozšíření a úspěšnost rozmnožování ve Společenství mohou být druhy uvedené v příloze II loveny podle vnitrostátních právních předpisů daného státu. Členské státy zajistí, aby lov těchto druhů nenarušil úsilí o jejich zachování v oblasti jejich rozšíření.

2. Druhy uvedené v příloze II/1 mohou být loveny na moři i na pevnině v zeměpisné oblasti, na niž se vztahuje tato směrnice.

3. Druhy uvedené v příloze II/2 mohou být loveny pouze v členských státech, které jsou u jejich jmen uvedeny.

4. Členské státy zajistí, aby lov včetně případného sokolnictví byl prováděn v souladu s platnými vnitrostátními předpisy a v souladu se zásadami rozumného využívání a ekologicky vyvážené regulace příslušných ptačích druhů a že tento lov je u populací těchto druhů, zejména stěhovavých, slučitelný s opatřeními vyplývajícími z článku 2. Postarají se zejména o to, aby druhy, na které se předpisy o lovu vztahují, nebyly loveny během období odchovu mláďat ani v jednotlivých stádiích rozmnožování. V případě stěhovavých druhů se zejména postarají o to, aby druhy, na něž se předpisy o lovu vztahují, nebyly loveny během období rozmnožování nebo během období jejich návratu na hnízdiště. Členské státy zašlou Komisi veškeré příslušné informace o praktickém uplatňování svých loveckých předpisů.

V poměrně bohaté judikatuře se Soudní dvůr vyjádřil k zásadám lovu ptáků podle článku 7 a k jednotlivým pojmům relevantním v těchto případech. Potvrzuje zejména nutnost souladu vnitrostátní legislativy se směrnicí o ptácích a výkon lovu v souladu s vnitrostátní legislativou a směrnicí o ptácích. Obzvláště klade důraz na zajištění cílů článku 7, kterými jsou zajištění komplexního režimu ochrany lovených druhů v období, kdy je přežití volně žijících ptáků zvláště ohroženo, např. při návratu na hnízdiště, při vyvádění mláďat, apod.

C-262/85 Komise vs. Itálie

Itálie ponechala v souladu se svým ústavním pořádkem na regionálních orgánech pravomoc povolovat odchyt a prodej stěhovavých ptáků i mimo jejich lovecké sezóny (lov ve smyslu článku 7 směrnice o ptácích). Vnitrostátní právo přitom výslovně nepodmiňuje udělení takového povolení splněním podmínek, které jsou pro výjimky stanoveny v článku 9 směrnice, a tudíž Itálie nesprávně transponovala články 7 a 9.

C-157/89 Komise vs. Itálie

Soudní dvůr shledal porušení směrnice v tom, že Itálie omezila zákaz lovu stěhovavých ptáků na většinu daného druhu namísto všech jedinců. Je proti cílům směrnice, aby někteří ptáci byli méně chráněni jen proto, že se zdržují v dané lokalitě dříve nebo později než ostatní.

C-334/89 Komise vs. Itálie

Předmětem případu bylo stanovení lovných sezón pro stěhovavé ptáky v období jejich reprodukce nebo návratu do hnízdišť v Itálii. Přestože směrnice žádná konkrétní data pro lovecké sezóny nestanoví, Soudní dvůr uznal, že Itálie při stanovení lovecké sezóny v těchto dobách špatně implementovala směrnici. Komise na toto pochybení upozorňovala již ve výše zmíněném případě C-262/85, tehdy však svůj návrh opírala o špatnou transpozici směrnice. Vzhledem k tomu, že směrnice nevymezuje loveckou sezónu, jedná se o špatnou implementaci a nikoliv transpozici, proto musela Komise svůj návrh uplatnit znovu v tomto případě.

C-435/92 Association pour la protection des Animaux Sauvages

Správní soud ve francouzském městě Nantes postoupil Soudnímu dvoru žádost o zahájení řízení o předběžné otázce týkající se problematiky stanovení ukončení loveckých sezón stěhovavých druhů ptáků a vodních druhů ptáků, dále určení lovecké sezóny odchylně podle jednotlivých druhů a kompetencí stanovovat lovecké sezóny odchylně v různých regionech.

Soudní dvůr rozhodl, že článek 7 odst. 4 směrnice požaduje ochranu vymezených druhů komplexně, nelze omezit ochranu druhů jen na část populace. Lov ptáků není rekreační aktivita, kterou by bylo možné zohledňovat ve vztahu k článku 2 směrnice, při lovu ptáků lze zohledňovat jen článek 7 směrnice.

V případě, že jsou loveny jiné druhy, je chráněný druh vystaven rušení. Dále je zde nebezpečí, že dojde k záměně chráněného druhu s druhem, u něhož je lov směrnicí povolen. Z důvodu rušení a možné záměny

jednotlivých druhů v zásadě nelze zavádět pro různé druhy různá data ukončení loveckých sezón. Členské státy však mohou prokázat na základě vědeckých údajů, že stanovení rozdílných dat nenarušuje cíle směrnice.

Stanovování různých období lovu v různých regionech a delegace pravomoci na nižší úroveň státní správy je v zásadě možné, za podmínky zajištění ochrany druhů stěhovavých a vodních ptáků v období přiletu, páření, hnízdění, vyvádění mláďat, shromažďování k odletu a odletu v rámci migrace a stěhování.

C-38/99 Komise vs. Francie

Rozhodnutí se týká dat stanovení zahájení a ukončení loveckých sezón pro jednotlivé druhy ptáků. Rozsudek obsahuje podrobnou vědeckou ornitologickou argumentaci, která potvrzuje námitky Komise. Soudní dvůr rozhodl, že Francie neměla své národní zákonodárství v příslušných departementech Bas-Rhin, Haut-Rhin a Moselle v souladu s článkem 7 odst. 4, jelikož jí stanovené doby začátků a konce lovu neumožňovaly zajistit, aby nebyly příslušné ptačí druhy loveny během období odchovu mláďat ani v jednotlivých stadiích rozmnožování, či během období jejich návratu na hnízdiště.

C-135/04 Komise vs. Španělsko

Španělsko přijalo vnitrostátní zákon o ochraně přírody a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, na základě kterého každý rok úřad pro zemědělství a životní prostředí v provincii Guipúzcoa vydával vyhlášku povolující pro příslušný rok lov holuba hřivnáče během období jeho návratu na hnízdiště, a to obvykle v období mezi 15. únorem a 25. březnem. Tento způsob lovu se ve Španělsku nazývá „a contrapasa“ a ročně se ho účastní přes 23 tisíc lovců, kteří během stanovené doby uloví více než 1000 kusů holubů.

Holub hřivnáč je zařazen v příloze II směrnice o ptácích, což znamená, že s ohledem na početnost populace, zeměpisné rozšíření a úspěšnost rozmnožování může být loven podle právních předpisů daného státu. Členské státy jsou však povinny zajistit, aby lov těchto druhů nenarušil úsilí o jejich zachování v oblasti jejich rozšíření. Podle čl. 7 odst. 4 směrnice však jsou členské státy EU povinny se u stěhovavých druhů ptáků postarat, aby druhy, na něž se předpisy o lovu vztahují, nebyly loveny během období rozmnožování nebo během období jejich návratu na hnízdiště. V tomto případě tedy platí zákaz lovu i holuba hřivnáče při jeho návratu na hnízdiště. Podle Soudního dvora Španělsko svojí legislativou nezákonně prodloužilo období lovu holuba hřivnáče na dobu, během které již směrnice poskytuje ptákovi ochranu. V tomto případě podle Soudu nešlo ani o výjimku podle článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice. Soud rovněž odmítl argument španělské vlády, že příslušná vyhláška o lovu hřivnáče byla vyvolána veřejnou poptávkou a tlakem občanů na povolení, vzhledem k tradici lovu „a contrapasa“ v regionu.

C-507/04 Komise vs. Rakousko

Režim ochrany proti lovu stanovený v článku 7 odst. 4 směrnice je vymezen široce, odkazem na biologické zvláštnosti dotyčných druhů, vzhledem k tomu, že se týká kromě období hnízdění i jednotlivých stadií rozmnožování a odchovu mláďat. Pouze tato koncepce odpovídá cíli uvedeného článkem 7 odst. 4, kterým je zajistit komplexní režim ochrany v období, kdy je přežití volně žijících ptáků zvláště ohroženo. Každý zásah v průběhu období, která souvisejí s rozmnožováním ptáků, může totiž ovlivnit jejich rozmnožování, i když se týká pouze části jejich populace. Je tomu tak rovněž v případě fáze páření, během které jsou dotyčné druhy zvláště exponované a zranitelné. Posledně uvedená fáze je tudíž součástí období, během kterého je v zásadě zakázán jakýkoliv lov.

2.8 Článek 8

1. Pokud jde o lov, odchyt nebo usmrcování ptáků v souladu s touto směrnicí, zakáží členské státy užití všech prostředků, zařízení nebo metod, jimiž jsou ptáci ve velkém měřítku nebo nevýběrovým způsobem chytáni nebo

usmrcování nebo jejichž použití by mohlo způsobit vymizení druhů v určitých územích, a to zejména druhů, které jsou uvedeny v příloze IV a).

2. Členské státy navíc zakáží jakýkoli lov z dopravních prostředků uvedených v příloze IV b) a za podmínek uvedených tamtéž.

Judikatura k článku 8 je poměrně kazuistická, vzhledem k tomu, že Soudní dvůr velmi často řešil konkrétní praktické případy nebo posuzoval slučitelnost národní legislativy se směrnicí o ptácích. I vzhledem k těmto dvěma okruhům problémů v daném případě je velmi obtížné činit nějaké obecné závěry, snad s výjimkou toho, že nejméně ve dvou případech Soudní dvůr rozhodl, že skutečnost, že se v členském státě určité prostředky lovu nepoužívají, nemůže dotyčný členský stát zbavit jeho odpovědnosti přijmout právní a správní opatření za účelem zabezpečit správné provedení ustanovení směrnice.

C-252/85 Komise vs. Francie

Soudní dvůr se zabýval tradičními metodami lovu ve Francii, konkrétně používáním ptačího lepu pro odchyt drozdů a horizontálních sítí pro odchyt skřivanů. Používání obou těchto metod článek 8 zakazuje. Francie uvádí, že se jedná o výjimku podle článku 9, která je podložena striktně kontrolovanými individuálními povoleními, navíc omezenými počtem ptáků a rozsahem území. Soudní dvůr taková opatření uznal za dostačující pro splnění podmínek pro výjimku a rovněž se spokojil s argumentem Francie, že procento takto odchyťovaných ptáků je vzhledem k jejich celkové populaci dostatečně nízké. Proto i díky spolupráci Francie, která během procesu usilovala o dosažení kompromisu s Komisí při stanovení podmínek pro používání předmětných metod, neuznal Soudní dvůr stížnost Komise za oprávněnou. Je zajímavé, že v tomto případě byl Soudní dvůr poměrně benevolentní při posuzování francouzské právní úpravy a naopak zdůraznil význam praktické realizace, tedy nízkého skutečného počtu takto odchytených ptáků. Přitom v jiných rozhodnutích Soudní dvůr při špatné transpozici nezohledňuje, zda je praxe v souladu se směrnicí, z čehož lze usuzovat, že toto rozhodnutí Soudního dvora je založeno spíše na politických než právních argumentech.

C-262/85 Komise vs. Itálie

Soudní dvůr potvrdil, že ve smyslu přílohy IV, písm. a) směrnice je zakázáno používat při lovu ptáků slepá nebo zmrzačená živá zvířata jako návnadu. Členský stát je povinen tento zákaz transponovat do své národní legislativy. Dále Soud potvrdil, že se toto ustanovení vztahuje i na stěhovavé druhy ptáků.

C-339/87 Komise vs. Nizozemí

Soudní dvůr rozhodl o neúplnosti transpozice článku 8, které se Nizozemí dopustilo tím, že ve své právní úpravě explicitně nezakázalo lov ptáků z letadel, byť tato metoda v Nizozemí v praxi není uskutečňována.

C-79/03 Komise vs. Španělsko

Španělské království nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z článku 8 odst. 1 a článku 9 odst. 1 směrnice tím, že umožňovalo na území Valencijského regionu lov drozdů na lepidla metodou známou jako „parany“. Jde o soustavu lepidel umístěných na stromě, na která jsou lovení ptáci vlákáni prostřednictvím vábniček, přičemž při kontaktu s lepidlem pták zpravidla ztrácí možnost létat a může být lovcem odchyten a usmrcen. Ve skutečnosti se však na lepidla chytaly i jiné druhy ptáků (ze zprávy španělské ornitologické společnosti SEO/Birdlife předložené Komisí vyplývá, že poměr mezi odchytenými drozdy a ostatními ptáky se pohybuje v rozpětí od 1,24 do 4). Z toho podle Soudu vyplývá, že nejde o výběrovou povahu lovu ve smyslu článku 8 odst. 1 směrnice.

C-507/04 Komise vs. Rakousko

Skutečnost, že se v členském státě určité prostředky lovu nepoužívají nebo se neuplatňuje praxe ničení zakázaná směrnicí o ptácích, nemůže dotýčný členský stát zbavit jeho odpovědnosti přijmout právní a správní opatření za účelem zabezpečit správné provedení ustanovení směrnice. Zásada právní jistoty totiž vyžaduje, aby zákazy, které směrnice stanoví, byly převzaty v závazných právních ustanoveních.

2.9 Článek 9

1. Pokud neexistuje jiné uspokojivé řešení, mohou se členské státy odchýlit od ustanovení článků 5, 6, 7 a 8 z následujících důvodů:

- a) - v zájmu veřejného zdraví a bezpečnosti,*
 - v zájmu bezpečnosti leteckého provozu,*
 - pro předcházení závažných škod na úrodě, dobytku, lesích, rybníkářství a vodním hospodářství,*
 - za účelem ochrany rostlin a živočichů;*
- b) pro účely výzkumu a výuky, opětovného osídlení určitého území populací druhu nebo vysazení v původním areálu výskytu druhu a pro chov v zajetí pro tyto účely;*
- c) aby v malém množství za přísně kontrolovaných podmínek a na základě výběru umožnily odchyt, držení nebo jiné rozumné využívání některých druhů ptáků.*

2. Odchylky musí upřesnit:

- druhy, na něž se vztahují,*
- prostředky, zařízení nebo metody povolené pro odchyt nebo usmrcování,*
- charakter rizika a časové a místní okolnosti, kdy lze takové odchylky povolit,*
- orgán, který je oprávněn vyhlásit, že požadované podmínky nastaly, a rozhodnout, jaké prostředky, zařízení nebo metody mohou být použity, za jakých omezení a kým,*
- kontroly, které budou prováděny.*

3. Členské státy zašlou každoročně Komisi zprávu o provádění tohoto článku.

4. Na základě poskytnutých informací, a zejména na základě informací sdělených Komisi podle odstavce 3 musí Komise vždy dbát, aby důsledky těchto odchylek nebyly v rozporu s touto směrnicí. Za tímto účelem přijme odpovídající opatření.

Článek 9 je společně s článkem 4 nejčastějším a nejinspirativnějším předmětem výkladu směrnice o ptácích. Článek 9 upravuje odchylné postupy od ustanovení základních podmínek druhové ochrany ptáků podle článků 5 až 8. Souhrnně lze uvést, že Soudní dvůr se vyjadřoval k podmínkám odchylného postupu obecně, konkrétněji pak k uplatňování důvodů pro odchylný postup a k výkladu některých pojmů, zejména „malého množství“ podle článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice o ptácích.

C-262/85 Komise vs. Itálie

Itálie nesprávně transponovala článek 9 dále tím, že v souladu se svým ústavním pořádkem ponechala na svých regionálních orgánech pravomoc povolovat odchyt a prodej stěhovavých ptáků i mimo jejich lovecké sezóny, přičemž však vnitrostátní právo výslovně nepodmiňuje udělení takového povolení splněním podmínek, které jsou pro výjimky stanoveny v článku 9 směrnice.

Soudní dvůr v rozsudku potvrdil závaznost všech podmínek daných článkem 9 směrnice pro uplatnění výjimky, tedy nemožnost jiného uspokojivého řešení, taxativně vymezené důvody pro výjimku a dodržení formálního obsahu žádosti o výjimku.

Soudní dvůr dále rozhodl, že stěhovavé druhy nelze používat jako živou návnadu a nelze je lovit pro zábavu při tradičních slavnostech a trzích, a to ani s odkazem na článek 9 odst. 1, písm. c) směrnice.

C-339/87 Komise vs. Nizozemí

Jednou z výjimek, kterou umožňuje nizozemské právo, je povolení ministerstva k uskutečnění závodů loveckých psů nebo k tréninku loveckých psů (dohledání pernaté zvěře). Vzhledem k tomu, že tyto činnosti nejsou dostatečně podmíněny a specifikovány, nejsou dodrženy podmínky pro udělení výjimky podle článku 9.

C-118/94 Itálie (Regione Veneto)

Italské předpisy rozšířily seznam lovitelných druhů podle článku 7 a přílohy II směrnice, bez toho, aby současně stanovily podmínky pro udělení výjimky, jež jsou obsaženy v článku 9. Soudní dvůr shledal, že plán lovu, vytvořený regionem Veneto a založený na této neharmonizované právní úpravě, je v rozporu se směrnicí.

C-10/96 Belgická Liga na ochranu ptactva vs. Région wallonne

Soudní dvůr potvrdil, že lze povolit odchyt a držení některých druhů ptáků v lidské péči, avšak za podmínky, že v daném případě neexistuje jiné uspokojivé řešení a půjde o malé množství, a odchyt a držení se uskuteční na základě výběru a za přísně kontrolovaných podmínek.

C-182/02 Francouzská liga na ochranu ptactva vs. Francie

Francouzská Conseil d'État předložila Soudnímu dvoru žádost týkající se dvou předběžných otázek, které vyplynuly z projednávání žaloby francouzských nevládních organizací ve věci stanovení dob lovu pro tažné a vodní ptáky.

1. Dovoluje článek 9 odst. 1, písm. c), s přihlédnutím k článku 7 odst. 4 směrnice členskému státu odchýlit se od úpravy dob lovu?
2. V případě kladné odpovědi na první otázku, podle jakých kritérií je třeba stanovit hranice těchto odchylek?

K první otázce Soudní dvůr uvedl, že článek 9 odst. 1, písm. c) směrnice předpokládá, že členské státy, pokud neexistuje žádné jiné uspokojivé řešení, se mohou odchýlit mj. jiné od článku směrnice, aby za přísně kontrolovaných podmínek a na základě výběru umožnili lov (odchyt), držení nebo jakékoliv jiné rozumné využívání příslušných ptačích druhů v malém množství. Tím článek 9 odst. 1, písm. c) směrnice otevírá možnost, při respektování tam uvedených podmínek, povolit lov (odchyt), držení nebo jakékoliv jiné rozumné využívání příslušných ptačích druhů v rámci období uvedených článkem 7 odst. 4 směrnice, ve kterých je přežití volně žijících ptáků obzvláště ohroženo. Soud uznal také možnost odchýlit se, zejména z důvodů vyplývajících z článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice od zákazu lovu určitých druhů ptáků, kteří nejsou uvedeni v příloze II směrnice, na kterou odkazuje článek 7 odst. 1 směrnice. Lov může být provozován v rámci volného času jen s přihlédnutím k dobám a způsobům uvedeným v článku 7 odst. 4 směrnice. Stejně tak s přihlédnutím k článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice může být povolen lov a zcizování volně žijících ptáků také mimo doby lovu za účelem jejich držení k užívání jako tzv. živé návnady nebo k účelům provozování koníček na trzích a burzách živočichů.

K druhé otázce Soudní dvůr uvedl, že podle článku 9 směrnice se smí členské státy odchýlit od všeobecného zákazu lovu chráněných druhů uvedeného v člancích 5 a 7 směrnice jen takovými opatřeními, která obsahově budou brát zřetel na obsah článku 9 odst. 1 a 2 směrnice. Není tedy v souladu s článkem 9 odst. 1 směrnice takové opatření v národní legislativě členského státu, které předpokládá možnost odchýlit od článku 7 odst. 4, pokud neobsahuje žádný odkaz na to, že taková odchylka je přípustná jen tehdy, pokud není k dispozici jiné uspokojivé řešení. Lov smí být tedy podle článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice povolen jen tehdy, pokud neexistuje jiné uspokojivé řešení (tato podmínka není splněna, pokud se v odchylce předpokládá doba lovu

neshoduje s dobami, pro které směrnice garantuje zvláštní ochranu; to by byl jmenovitě takový případ, kdy by národní legislativní opatření, které v odchylce umožňuje lov, pouze směřovalo k tomu, prodloužit doby lovu pro určité ptačí druhy, které již vyplývají z článku 7 směrnice), pokud bude upraven tak, že bude probíhat jen za přísně kontrolovaných podmínek a na základě výběru, a pokud se bude týkat jen určitých ptačích druhů a v malém množství (tato podmínka není splněna, pokud v odchylce povolený lov negarantuje zachování populace dotčeného druhu na vyhovující úrovni; pokud není tato podmínka naplněna, může být využívání ptáků pro lov v rámci volného času posuzováno jako nikoliv rozumné a nepřijatelné). Konečně musí opatření, podle nichž je povolen lov ve smyslu článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice uvádět v souladu a článkem 9 odst. 2 pro jaké ptačí druhy platí odchylky, prostředky, zařízení nebo způsoby, povolené pro lov (odchyt), resp. usmrcování, dále charakter rizik a časové a místní okolnosti, za kterých lze takové odchylky vydat, orgán veřejné správy, který je oprávněn vyhlásit, že požadované podmínky nastaly a rozhodnout, jaké prostředky, zařízení nebo metody mohou být použity, za jakých omezení a kým a konečně které kontroly budou prováděny.

C-79/03 Komise vs. Španělsko

Španělské království tím, že trpělo lov na lepidla na území Valencijského regionu metodou známou jako „parany“, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z článku 8 odst. 1 a článku 9 odst. 1 směrnice o ptácích.

Mezi důvody, na jejichž základě lze povolit odchylné řešení podle článku 9 směrnice patří „předcházení závažných škod na úrodě“. Soudní dvůr však zjistil, že v jiných regionech Španělska, jako je např. Andalusie či Castilia-La Mancha, kde se podobně jako ve Valencijském regionu ve velkém měřítku též obdělávají olivovníky a vinná réva, není lov na lepidla povolen, drozdi tam mohou být loveni puškami, což je podle soudu výběrový způsob lovu. Navíc v regionu Valencia bylo 80 % všech lepidel „parany“ instalovaných jen v jedné provincii, z čehož 69,5% na územích bez úrody olivovníků či vinné révy. Soud také odmítl argument španělské vlády, že se jedná o tradiční způsob lovu v daném regionu a že jeho zákaz by mohl způsobit riziko vyvolání sociálních nepokojů.

Soudní dvůr neuznal ani argument, že jde o odchyt některých druhů ptáků v malém množství podle článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice o ptácích. Přihlédl ke stanovisku výboru ORNIS, složeného ze zástupců členských států EU a Komise a konstatoval, že oprávnění vydaná vládou Valencijského regionu ročně přesahují malé množství podle kritérií směrnice o ptácích řádově až pětinasobně. Jako malé množství ve smyslu článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice může být jakýkoli vzorek pod 1% celkové roční úmrtnosti dotčené populace (průměrná hodnota) pro druhy, které nemohou být loveny, a přibližně 1% pro druhy, které mohou být předmětem lovu, přičemž „dotčenou populací“ se rozumí, co se týče migrujících druhů, populace z regionů, které dodávají hlavní kvótu stěhovavých ptáků přelétajících přes region, kde se použije výjimka v průběhu období jejího uplatnění.

C-344/03 Komise vs. Finsko

Finská republika nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají ze směrnice o ptácích, jelikož neprokázala, že v rámci jarního lovu vodních ptáků na území pevninského Finska a v kraji Alandy byla podmínka pro výjimku stanovená v článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice spočívající v neexistenci jiného uspokojivého řešení, než je jarní lov, splněna pro kajku mořskou, hohola severního, morčáka prostředního, morčáka velkého, turpana hnědého a poláka chocholačku, a že byla podmínka pro výjimku stanovená v témže ustanovení spočívající ve skutečnosti, že lov se může týkat pouze odebrání ptáků v malém množství, splněna pro kajku mořskou, morčáka velkého, morčáka prostředního a turpana hnědého.

C-60/05 WWF Italia a další

Článek 9 odst. 1, písm. c) směrnice o ptácích ukládá členským státům povinnost, aby bez ohledu na vnitrostátní rozdělení pravomocí stanovené vnitrostátním právním řádem při přijímání prováděcích opatření k tomuto

ustanovení zajistily, že ve všech případech použití odchylky v něm stanovené a pro všechny chráněné druhy nepřekročí povolené úbytky způsobené lovením limit, který je v souladu s omezením uvedených úbytků způsobených lovením na malá množství uloženým tímto ustanovením, přičemž tento limit musí být určen na základě přesných vědeckých údajů.

Vnitrostátní prováděcí ustanovení týkající se pojmu „malé množství“ stanoveného v článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice musí umožňovat orgánům odpovědným za povolování lovení ptáků určitého druhu na základě odchylky vycházet z ukazatelů, které jsou dostatečně přesné, co se týče množství limitů, které musejí být dodržovány.

Při provádění článku 9 odst. 1, písm. c) směrnice jsou členské státy povinny zabezpečit, aby bez ohledu na počet a identitu orgánů odpovědných v rámci svých území za provádění tohoto ustanovení výše úbytku způsobená lovením povolená po každý chráněný druh každým z uvedených orgánů nepřekročila limit, který je v souladu s omezením uvedených úbytků způsobených lovením na „malá množství“ stanovený pro týž druh pro celé vnitrostátní území.

Povinnost příslušející členským státům zabezpečit, aby k úbytkům způsobeným lovením ptáků docházelo pouze v „malých množstvích“ v souladu s článkem 9 odst. 1, písm. c) směrnice vyžaduje, aby stanovené správní postupy byly organizovány tak, aby jak rozhodnutí orgánů příslušných k povolování lovení na základě odchylky, tak způsob, jakým jsou uvedená rozhodnutí používána, byly podřízeny efektivní kontrole vykonávané včas.

C-507/04 Komise vs. Rakousko

Je sice pravda, že předcházení škod na vinné révě může v zásadě umožnit na základě článku 9 odst. 1, písm. a), třetí odrážky směrnice o ptácích přijetí odchýlných opatření, toto posledně uvedené ustanovení nicméně neposkytuje právní základ pro to, aby byl určitý druh, byť časově omezeně, úplně vyloučen z režimu ochrany stanoveného směrnicí. Úplné vyloučení druhu ptáků z uvedeného režimu ochrany, byť během omezeného období, totiž může ohrozit samotnou existenci tohoto druhu. Členské státy tak mohou stanovit odchylky z režimu ochrany volně žijících ptáků pouze při dodržení požadavků uvedených v článku 9 odst. 2 směrnice.

Článek 9 odst. 1, písm. c) směrnice umožňuje členskému státu odchýlit se od dat zahájení a ukončení lovu, která vyplývají z článku 7 odst. 4, též směrnice. V tomto ohledu lov volně žijících ptáků pro zábavu během období uvedených v článku 7 odst. 4 může, s výhradou toho, že požadavky stanovené v článku 9 odst. 2 směrnice jsou splněny, odpovídat „rozumnému využívání“ ve smyslu článku 9 odst. 1, písm. c). Důkazní břemeno, co se týče dodržení uvedených požadavků pro každou odchylku, však přísluší vnitrostátnímu orgánu, který o ní rozhoduje.

Krom toho členské státy musejí při přijímání prováděcích opatření k tomuto posledně uvedenému ustanovení zajistit, že ve všech případech použití odchylky v něm stanovené a pro všechny chráněné druhy nepřekročí povolené úbytky způsobené lovením limit, který je v souladu s omezením uvedených úbytků způsobených lovením na malá množství, přičemž tento limit musí být určen na základě přesných vědeckých údajů. Provedení směrnice předpokládá, že orgány příslušné k povolování lovení ptáků určitého druhu na základě odchylky musejí mít možnost vycházet z ukazatelů, které jsou dostatečně přesné co se týče množství limitů, které musejí být dodržovány. Z toho plyne, že příslušným orgánům dotyčného členského státu přísluší s dostatečnou právní přesností a na základě uznávaných vědeckých údajů zajistit, že množství limit nebude v žádném případě překročen, a že tedy bude zajištěna komplexní ochrana dotyčných druhů.

C-503/06 Komise vs. Itálie

Tím, že region Ligurie přijal a uplatňoval právní předpis týkající se povolení výjimek z režimu ochrany volně žijících ptáků, který je v rozporu s podmínkami stanovenými v článku 9 směrnice o ptácích, nesplnila Italská republika povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 9 této směrnice.

C-76/08 Komise vs. Republika Malta

Soudní dvůr vydal předběžné opatření, podle něhož byla Republika Malta povinna zdržet se přijímání veškerých opatření uplatňujících odchylku od článku 9 směrnice o ptácích pro lov křepelek polních a hrdliček divokých v průběhu jarního tahu roku 2008.

2.10 Článek 10

1. *Členské státy podpoří výzkum a jakékoli činnosti nezbytné pro ochranu [a] využívání populací všech druhů ptáků uvedených v článku 1 a pro péči o ně.*

2. *Zvláštní pozornost musí být věnována výzkumu a činnostem zaměřeným na jednotlivé body přílohy V. Členské státy zašlou Komisi veškeré informace nezbytné pro přijetí odpovídajících opatření ke koordinaci výzkumu a dalších činností uvedených v tomto článku.*

Příloha V směrnice:

- a) vnitrostátní seznamy druhů ohrožených vyhynutím nebo zvláště ohrožených druhů s ohledem na jejich zeměpisné rozšíření;*
- b) seznam a ekologický popis oblastí obzvláště významných pro stěhovavé druhy na tažných trasách, zimovištích a hnízdištích;*
- c) seznam údajů o populačních stavech stěhovavých druhů na základě kroužkování;*
- d) posuzování vlivu metod odebrání z volné přírody na populační stavy;*
- e) vývoj a zdokonalování metod předcházení škod způsobených ptáky;*
- f) stanovení role určitých druhů jako ukazatelů znečištění;*
- g) studium nepříznivých účinků chemického znečištění na populační stavy druhů ptáků.*

Soudní dvůr se k článku 10 směrnice o ptácích vyslovil zatím pouze v případě C-418/04 Komise vs. Irsko, přičemž je patrné, že si je vědom značného významu zachování druhové biodiverzity původní evropské avifauny a nutnosti podpořit výzkum pro realizaci ochrany, využívání a péče o ptáky a jejich stanoviště. Výzkum má být povinností, nikoliv možností příslušných odpovědných subjektů v členských státech.

C-418/04 Komise vs. Irsko

Irsko přijalo vnitrostátní právní předpis Wildlife Act, podle jehož článku 11 „úkolom ministra je zaručit ochranu divoké přírody a prosazovat zachování biologické rozmanitosti. [...] ministr může přímo nebo ve spojení s třetí osobou nebo jejím prostřednictvím provést výzkum, který považuje za vhodný pro výkon svých úkolů vyplývajících z tohoto zákona, či zadat jeho provedení.“ Komise v žalobě tvrdila, že použitím přítomného času v článku 10 směrnice o ptácích je členským státům uložena povinnost podpořit výzkum nezbytný pro účely ochrany a využívání populací všech ptačích druhů uvedených v článku 1 této směrnice a pro péči o ně. Do relevantních vnitrostátních právních předpisů se tato povinnost však nepromítla. Přístup vnitrostátního práva je přinejmenším nejednoznačný. Podle Komise znění Wildlife Act z podpory výzkumu činí pro příslušného ministra nepovinnou činnost. Irsko má naopak za to, že neporušilo povinnost podporovat výzkum. Tvrdí, že jeho právní úprava není mezerovitá, že článek 11 Wildlife Act dostatečně provádí uvedený článek 10 směrnice do vnitrostátního práva a plně odráží, ba dokonce přesahuje, rozsah povinnosti stanovený tímto ustanovením.

Ze závěrů Soudního dvora vyplývá, že doslovný výklad článku 11 Wildlife Act dovoluje tvrdit, že toto ustanovení umožňuje příslušnému ministrowi provést výzkum, který považuje za vhodný pro výkon svých úkolů vyplývajících z tohoto zákona, či zadat jeho provedení. Uvedené ustanovení naopak nijak nedefinuje povinnost ministra takovéto činnosti podporovat. Jak přitom správně tvrdí Komise, článek 10 směrnice o ochraně ptáků stanoví pro členské státy povinnost podpořit výzkum a jakékoliv činnosti nezbytné pro účely ochrany a využí-

vání populace všech druhů ptáků uvedených v článku 1 této směrnice a pro péči o ně. Z toho plyne, že v případě Irska nelze mít za to, že do svého vnitrostátního právního řádu provedlo článek 10 směrnice o ochraně ptáků. Tento závěr nelze zpochybnit argumentem Irska, podle kterého je úloha příslušného ministra na základě článku 11 Wildlife Act ještě rozšířena. Toto ustanovení totiž pouze uvádí, že úkolem ministra je zaručit ochranu divoké přírody a prosazovat zachování biologické rozmanitosti. Stejně tak Soud vyvrátil argument Irska, podle kterého použití výrazu „may“ („může“), pokud jde o výklad vnitrostátního práva, nutně neznamená, že je plně na uvážení ministra, zda rozhodne o provedení výzkumu, či nikoli. V tomto ohledu postačuje uvést, že vnitrostátní judikatura, na kterou se uvedený členský stát odvolává, nenasvědčuje tomu, že takovýto výklad vnitrostátního práva je systematický, a ani konkrétně neodkazuje na sporné vnitrostátní ustanovení.

2.11 Článek 11

Členské státy dbají, aby vysazování druhů ptáků, jež se ve volné přírodě na evropském území uvedených států nevyskytují, nepříznivě neovlivnilo místní rostliny a živočichy. V této souvislosti konzultují s Komisí.

V článku 11 se projeví základní principy práva životního prostředí, a sice princip prevence a předběžné opatrnosti ve vztahu k problematice nepůvodních druhů. V judikatuře Soudní dvůr dále připomněl zásadu, že úplnou transpozici směrnice nelze nahradit v rámci správního rozhodování konformním výkladem směrnice.

C-507/04 Komise vs. Rakousko

Článek 11 směrnice, jenž se omezuje na stanovení specifické povinnosti ukládající členským státům dbát na to, aby vysazování druhů ptáků, jež se ve volné přírodě na evropském území uvedených států nevyskytují, nepříznivě neovlivnilo místní rostliny a živočichy, nemůže být považován za článek představující právní základ umožňující odchýlit se od povinností ochrany, které přísluší členským státům na základě článku 1 směrnice, a které se týkají všech druhů ptáků přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě na evropském území členských států, a to pokud jde o každý z těchto států, jak původních druhů, tak druhů, které se vyskytují pouze v jiných členských státech. Důležitost úplné a účinné ochrany volně žijících ptáků v rámci celého Společenství, bez ohledu na jejich místo výskytu nebo prostor přeletu, má totiž za následek neslučitelnost se směrnicí jakéhokoliv vnitrostátního právního předpisu, který stanoví ochranu volně žijících ptáků v závislosti na vnitrostátní fauně.

Podle názoru Komise ustanovení § 17 odst. 5 zákona o ochraně přírody rakouské spolkové země Dolní Rakousy (Nö NSchG) podřizuje vysazování druhů ptáků přirozeně se nevyskytujících ve volné přírodě v Dolních Rakousech podmínce, že tyto zásahy nevyvolají trvalé poškození původního přírodního prostředí. Tato podmínka přitom představuje dodatečné kritérium ve vztahu ke kritériím stanoveným v článku 11 směrnice. V tomto jí dal Soudní dvůr za pravdu, když uvedl, že je namíste zdůraznit, že článek 11 směrnice, podle kterého členské státy dbají, aby vysazování druhů ptáků, jež se ve volné přírodě na evropském území členských států nevyskytují, nepříznivě neovlivnilo místní rostliny a živočichy, stanoví obzvláště omezující právní rámec, co se týče možnosti povolit vysazování takových druhů ptáků. Ustanovení § 17 odst. 5 Nö NSchG přitom stanoví režim ochrany, který se odchyluje od režimu stanoveného v článku 11 směrnice v několika aspektech. Je tudíž třeba ho považovat za neslučitelný s posledně uvedeným ustanovením. Co se týče argumentu Rakouska, podle kterého je uvedený § 17 odst. 5 Nö NSchG v každém případě vykládán příslušnými vnitrostátními orgány konformně se směrnicí, Soudní dvůr připomenul, že taková situace nemůže zabezpečit úplné provedení směrnice.

2.12 Článek 12 a 13 – k těmto ustanovením zatím judikatura není

2.13 Článek 14

Členské státy mohou zavést přísnější ochranná opatření, než stanoví tato směrnice.

K článku 14 směrnice o ptácích se Soudní dvůr vyslovil zatím toliko v případě C- 169/89 Gourmetterie Van den Burg v začátcích rozhodovací praxe týkající se směrnice o ptácích a jde o značně nekonzistentní rozhodnutí.

C- 169/89 Gourmetterie Van den Burg

Článek 36 SES ve spojení se směrnicí o ptácích neospravedlňuje žádný zákaz dovozu a uvádění na trh pro ptáci druh, který je tažným druhem či ohroženým druhem ve smyslu této směrnice a pro domácí druhy volně žijících ptáků.

Gourmetterie Van den Burg byla obchodní společnost zabývající se prodejem drůbeže a zvěřiny. V roce 1984 v jejím obchodě inspekce objevila exempláře bělokura rousného, jenž se v Nizozemsku přirozeně nevyskytuje a byl dovezen z Velké Británie, kde není považován za ohrožený druh. V Nizozemsku tomu bylo naopak a kromě jiného s ním byl i zakázán i obchod. Nizozemský Nejvyšší soud, ke kterému trestní řízení proti společnosti dospělo, vznesl k Soudnímu dvoru otázku, zda je tento zákaz v souladu s komunitárním právem, zejména článkem 36 SES a směrnicí o ptácích.

Soudní dvůr nejprve odkázal na svoji dřívější judikaturu, kterou stanovil možnost aplikace článku 36 SES o výjimkách z volného pohybu zboží jen pro případy, kdy není daná oblast Společenstvím plně harmonizována. Poté odkázal na článek 14 směrnice, který umožňuje přijmout přísnější ochranná opatření. Pravomoci členských států k ochraně volně žijících ptáků jsou tedy upraveny vyčerpávajícím způsobem a aplikace výjimek podle článku 36 SES je tedy vyloučena.

Naprosto v kontradikci s výše uvedeným ovšem dále Soud vyvozuje, že přísnější opatření lze přijmout jen ohledně stěhovavých druhů (s odkazem na třetí odstavec preambule směrnice) anebo nejvíce ohrožených druhů volně žijících ptáků, popřípadě druhů, vyskytujících se na území daného státu. U posledně jmenované skupiny druhů Soud ani nezdůvodnil proč.

Rozhodnutí je rozporuplné přinejmenším ve dvou ohledech. Za prvé, pokud Soud tvrdí, že směrnice prostřednictvím článku 14 zajišťuje plnou harmonizaci ochrany volně žijících druhů ptáků, nemůže pak následně omezovat aplikaci téhož článku pouze na stěhovavé, zvláště ohrožené anebo domácí druhy volně žijících druhů ptáků. Za druhé, toto omezení, dovozené z ustanovení preambule směrnice, jde zcela proti textu ustanovení článku 1 směrnice, jež stanoví, že se směrnice týká ochrany všech druhů přirozeně se vyskytujících volně žijících druhů ptáků na evropském území členských států vázaných SES. Pro úplnost lze doplnit, že bělokur rousný byl mezitím zařazen do příloh II a III směrnice o ptácích.

3 Judikatura ke směrnici o stanovištích

Směrnice o stanovištích byla přijata v roce 1992 a transpoziční lhůta uběhla v roce 1995. Evropský soudní dvůr se věnuje směrnici o stanovištích od roku 1996, kdy byly vydány první rozsudky.

3.1 Článek 1

Pro účely této směrnice se výrazem:

- a) *ochrana rozumí všechna opatření, která jsou potřebná pro zachování nebo obnovu přírodních stanovišť a populací volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin v příznivém stavu z hlediska jejich ochrany podle definice pod písmeny e) a i);*
- b) *přírodní stanoviště rozumí přírodní nebo přírodě blízká suchozemská nebo vodní oblast vymezená zeměpisnými, abiotickými a biotickými znaky;*
- c) *typy přírodních stanovišť v zájmu Společenství rozumí ty typy přírodních stanovišť na území uvedeném v článku 2, které;*
 - i) *jsou ve svém přirozeném areálu rozšíření ohroženy vymizením; nebo*
 - ii) *mají malý přirozený areál rozšíření v důsledku svého ústupu nebo již beztak omezeného výskytu; nebo*
 - iii) *představují výjimečné příklady jedné nebo více z následujících pěti biogeografických oblastí: alpské, atlantské, kontinentální, makaronéské a středomořské.*

Takové typy stanovišť jsou nebo mohou být uvedeny v příloze I;
- d) *prioritní typy přírodních stanovišť rozumí typy přírodních stanovišť ohrožené vymizením, které se vyskytují na území uvedeném v článku 2 a za jejichž ochranu má Společenství zvláštní odpovědnost vzhledem k podílu jejich přirozeného areálu rozšíření na území uvedeném v článku 2; tyto prioritní typy přírodních stanovišť jsou v příloze I označeny hvězdičkou (*);*
- e) *stav přírodního stanoviště z hlediska ochrany rozumí souhrn vlivů, které působí na přírodní stanoviště a na jeho typické druhy a které mohou ovlivnit jeho dlouhodobé přirozené rozšíření, strukturu a funkce, jakož i dlouhodobé přežívání jeho typických druhů na území uvedeném v článku 2. Stav přírodního stanoviště z hlediska ochrany se považuje za příznivý, pokud:*
 - *jeho přirozený areál rozšíření a plochy, které v rámci tohoto areálu pokrývá, jsou stabilní nebo se zvětšují a*
 - *specifická struktura a funkce, které jsou nezbytné pro jeho dlouhodobé zachování, existují a budou pravděpodobně v dohledné době i nadále existovat a*
 - *stav jeho typických druhů z hlediska ochrany je podle definice uvedené pod písmenem i) příznivý;*
- f) *stanoviště druhu rozumí prostředí definované specifickými abiotickými a biotickými faktory, ve kterém druh v kterékoliv fázi svého biologického cyklu žije;*
- g) *druhy v zájmu Společenství rozumí druhy, které na území definovaném v článku 2 jsou:*
 - i) *ohrožené, s výjimkou druhů, jejichž přírodní areál rozšíření je na tomto území okrajový a které v západním palearktickém regionu nejsou ohrožené nebo zranitelné; nebo*
 - ii) *zranitelné, tj. předpokládá se, že pravděpodobně budou v blízké budoucnosti přesunuty do kategorie ohrožených druhů, pokud na ně budou nadále působit ohrožující faktory;*
 - iii) *vzácné, tj. s málo početnými populacemi, které nejsou v současné době ohrožené nebo zranitelné, ale jsou v nebezpečí. Tyto druhy se vyskytují v prostorově omezených oblastech nebo jsou řídké rozptýleny v rozsáhlejších areálech; nebo*

iv) endemické a vyžadující zvláštní pozornost z důvodů specifického charakteru jejich stanoviště a/nebo možného dopadu jejich využívání na jejich stanoviště a/nebo možného dopadu jejich využívání na jejich stav z hlediska ochrany.

Takové druhy jsou nebo mohou být uvedeny v příloze II a /nebo IV nebo V;

- h) prioritní druhy rozumí druhy uvedené pod písmenem g) čísl. i), za jejichž zachování má Společenství zvláštní odpovědnost vzhledem k podílu jejich přirozeného areálu rozšíření na území uvedeném v článku 2; tyto prioritní druhy jsou v příloze II označeny hvězdičkou (*);*
- i) stav druhu z hlediska ochrany rozumí souhrn vlivů, které působí na příslušný druh a které mohou ovlivnit jeho dlouhodobé rozšíření a početnost jeho populací na území uvedeném v článku 2; stav druhu z hlediska ochrany bude považován za příznivý, jestliže:*
- údaje o populační dynamice příslušného druhu naznačují, že se dlouhodobě udržuje jako životaschopný prvek svého přírodního stanoviště a*
 - přirozený areál rozšíření druhu není a pravděpodobně nebude v dohledné budoucnosti omezen,*
 - existují a pravděpodobně budou v dohledné době i nadále existovat dostatečně velká stanoviště k dlouhodobému zachování jeho populací;*
- j) lokalita rozumí zeměpisně definované území, jehož plocha je jasně vymezena;*
- k) lokalita významná pro Společenství rozumí lokalita, která v biogeografické oblasti nebo oblastech, k nimž patří, významně přispívá k udržení nebo obnově stavu přírodního stanoviště uvedeného v příloze I nebo druhu uvedeného v příloze II z hlediska jejich ochrany a může též významně přispívat k soudržnosti sítě Natura 20000 uvedené v článku 3 a/nebo významně přispívá k udržení biologické rozmanitosti příslušné biogeografické oblasti nebo oblastí.*
- U druhů živočichů vyskytujících se v rozsáhlých areálech budou lokality významné pro Společenství odpovídat místům v přirozeném areálu rozšíření těchto druhů, jež se vyznačují fyzikálními a biologickými faktory nezbytnými pro jejich život a reprodukci.*
- l) oblasti zvláštní ochrany rozumí lokalita významná pro Společenství a vyhlášená členskými státy prostřednictvím právního nebo správního předpisu nebo smluvního ujednání, u které jsou pro přírodní stanoviště nebo populace druhů, pro něž je lokalita určena, uplatněna ochranná opatření nezbytná k jejich zachování nebo obnově ve stavu z hlediska jejich ochrany příznivém;*
- m) Jedinec rozumí živý či mrtvý živočich nebo rostlina z druhů uvedených v příloze IV a V, dále jakákoli část nebo produkt z nich vyrobený, stejně jako jakékoliv jiné zboží, u něhož z průvodního dokumentu, obalu nebo značky či označení nebo z jakýchkoliv jiných okolností vyplývá, že se jedná o části živočichů nebo rostlin těchto druhů nebo produkt z nich vyrobený;*
- n) výbor rozumí výbor zřízený podle článku 20.*

Článek 1 směrnice obsahuje základní pojmy a jejich definice. V případě C-508/04 Komise vs. Rakousko věnoval Soudní dvůr poměrně detailní pozornost provedení transpozice základních pojmů. Článek 1 směrnice se dotýkaly i jiné starší případy, ale většinou jen z hlediska legislativní techniky provedení transpozice (např. C-72/02 Komise v. Portugalsko), notifikování provedení transpozice (např. C-75/01 Komise vs. Lucembursko) nebo z hlediska odkazu na definici pojmů a nutnost jejich použití při výkladu jiných článků směrnice (viz např. C-371/98 Spojené království).

C 72/02 Komise v. Portugalsko

Soudní dvůr rozhodl, že definice uvedené v článku 1 směrnice musejí být provedeny do právních řádů členských států. Nelze pouze odkazovat na text směrnice, jako to učinilo Portugalsko.

C-508/04 Komise vs. Rakousko

Případ se týkal chybné transpozice článku 1 směrnice o stanovištích v zákoně o ochraně přírody rakouské spolkové země Salcbursko (Sbg NSchG), který podle názoru Komise nesprávně prováděl definice uvedené v článku 1, písm. e), g), i) a l).

Podle Soudního dvora je třeba připomenout, že jak vyplývá ze čtvrtého a jedenáctého bodu odůvodnění směrnice, přírodní stanoviště a druhy uvedené v této směrnici představují část přírodního dědictví Evropského společenství a jejich ohrožení má často charakter překračující hranice státu, takže přijetí ochranných opatření přísluší z důvodu společné odpovědnosti všem členskými státy. Soudní dvůr zdůraznil, že přesnost provedení nabývá zvláštní důležitosti v takovém případě, jakým je projednávaná věc, kde je správa společného dědictví svěřena pro jejich příslušné území členskými státy.

Pokud jde zaprvé o pojmy vymezené v článku 1 písm. e) a i) směrnice („stav přírodního stanoviště z hlediska ochrany“ a „stav druhu z hlediska ochrany“), je třeba podotknout, že výraz „příznivý stav ochrany“ je sice použit v § 5 bodě 9 Sbg NSchG, avšak znění sporných ustanovení vnitrostátního práva nezahrnuje všechny vlastnosti vyjmenované ve výše uvedených bodech článku 1 směrnice. Takováto legislativní technika přitom nezaručuje, že při provádění směrnice budou skutečně zohledněny všechny prvky dotčených definic, ačkoli tyto prvky jsou určující pro smysl a dosah ochrany uvedených přírodních stanovišť a druhů. V důsledku toho nelze mít za to, že § 5 body 8 a 9, jakož i § 3a, § 22a, § 22b a § 29 Sbg NSchG představují dostatečné legislativní provedení článku 1 písm. e) a i) směrnice.

Pokud jde zadruhé o článek 1 písm. g) směrnice, je třeba konstatovat, že toto ustanovení rovněž zahrnuje mnoho ukazatelů, jejichž účelem je vymezení pojmu „druh v zájmu Společenství“. Naproti tomu § 3a, § 22a, § 22b a § 29 Sbg NSchG se týkají pouze zvážení zájmů, doplňkových opatření ohledně evropsky významných lokalit, podmínek udělení výjimek ze zákazů stanovených zákonem, jakož i zvláštní ochrany planě rostoucích rostlin. Pojem „druh v zájmu Společenství“ zde není uveden. Nelze tedy mít za to, že uvedená ustanovení provádějí článek 1 písm. g) směrnice.

Pokud jde zatřetí o článek 1 písm. l) směrnice, je třeba podotknout, že § 5 bod 10 Nbg NSchG, který musí být vykládán ve spojení s bodem 9 uvedeného článku, který uvádí jako cíl zachování nebo obnovení příznivého stavu ochrany, používá výraz „evropsky významná lokalita“ namísto výrazu „zvláštní oblast ochrany“. Oblastmi tam uvedenými jsou mimo jiné lokality, které Komise zapsala na seznam lokalit významných pro Společenství podle článku 4 odst. 2 směrnice, jakož i lokality, jejichž zápis na tento seznam spolková země Salcbursko navrhla v souladu s článkem 4 odst. 1 směrnice. Je třeba dodat, že § 22a odst. 2 až 4 Sbg NSchG přesně označuje opatření, která musejí být přijata za účelem uskutečnění cílů ochrany ohledně „evropsky významných lokalit“. Z výše uvedeného vyplývá, že § 5 body 9 a 10, jakož i § 22a Sbg NSchG vymezují z právního hlediska dostatečně přesně lokality, na které se vztahuje pojem „zvláštní oblast ochrany“ ve smyslu článku 1 písm. l) směrnice.

Z toho plyne, že tento žalobní důvod je opodstatněný pouze ve vztahu k neprovedení článku 1 písm. e), g) a i) směrnice.

3.2 Článek 2

1. Cílem této směrnice je přispět k zajištění biologické rozmanitosti prostřednictvím ochrany přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin na evropském území členských států, na které se vztahuje Smlouva.

2. Cílem opatření přijímaných na základě této směrnice je zachování nebo obnova příznivého stavu z hlediska ochrany u přírodních stanovišť a u druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin v zájmu Společenství.

3. Opatření přijímaná na základě této směrnice musí brát v úvahu hospodářské, sociální a kulturní požadavky a regionální a místní zvláštnosti.

Soudní dvůr opakovaně potvrdil, i s ohledem na analogickou judikaturu k článku 2 směrnice o ptácích, že ani článek 2 směrnice o stanovištích nepředstavuje autonomní derogaci ustanovení článků 3 a 4 týkajících se územní ochrany (ochrany přírodních stanovišť z přílohy I a stanovišť ohrožených druhů z přílohy II směrnice). V případě C-371/98 Spojené království (First Corporate Shipping) připustil použití článku 2 směrnice o stanovištích s tím, že členský stát však v duchu článku 4 odst. 1 směrnice o stanovištích není oprávněn vynechat jakékoliv místo, které biologicky zakládá možnost pro vyhlášení SAC. V rozhodnutí C-226/08 Stadt Papenburg potvrdil přednost vědeckých kritérií před ekonomickými i pro konečné schválení seznamu SAC.

C-371/98 Spojené království (First Corporate Shipping)

Žádost o vydání rozhodnutí o předběžné otázce předložil britský soud, u něhož podala žalobu vůči státu společnost First Corporate Shipping, podnikající v Bristolském přístavu, která se domáhala, aby při návrhu území SAC v zálivu řeky Severn poblíž Bristolu (již vymezeného jako SPA podle směrnice o ptácích) byly vzaty v úvahu ekonomické, sociální a kulturní požadavky a oblastní a místní charakteristiky. Jednalo se tedy o posouzení vztahu mezi článkem 4 odst. 1 směrnice (povinnost navrhnout stanoviště SAC) a článkem 2 odst. 3 směrnice (při uplatňování směrnice vzít v úvahu ekonomické, sociální a kulturní požadavky a oblastní a místní charakteristiky). Společnost provozující přístav investovala značné prostředky do jeho rozvoje a zaměstnává významný počet osob. Z toho důvodu se s odvoláním na zvážení ekonomických a sociálních faktorů domáhala přehodnocení vyhlášení SAC v této oblasti. Britský soud, poučen striktním postojem při vymezování ptačích oblastí výlučně na základě ornitologických kritérií, požádal o stanovisko Soudní dvůr. Již ze stanoviska generálního advokáta, z něhož rozsudek následně vychází, vyplývá, že nic nebrání tomu, na rozdíl od stanovování SPA v případě C-44/95, aby ekonomické a sociální faktory byly součástí rozhodování o vyhlášení SAC. Členský stát však v duchu článku 4 odst. 1 není oprávněn vynechat jakékoliv místo, které biologicky zakládá možnost pro vyhlášení SAC. Seznam lokalit poskytnutý Komisi v souladu s článkem 4 odst. 1 je pouhým souborem informací, který by měl zahrnovat vedle informací o biologické vhodnosti dané lokality také veškeré další informace rozhodné pro rozhodnutí, zda bude SAC vyhlášena. Toto rozhodnutí činí až Komise po konzultaci s členskými státy ve smyslu článku 4 odst. 3 směrnice. Generální advokát je si přitom vědom toho, že Komise (ve spolupráci s členskými státy) vyhlásí jako SAC všechny oblasti, které jí budou podle článku 4 odst. 1 navrženy. Soudní dvůr se s generálním advokátem ztotožnil a popřel, že by členský stát při navrhování oblastí podle článku 4 odst. 1 mohl některé vynechat s ohledem na ekonomické, sociální a podobné důvody. Hlavním argumentem, který uvádí, je fakt, že Komise musí při vymezování soustavy Natura 2000 mít k dispozici údaje o všech územích, kde se chráněné druhy a ekosystémy vyskytují a následně jednotně upravovat omezení těchto území, jinak je vytvoření celoevropské soustavy ohroženo. Soudní dvůr tedy uzavřel, že členský stát je povinen navrhnout všechny lokality, které na základě vědeckého zkoumání identifikuje.

C-226/08 Stadt Papenburg

Evropský soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce uvedl, že pokud by ve stadiu řízení o zařazení lokality do soustavy Natura 2000 podle článku 4 odst. 2, prvního pododstavce směrnice o stanovištích mohly členské státy odeprít svůj souhlas z jiných důvodů, než jsou důvody související s ochranou životního prostředí, bylo by tak ohroženo uskutečnění cíle uvedeného v článku 3 odst. 1 směrnice, a sice vytvoření soustavy Natura 2000, která je složená z lokalit s přírodními stanovišti uvedenými v příloze I a stanovišti druhů uvedenými v příloze II a umožní zachovat příslušné typy přírodních stanovišť a stanoviště druhů v jejich přirozeném

areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit. Tak by tomu bylo zvláště v případech, kdy by členské státy mohly odeprít svůj souhlas z důvodu hospodářských, sociálních a kulturních požadavků, jakož i regionálních a místních charakteristik, na které odkazuje článek 2 odst. 3 směrnice o stanovištích, který ostatně nepředstavuje autonomní výjimku z obecného systému ochrany zavedeného touto směrnicí. Podrobněji viz níže výklad k článku 4.

3.3 Článek 3

1. Pod názvem Natura 2000 bude vytvořena souvislá evropská ekologická síť oblastí zvláštní ochrany. Tato síť složená z lokalit s přírodními stanovišti uvedenými v příloze I a stanovišti druhů uvedenými v příloze II umožní zachovat typy přírodních stanovišť a stanoviště druhů ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany nebo případně umožní tento stav obnovit. Síť Natura 2000 zahrne i zvláště chráněná území vyhlášená členskými státy podle směrnice 79/409/EHS.

2. Každý členský stát přispěje k vytvoření sítě Natura 2000 v poměru, který odpovídá zastoupení typů přírodních stanovišť a stanovišť druhů uvedených v odstavci 1 na jeho území. Za tímto účelem vymezí každý členský stát v souladu s článkem 4 lokality jako oblasti zvláštní ochrany se zřetelem k cílům stanoveným v odstavci 1.

3. Členské státy budou v případech, kde to budou pokládat za nutné, usilovat o zlepšení ekologické spojitosti sítě Natura 2000 udržováním a tam, kde je to vhodné, rozvojem krajinných prvků, které mají rozhodující význam pro volně žijící živočichy a planě rostoucí rostliny, jak je uvedeno v článku 10.

Článek 3 bezprostředně souvisí s článkem 4, s nímž tvoří základ územní ochrany přírodních stanovišť z přílohy I a stanovišť ohrožených druhů z přílohy II směrnice, odkaz na článek 3 je dále uveden v řadě dalších rozhodnutí Soudního dvora týkajících se článku 6 směrnice o stanovištích (viz níže).

3.4 Článek 4

1. Na základě kritérií stanovených v příloze III (etapa 1) a na základě příslušných vědeckých informací navrhne každý členský stát seznam lokalit, v němž bude uvedeno, jaké typy přírodních stanovišť z přílohy I a jaké druhy z přílohy II, původní pro toto území, se na jednotlivých lokalitách vyskytují. U druhů živočichů, které obývají rozsáhlé oblasti, musí tyto lokality odpovídat místům v přirozeném areálu rozšíření těchto druhů s takovými fyzikálními nebo biologickými faktory, jež jsou nezbytné pro jejich život a rozmnožování. Pro vodní druhy obývající rozsáhlé oblasti se taková místa navrhnou jen tam, kde existují jasně vymezená území s přírodními a biologickými faktory nezbytnými pro život a rozmnožování těchto druhů. Kde je to vhodné, mohou členské státy navrhnout úpravu seznamu na základě výsledků sledování uvedeného v článku 11.

Seznam spolu s informacemi o každé lokalitě musí být do tří let po zveřejnění této směrnice předložen Komisi. Informace budou zahrnovat mapu lokality, její název, zeměpisnou polohu, rozlohu a údaje vyplývající z uplatnění kritérií vyjmenovaných v příloze III (etapa 1) v úpravě stanovené Komisí a v souladu s postupem podle článku 21.

2. Na základě kritérií stanovených v příloze III (etapa 2) a v rámci jak každé z pěti biogeografických oblastí uvedených v čl. 1 písm. c) bod iii), tak celého území uvedeného v čl. 2 odst. 1, vypracuje Komise po dohodě s každým členským státem návrh seznamu lokalit významných pro Společenství, které vybere ze seznamů členských států, na nichž se vyskytuje jeden nebo více prioritních typů přírodních stanovišť nebo prioritních druhů. Členské státy, kde lokality s výskytem jednoho nebo více typů prioritních přírodních stanovišť a prioritních druhů představují více než 5 % rozlohy jejich území, mohou po dohodě s Komisí požádat, aby kritéria uvedená v příloze III (etapa 2) byla pro jejich území při výběru všech lokalit významných pro Společenství uplatněna poněkud pružněji.

Seznam lokalit vybraných jako lokality významné pro Společenství, na nichž se vyskytuje jeden nebo více typů prioritních přírodních stanovišť nebo prioritních druhů, přijme Komise postupem podle článku 21.

3. Seznam uvedený v odstavci 2 bude vypracován do 6 let od oznámení této směrnice.

4. Jakmile je lokalita významná pro Společenství přijata postupem podle odstavce 2, vyhlásí příslušný členský stát co nejdříve a nejpozději do šesti let tuto lokalitu jako zvláštní oblast ochrany a podle významu lokality stanoví priority pro uchování nebo obnovu příznivého stavu z hlediska ochrany u typu přírodního stanoviště uvedeného v příloze I nebo druhu uvedeného v příloze II a pro ekologickou soudržnost sítě NATURA 2000 a také podle toho, jak jsou tyto lokality ohroženy postupným znehodnocováním nebo zničením.

5. Jakmile je některá lokalita zařazena do seznamu uvedeného v třetím pododstavci odstavce 2, vztahuje se na ni ustanovení čl. 6 odst. 2, 3 a 4.

Judikatura Soudního dvora k článku 4 je společně s judikaturou k článkům 3 a 6 nepochybně jednou z nejdůležitějších pro výklad směrnice o stanovištích.

Článek 4 směrnice o stanovištích stanoví tříetapový postup pro vymezení lokalit soustavy Natura 2000. Členské státy vidí v žalobách Komise týkajících se článku 4 reálnou hrozbu odsouzení ze strany Soudního dvora, což je vede ke zvýšené aktivitě (například Německo tak před podáním první žaloby Komise v roce 1998 vymezilo jen 198 lokalit, po vynesení rozsudku ve věci C-71/99 jich vymezilo plných 3500).

Specifickou skupinu případů tvoří rozhodování Soudu první instance o žalobách soukromých subjektů na Komisi ve věcech neplatnosti či zrušení příslušného rozhodnutí Komise, kterým se přijímá seznam evropsky významných lokalit v určitém biogeografickém regionu. Žalobci tvrdí, že jsou příslušným rozhodnutím dotčeny na svých vlastnických právech. Ani jedna z žalob nebyla dosud úspěšná, přičemž Soudní dvůr argumentoval vždy velmi podobně, a sice že navrhovatelé nejsou sporným rozhodnutím bezprostředně dotčeni (obsah napadaných rozhodnutí nepůsobí na právní postavení, nýbrž pouze na skutkovou situaci žalobců). V případě C-362/06 Sahlstedt a další vs. Komise došlo poprvé vůbec k rozhodování Soudního dvora o kasační stížnosti proti usnesení Soudu prvního stupně, leč rovněž pro žalobce neúspěšně. V případě T-117/05 Andreas Rodenbröcker a další vs. Komise byl poprvé uplatněn návrh na předběžné opatření (návrh na odklad provádění rozhodnutí Komise), opět s negativním výsledkem pro žalobce. Žaloby soukromých subjektů se dotýkají také výkladu článku 6 směrnice (viz níže).

C-67/99 Komise vs. Irsko, C-71/99 Komise vs. Německo, C-220/99 Komise vs. Francie

Soudní dvůr v těchto třech obdobných případech rozhodoval o dvou žalobních důvodech, a to o zřejmé neúplnosti seznamů zvláště chráněných území, které členské státy poskytly do konce lhůty k podání vyjádření k odůvodněnému stanovisku Komisi a dále o nedostatečnosti poskytnutých informací o těchto územích. Potvrdil, že členské státy mají při výběru lokalit postupem podle článku 4 odst. 1 směrnice určitou míru volného uvážení. Toto uvážení však musí být v souladu s třemi podmínkami, a sice že při výběru lokalit je nutno se řídit toliko vědeckými kritérii, dále že navržené lokality musí poskytovat geografické pokrytí, které je homogenní a reprezentativní z hlediska každého členského státu a s ohledem na zajištění soudržnosti soustavy, seznam navržený členským státem tudíž musí reflektovat ekologickou rozmanitost (a v případě druhů genetickou rozmanitost) přírodních stanovišť a druhů na jejich území, a konečně že seznam musí být kompletní, což znamená, že každý členský stát musí navrhnout takový počet lokalit, který zajistí dostatečné zastoupení všech typů přírodních stanovišť uvedených v příloze I a všech stanovišť druhů uvedených v příloze II směrnice, které se nacházejí na jeho území.

Soudní dvůr v případě Irska odmítl námitku obtíží vnitrostátního charakteru spojených s potřebou konsensu široké veřejnosti, respektive s nutností zapojení veřejnosti do diskuze o výběru vhodných území. V případě

Německa upozornil, že za vyhotovení požadovaného seznamu a vymezení chráněných území je odpovědný členský stát, nikoliv jeho spolkové země. V případě Francie pak odmítl možnost zohlednění při vyloučení některých navrhovaných lokalit z původního vědeckého návrhu do národního seznamu z důvodů, které směrnice vůbec neobsahuje. Soudní dvůr konstatoval, že všechny tři členské státy nedostatečně provedly článek 4 směrnice o stanovištích a porušily své povinnosti vyplývající ze směrnice tím, že značně překročily prostor pro uvážení, které jim při vymezování chráněných území podle článku 4 ve spojení s přílohou III směrnice přiznává.

C-117/03 Societa Italiana Dragaggi

Soudní dvůr rozhodoval o předběžné otázce týkající se článku 4 odst. 5, článku 6 odst. 3 a článku 21 směrnice v rámci sporu mezi Societa Italiana Dragaggi a italským ministerstvem infrastruktury a dopravy a autonomní oblastí Furlánsko - Julské Benátsko vzniklého zrušením přidělení veřejné zakázky na bagrovací práce a vykládku výkopového materiálu na násypu v přístavu Monfalcone v ústí řeky Timavo. Společnost Dragaggi se spolu s některými dalšími podniky účastnila veřejné soutěže na bagrovací práce v přístavu Monfalcone a tato zakázka jim byla přidělena. Bylo stanoveno, že vytěžené sedimenty budou ukládány na proplachovacích polích v lokalitě Foce del Timavo. Italské ministerstvo životního prostředí však přidělení zakázky neschválilo s odůvodněním, že proplachovací pole je nutné považovat za lokalitu významnou pro Společenství a ukládání vytěžené zeminy má být proto podrobeno posouzení vlivů na lokalitu ve smyslu příslušného italského předpisu, kterým byla směrnice transponována do italského vnitrostátního práva. Společnost Dragaggi napadla zrušení výběrového řízení u italského správního soudu, jelikož pokládala zrušení veřejné soutěže za protiprávní, neboť ochranná opatření pro lokality významné pro Společenství jsou použitelná teprve poté, kdy Komise zařadí příslušnou lokalitu na seznam lokalit významných pro Společenství postupem podle článku 4 odst. 2 třetí pododstavec směrnice. Povinnost provést posouzení projektu ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice tedy nemohla být dle názoru společnosti Dragaggi aplikovatelná. Italský prvoinstanční soud odmítl argument vycházející z nepoužitelnosti řízení o posouzení vlivů na dotčený projekt s tím, že jelikož Itálie určila lokalitu, která je místem výskytu prioritních stanovišť a zahrнула ji do seznamu navrženého Komisi, musí být tato lokalita podle přílohy III, etapy 2, bodu 1 směrnice pokládána za lokalitu významnou pro Společenství a je tedy třeba podrobit ji podle článku 4 odst. 5 směrnice ochranným opatřením uvedeným v článku 6 odst. 2 až 4, zejména posouzení vlivů podle článku 6 odst. 3. Dragaggi podala proti rozsudku prvoinstančního soudu odvolání u Consiglio di Stato (Státní rada). U tohoto soudu zejména zopakovala argumentaci, podle které článek 4 odst. 5 směrnice ukládá použití ochranných opatření uvedených v článku 6 této směrnice teprve po vypracování seznamu Společenství. Odvolací soudní orgán se rozhodl položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku: „Musí být článek 4 odst. 5 směrnice o stanovištích vykládán v tom smyslu, že opatření uvedená v článku 6 a zejména opatření uvedená v článku 6 odst. 3 této směrnice jsou závazná pro členské státy pouze po konečném přijetí seznamu lokalit ve smyslu článku 21 směrnice o stanovištích na úrovni Společenství, nebo naopak v tom smyslu, že navíc kromě určení okamžiku, od něhož uvedená ochranná opatření vstupují obvykle v platnost, je třeba rozlišovat mezi zápisy do seznamu deklaratorními a konstitutivními (přičemž do první kategorie se zahrnují zápisy do seznamu vztahující se na prioritní lokality) a že za účelem zachování užitečného účinku směrnice směřující k ochraně stanovišť je namístě se domnívat, že v případě, kdy členský stát vyhlásil lokalitu významnou pro Společenství, která je místem výskytu prioritních přírodních stanovišť nebo druhů, musí být plány nebo projekty mající významné důsledky na lokalitu podrobeny posouzení, a to i před vypracováním návrhu seznamu lokalit Komisí nebo před konečným přijetím tohoto seznamu ve smyslu článku 21 směrnice o stanovištích a v zásadě od vypracování státního seznamu?“ Podstatou dotazu tedy bylo, zda a případně za jakých podmínek musí členské státy chránit potenciální lokality významné pro Společenství podle směrnice o stanovištích před tím, než Komise schválí seznam lokalit významných pro Společenství.

Evropský soudní dvůr ve svém rozhodnutí konstatoval, že *článek 4 odst. 5 směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že ochranná opatření uvedená v článku 6 odst. 2 až 4 této směrnice musí být přijata pouze pro lokality, které jsou zařazeny v souladu s článkem 4 odst. 2 třetím pododstavcem uvedené směrnice do seznamu lokalit vybraných jako lokality významné pro Společenství přijatého Komisí Evropských společenství postupem podle článku 21 této směrnice. Pokud se jedná o lokality vhodné jako lokality významné pro Společenství, které jsou uvedeny na národních seznamech předaných Komisi, a zejména lokality, které jsou místem výskytu prioritních přírodních stanovišť a prioritních druhů, jsou členské státy podle směrnice povinny přijmout vhodná opatření s ohledem na cíl ochrany upravený směrnicí k ochraně důležitého ekologického zájmu, který těmto lokalitám na vnitrostátní úrovni náleží. Za nedostatek tohoto rozhodnutí lze považovat absenci výkladu požadavku „přijmout vhodná opatření“.*

C-244/05 Bund Naturschutz Bayern

Jedná se o rozhodnutí o předběžné otázce, které je pokračováním hledání jednoznačné odpovědi na otázku ochranného režimu pro území, která splňují kritéria podle směrnice o stanovištích, ale dosud nebyla zařazena Komisí na seznam lokalit významných pro Společenství. Bezprostředně tak navazuje na rozsudek ve věci C-117/03 Societa Italiana Dragaggi.

V řízení před německým vnitrostátním soudem bylo napadeno rozhodnutí vlády Bavorska, kterým byl schválen projekt výstavby nové dálnice A94 z důvodu, že trasa dálnice by měla z části vést oblastmi, které byly německými vnitrostátními orgány navrženy jako lokality splňující kritéria pro jejich zařazení na seznam lokalit významných pro Společenství, nicméně v předmětné době ještě nebyly Komisí na tento seznam zařazeny. Podle soudu předkládajícího předběžnou otázku přitom nelze vyloučit, že realizace schváleného projektu neovlivní zásadním způsobem některé typy prioritních stanovišť (zejména se jednalo o lužní lesy s olší lepkaovou a jasanem ztepilým či kolonie netopýra ušatého ve vrchovině Dolního Bavorska). Bavorský správní soud se v této souvislosti obrátil na Soudní dvůr s následujícími otázkami:

1. Jaký režim ochrany vyžaduje článek 3 odst. 1 směrnice o stanovištích ve spojení s šestým bodem odůvodnění této směrnice a s ohledem na zákaz přijímání jakéhokoli opatření, které může ohrozit uskutečnění cílů SES podle jejího článku 10 druhého pododstavce, a to v návaznosti na rozsudek Soudního dvora ve věci C-117/03 Dragaggi a další, pro lokality vhodné jako lokality významné pro Společenství, zejména pro lokality s prioritními typy přírodních stanovišť nebo s prioritními druhy, předtím, nežli jsou zařazeny do seznamu lokalit významných pro Společenství přijatého Komisí podle postupu uvedeného v článku 21 směrnice?
2. Jaký důsledek má pro tento režim ochrany skutečnost, že výše uvedené lokality jsou již uvedeny na státním seznamu lokalit členského státu předloženém Komisi podle článku 4 odst. 1 směrnice?

Evropský soudní dvůr rozhodl následovně:

1. *Režim vhodné ochrany použitelný na lokality uvedené na státním seznamu, který byl předložen Komisi podle článku 4 odst. 1 směrnice, vyžaduje, aby členské státy nepovolily zásahy, které mohou vážně ohrozit ekologické vlastnosti těchto lokalit.*
2. *Členské státy musí přijmout v souladu s ustanoveními vnitrostátního práva veškerá opatření, která jsou nezbytná pro zamezení zásahů, které mohou vážně ohrozit ekologické vlastnosti lokalit, které jsou uvedeny na státním seznamu předloženém Komisi. Vnitrostátnímu soudu přísluší posoudit, zda se jedná o takový případ.*

Je toto rozhodnutí kvalitativně odlišným od rozhodnutí ve věci Dragaggi, tj. šel Soudní dvůr ve své interpretaci směrnice o stanovištích dále, či je pouze určitým zpřesněním toho, co již bylo v rozsudku Dragaggi řečeno? K posouzení naznačených otázek je stěžejní zabývat se tím, zda je zákaz povolení zásahů do lokalit uvedených na národních seznamech absolutní (jak tvrdí žalobce, ekologické sdružení Bund Naturschutz Bayern) či nikoli.

Pokud by se totiž jednalo o absolutní zákaz jakýchkoli zásahů do lokalit navržených na národní seznam, znamenalo by to nepochybně posun oproti rozsudku ve věci Dragaggi, ze kterého takový absolutní zákaz dovést nelze. Samotný rozsudek na výše uvedenou otázku nedává zcela jasnou odpověď. Lze ji nicméně dovést ze širšího kontextu směrnice, která sama o sobě rovněž nestanoví absolutní zákaz zásahů do chráněných lokalit, ale dovoluje je za určitých, byť velmi přísných podmínek, provést. Ve světle této výjimky předvídané směrnicí pro lokality již zařazené na seznam Komise by byla aplikace absolutního zákazu zásahů do lokalit zařazených na národní seznam jasně nepřiměřená. Podle názoru generálního advokáta mají být podmínky použití výjimky podle směrnice přiměřeně použity pro lokality zařazené na národní seznam, přičemž „mohou být při povolování záměrů zohledněny rovněž jiné zájmy“.

„Lze se domnívat, že není možné bez dalšího aplikovat výjimku z obecného zákazu zásahů do chráněných lokalit tak, jak je upravena směrnicí, na lokality zařazené na národní seznam. Tato výjimka má totiž jiný účel a jiná kritéria použití, než jak je tomu v případě výjimky podle čl. 6 směrnice o stanovištích (ostatně kdyby Soudní dvůr chtěl vztáhnout režim ochrany podle směrnice ve svém celku, tj. včetně výjimky ze zákazu zásahu, i na lokality zařazené teprve na národní seznam, mohl dovést působnost směrnice i na tyto lokality a výše uvedené otázky by nebylo potřeba řešit). Zatímco účelem výjimky podle čl. 6 směrnice o stanovištích je umožnit za splnění přísných podmínek s ohledem na převažující veřejný zájem a za provedení kompenzačních opatření uskutečnění záměru, který z hlediska ochrany životního prostředí negativně ovlivní dotčenou chráněnou lokalitu, tj. dojde ke zmenšení dotčeného chráněného území či k úplnému zničení lokality či vymizení chráněných druhů, je účelem výjimky ze zákazu zásahu do lokalit zahrnutých na národní seznam umožnit určité zásahy do těchto území tak, aby tato území nezůstala po dobu rozhodování Komise úplně nevyužita, zároveň ovšem nelze ztrátu jejich ekologických funkcí nahradit kompenzačními opatřeními, tj. realizací záměru nesmí dojít ke zmenšení plochy území či vymizení prioritních druhů, aby tak bylo stále možné (a smysluplné) zahrnout některé z těchto lokalit na seznam Společenství. Nezbytným předpokladem využití výjimky podle čl. 6 je právě existence převažujícího veřejného zájmu (resp. v případě prioritních typů přírodních stanovišť a prioritních druhů je převažující veřejný zájem zúžen na ochranu lidského zdraví a veřejné bezpečnosti), který v případě výjimky ze zákazu zásahu do lokalit uvedených na národním seznamu nehraje zásadní úlohu. Naopak rozhodujícím kritériem, zda je možno do takové lokality zasáhnout, je posouzení, zda provedením záměru dojde či nedojde k „vážnému“ ohrožení ekologických vlastností této lokality. Z bodu 46 rozsudku tak vyplývá, že zásah by nebylo možno provést, kdyby jím došlo k tomu, že „zmenší značným způsobem rozlohu lokality nebo způsobí vymizení prioritních druhů, které se vyskytují v lokalitě, nebo konečně způsobí zničení lokality nebo zánik jejích reprezentativních vlastností.“

Rozsudek má nicméně ještě jeden aspekt, a tím je ochrana lokalit splňujících kritéria podle směrnice o stanovištích před jejich zařazením na národní seznam. Předkládací soud se explicitně ptá na rozdíl v přístupu k těmto lokalitám (viz druhá z předložených otázek), nicméně ne zcela precizně formulovaná otázka umožnila Soudnímu dvoru vyhnout se jasné odpovědi (posouzení otázek 1 a 2 spojuje do jedné odpovědi, přičemž řeší pouze situaci, kdy byla lokalita již zahrnuta na národní seznam). Otázky se krátce dotýká ve svém stanovisku generální advokát, který dochází k závěru, že z hlediska ochrany není relevantní, zda již byla lokalita zařazena na národní seznam. Přesto by si tato otázka zasloužila větší pozornosti, již z toho důvodu, že většina právních řádů členských států vztahuje (či lépe omezuje) předběžnou ochranu právě na lokality zařazené na národní seznam.

C 226/08 Stadt Papenburg

Jedná se o rozhodnutí o předběžné otázce podané rozhodnutím správního soudu Verwaltungsgericht Oldenburg v rámci sporu mezi městem Papenburg a Spolkovou republikou Německo ve věci souhlasu Německa

s návrhem zařadit na seznam lokalit významných pro Společenství lokalitu nacházející se na území tohoto města. Papenburg je přístavní město na řece Emži ve spolkové zemi Dolní Sasko. K tomu, aby lodě s ponorem 7,3 metrů mohly vyplout z loděnic do Severního moře, měly být na dně řeky Emže provedeny nezbytné bagrovací práce. Na základě rozhodnutí ředitelství povodí a plavby Severozápad získaly město Papenburg a správa povodí a plavby Emden v roce 1994 povolení k bagrování dna této řeky.

V roce 2006 oznámilo Německo Komisi, že některé úseky řeky Emže nacházející se na dolním toku na obecním území města Papenburg mohou být vybrány jako potenciální chráněná území ve smyslu směrnice o stanovištích. Komise tyto úseky řeky Emže zařadila do svého návrhu seznamu a požádala Německo, aby v tomto ohledu udělila svůj souhlas v souladu s článkem 4 odst. 2 prvním pododstavcem směrnice o stanovištích. V roce 2008 podalo město Papenburg žalobu, jíž se domáhalo, aby Spolkové republice Německo bylo zabráněno v tom, aby udělila svůj souhlas. Uvedlo, že souhlas ze strany tohoto členského státu by představoval porušení práva na samosprávu, které má na základě německého ústavního práva. Podle města Papenburg jeho plánování a investice, jakož i jeho hospodářský rozvoj coby přístavního města s loděnicemi závisí na možnosti, kterou nabízí velkým lodím, aby se i nadále mohly plavit na řece Emži. Obává se, že v případě zařazení lokality Unter-und Außenems na seznam chráněných území budou bagrovací práce v budoucnu v každém jednotlivém případě povinně podléhat posouzení v souladu s článkem 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích. Spolková republika Německo navrhl, aby byla žaloba zamítnuta, jelikož zohlednění zájmů, které uplatňuje město Papenburg při rozhodování týkajícím se souhlasu dotčeného v původním řízení, by představovalo porušení článku 4 odst. 2 prvního pododstavce směrnice, podle něhož může členský stát přijmout své rozhodnutí v tomto ohledu pouze na základě kritérií souvisejících s životním prostředím. Správní soud návrhu na vydání předběžného opatření vyhovět, Spolkové republice Německo zakázal, aby udělila souhlas před tím, než bude rozhodnuto o žalobě a rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

1. Umožňuje článek 4 odst. 2 první pododstavec směrnice členskému státu, aby u jedné nebo více lokalit odepřel udělit svůj souhlas s návrhem seznamu lokalit významných pro Společenství, který vypracovala Komise, z jiných důvodů, než jsou důvody související s ochranou životního prostředí?
2. V případě kladné odpovědi na první otázku, patří k těmto důvodům také zájmy obcí a sdružení obcí, zejména jejich plány, záměry a jiné zájmy související s dalším rozvojem vlastního území?
3. V případě kladné odpovědi na první a druhou otázku, vyžaduje třetí bod odůvodnění nebo článek 2 odst. 3 směrnice nebo jiná ustanovení práva Společenství i to, aby členské státy a Komise zohlednily takové důvody při udělování souhlasu a při vytváření seznamu lokalit významných pro Společenství?
4. V případě kladné odpovědi na třetí otázku, mohla by obec dotčená zařazením určité lokality do seznamu v rámci soudního řízení po konečném sestavení seznamu na základě práva Společenství uplatňovat, že tento seznam je v rozporu s právem Společenství, neboť její zájmy nebyly zohledněny nebo nebyly zohledněny dostatečně?

Soudní dvůr uvedl, že je nejprve třeba připomenout, že článek 4 odst. 2 první pododstavec směrnice stanoví, že na základě kritérií stanovených v příloze III etapě 2 této směrnice vypracuje Komise po dohodě s každým členským státem návrh seznamu SCI pro každou z biogeografických oblastí uvedených v čl. 1 písm. c) bod iii) této směrnice, které vybere ze seznamů členských států. Příloha III směrnice o stanovištích, která upravuje kritéria pro výběr lokalit, které mohou být určeny jako SCI a označeny jako SAC, vyjmenovává, pokud jde o etapu 2 uvedenou ve zmíněné příloze, kritéria pro zhodnocení lokalit a začleněných do státních seznamů. Tato kritéria pro zhodnocení byla přitom definována v závislosti na cíli ochrany přírodních stanovišť uvedeném v příloze I nebo cíli ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin uvedeném v příloze II směrnice o stanovištích, jakož i v závislosti na cíli spojitosti sítě Natura 2000. Z toho vyplývá, že článek 4 odst. 2 první pododstavec směrnice jako takový nestanoví při tom, když Komise po dohodě s každým členským státem vypra-

covává návrh seznamu lokalit, zohlednění jiných požadavků, než jsou požadavky směřující k ochraně přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin nebo k vytvoření sítě Natura 2000. Pokud by ve stadiu řízení o zařazení, které je upraveno v článku 4 odst. 2 prvním pododstavci směrnice o stanovištích, mohly členské státy odepřít svůj souhlas z jiných důvodů, než jsou důvody související s ochranou životního prostředí, bylo by tak ohroženo uskutečnění cíle uvedeného v článku 3 odst. 1 směrnice o stanovištích, a sice vytvoření sítě Natura 2000, která je složená z lokalit s přírodními stanovišti uvedenými v příloze I a stanovišti druhů uvedenými v příloze II a umožní zachovat příslušné typy přírodních stanovišť a stanoviště druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit. Tak by tomu bylo zvláště v případě, kdyby členské státy mohly odepřít svůj souhlas z důvodu hospodářských, sociálních a kulturních požadavků, jakož i regionálních a místních charakteristik, na které odkazuje článek 2 odst. 3 směrnice o stanovištích, který ostatně nepředstavuje autonomní výjimku z obecného systému ochrany zavedeného touto směrnicí. Na základě výše uvedeného Soudní dvůr rozhodl, že článek 4 odst. 2 první pododstavec směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že členský stát neopravňuje k tomu, aby z jiných důvodů, než jsou důvody související s ochranou životního prostředí, odepřel udělit svůj souhlas, pokud jde o zařazení jedné či více lokalit do návrhu seznamu lokalit významných pro Společenství, který vypracovala Evropská komise. Vzhledem k odpovědi poskytnuté na první otázku ESD uvedl, že není namístě odpovídat na druhou, třetí a čtvrtou otázku.

T-137/04 Mayer a další vs. Komise

Předmětem žaloby byl návrh na zrušení rozhodnutí Komise 2004/69/ES ze dne 22. prosince 2003, kterým se přijímá seznam lokalit významných pro Společenství v alpské biogeografické oblasti. Soud prvního stupně dospěl k následujícím závěrům:

Podle článku 230, čtvrtého pododstavce SES „[k]aždá fyzická nebo právnická osoba může [...] podat žalobu proti rozhodnutím, která jsou jí určena, jakož i proti rozhodnutím, která, byť vydána ve formě nařízení nebo rozhodnutí určeného jiné osobě, se jí bezprostředně a osobně dotýkají“.

Soud má za to, že se nelze domnívat, že by napadené rozhodnutí, které vymezuje jako lokality významné pro Společenství oblasti německého území, ve kterých žalobci vlastní pozemky, mělo samo o sobě účinky na právní postavení žalobců. Napadené rozhodnutí neobsahuje žádné ustanovení ohledně režimu ochrany lokalit významných pro Společenství, jako jsou například ochranná opatření nebo povolovací řízení. Nedotýká se tak ani práv a povinností vlastníků pozemků, ani výkonu těchto práv. V rozporu s tím, co tvrdí žalobci, zahrnutí těchto lokalit do seznamu lokalit významných pro Společenství nezavazuje žádným způsobem hospodářské subjekty nebo soukromé osoby.

S přihlédnutím k výše uvedeným povinnostem, které pro členské státy vyplývají, jakmile byly lokality významné pro Společenství vyhlášeny napadeným rozhodnutím, je třeba konstatovat, že žádná z těchto povinností není přímo použitelná na žalobce. Všechny tyto povinnosti totiž vyžadují akt ze strany dotčeného členského státu, aby upřesnil, jakým způsobem zamýšlí provést dotčenou povinnost, ať se již bude jednat o nezbytná ochranná opatření (článek 6 odst. 1 směrnice o stanovištích), vhodná opatření k vyloučení poškozování lokality (článek 6 odst. 2 směrnice o stanovištích) nebo schválení projektu, který může mít na lokalitu významný vliv, příslušnými orgány příslušného státu (článek 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích).

Ze směrnice o stanovištích, na základě které bylo přijato napadené rozhodnutí, tedy vyplývá, že je závazná pro členský stát, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž pravomoc ohledně volby ochranných opatření, která budou přijata, a povolovacích řízení, podle kterých má být postupováno, se ponechává vnitrostátním orgánům. Tento závěr nemůže být vyvrácen skutečností, že prostor pro uvážení takto přiznaný členskými státy musí být vykonáván v souladu s cíly směrnice o stanovištích.

Ze všeho předcházejícího vyplývá, že žalobci nejsou bezprostředně dotčeni napadeným rozhodnutím ve smyslu článku 230, čtvrtého pododstavce SES, a proto musí být žaloba odmítnuta jako nepřípustná, aniž by bylo nezbytné se zabývat tím, zda jsou žalobci dotčeným rozhodnutím dotčeni osobně.

T 117/05 Andreas Rodenbröker a další vs. Komise

Andreas Rodenbröker a 81 dalších žalobců poprvé uplatnili návrh na předběžné opatření, (návrh na odklad provádění rozhodnutí Komise 2004/813/ES ze dne 7. prosince 2004, kterým se přijímá seznam lokalit významných pro Společenství v atlantské biogeografické oblasti), přičemž navrhli, aby Soudní dvůr uložil Komisi odložit až do rozhodnutí v hlavním řízení výkon sporného rozhodnutí co se týče zařazení lokalit Sennebäche, Senne mit Stapelager Senne, Vogelschutzgebiet Senne mit Teutoburger Wald a Holter Wald (dále jen „sporné lokality“) a dále uložil Komisi oznámit Spolkové republice Německo odklad výkonu rozhodnutí ve vztahu k těmto sporným lokalitám. Soud prvního stupně dospěl k následujícím závěrům:

V projednávaném případě je nutno jednak zkoumat zvlášť situaci navrhovatelů, kteří jsou obyvateli sousedícími s Haustenbach, Furlbach, Wehr Wapelbach, Rodenbach, Rodenbach a Wapelbach, Nördliche Moosheide a Holter Wald (dále jen „obyvatelé“), a jednak situaci obce. Zaprvé, s ohledem na argumenty vznesené účastníky řízení existují vážné pochyby o možnosti, že by obyvatelé byli sporným rozhodnutím bezprostředně a osobně dotčeni. Podle konstantní judikatury je věcí obyvatel prokázat, že jsou sporným rozhodnutím bezprostředně dotčeni. V projednávaném případě ze spisu na první pohled nevyplývá, že by směrnice o stanovištích, na jejímž základě bylo sporné rozhodnutí vydáno, neponechávala německým orgánům, které jsou pověřeny provádět vnitrostátní právní předpisy vydané k provedení směrnice o stanovištích, žádnou posuzovací pravomoc.

Pokud se jedná o obec, je nesporné, že je sporným rozhodnutím bezprostředně dotčena. Z toho plyne, že žaloba je přípustná, pokud obec může prokázat, že se jí sporné rozhodnutí dotýká z důvodu faktické situace, která ji vymezuje vzhledem ke všem ostatním osobám. Obec však neuvedla nic, co by mohlo prokázat, že se jí sporné rozhodnutí v porovnání s ostatními navrhovateli dotýká ze zvláštních důvodů takovým způsobem, který jí dostatečně vymezuje tak, aby byla považována za osobně dotčenou. Co se týče údajů předložených k tomuto bodu v návrhu, které se v tomto týkají bez rozlišování všech navrhovatelů, je nejprve třeba konstatovat, že okolnost, že sporné lokality jsou údajně jediné lokality uvedené ve sporném rozhodnutí, které nesplňují kritéria stanovená směrnicí, nestačí na první pohled k tomu, aby byla obec považována za osobně dotčenou tímto rozhodnutím. Dále je třeba poznamenat, že podle ustálené judikatury obecný zájem, který právnická osoba, jako je obec, může mít na dosažení příznivého výsledku pro svou hospodářskou prosperitu coby entita příslušná pro hospodářské záležitosti na svém území, sám o sobě nestačí k tomu, aby byla považována za bezprostředně dotčenou ve smyslu článku 230, čtvrtého pododstavce SES. V důsledku toho, s ohledem na argumenty předložené účastníky řízení, existují v tomto stadiu řízení vážné pochybnosti o možnosti, že by obec sporným rozhodnutím byla bezprostředně a osobně dotčena.

Pokud jde o prokázání naléhavosti, je třeba připomenout, že naléhavost návrhu na předběžné opatření musí být posouzena ve vztahu k nezbytnosti nařídit předběžné opatření, aby bylo zabráněno, že účastník řízení, který se domáhá předběžného opatření, vznikne vážná a nenapravitelná újma. V projednávaném případě je nejprve třeba rozlišovat mezi údajnou újmu obyvatel, kteří podle tvrzení navrhovatelů spadají na základě sporného rozhodnutí do rozsahu působnosti směrnice o stanovištích, a údajnou újmu obce. Pokud jde o zásah do volného výkonu práv obyvatelů jako vlastníků nebo jako nájemců, jedná se o vágní a jen hypotetické ohrožení. Z návrhu nevyplývá žádný konkrétní důkaz a nevysvětluje, v čem by mělo toto ohrožení spočívat. Uvedené okolnosti také nezakládají žádné aktuální ohrožení, nýbrž představují jen budoucí, nejisté a náhodné riziko. Pokud by mělo být argumentu navrhovatelů týkajícímu se údajného ohrožení určitých pracovních míst sporným rozhodnutím rozuměno tak, že tvrzená újma vzniká jiným osobám než navrhovatelům, je nutno konstatovat,

že se navrhovatelé nemohou dovolávat takové újmy, protože naléhavost musí být dána, pokud jde o ně samé. Pokud má být argumentaci o zásahu do práv obyvatel včetně ztráty jejich vlastních pracovních míst rozuměno tak, že se jedná o finanční újmu, postačuje připomenout, že taková újma nemůže být s výjimkou mimořádných okolností považována za nenapravitelnou nebo i jen za obtížně napravitelnou, jelikož může být předmětem následného finančního vyrovnání. V projednávaném případě přitom navrhovatelé neuplatnili žádnou skutečnost, kterou by bylo možné považovat za zakládající mimořádné okolnosti. Co se týče údajného zásahu do pravomoci obce na úseku územního plánování, jsou tato tvrzení obce hypotetické povahy. Jak sama uvádí, týkají se tato tvrzení budoucích rozvojových záměrů. Kromě toho návrh obsahuje k těmto záměrům jen neúplné údaje. Neobsahuje potud také žádný konkrétní důkaz a nevysvětluje, do jaké míry má být tato dovolávaná újma závažná a nadto i nenapravitelná. Takové tvrzení nedokládá existenci aktuálního nebezpečí újmy, nýbrž jen existenci budoucího, nejistého a náhodného rizika.

Pokud jde o třetí argument navrhovatelů týkající se možnosti dokázat, že žádné chráněné druhy živočichů a rostlin ve sporných lokalitách nežijí, Komise správně tvrdí, že z tohoto argumentu nevyplývá perspektiva vážné a nenapravitelné újmy.

Za těchto okolností je nutno konstatovat, že tvrzení navrhovatelů je, jak bylo uvedeno výše, jen obecné, vágní a hypotetické povahy a není podepřeno dostatečnými důkazy pro to, aby právně dostačujícím způsobem umožňovalo prokázat, že by navrhovatelé bez nařízení navrženého předběžného opatření utrpěli vážnou a nenapravitelnou újmu. Z toho vyplývá, že navrhovatelům se nepodařilo prokázat, že podmínka týkající se naléhavosti je splněna. V důsledku toho musí být návrh na předběžné opatření zamítnut, aniž by bylo nezbytné zkoumat, zda jsou splněny ostatní podmínky pro nařízení předběžných opatření.

C-362/06 Sahlstedt a další vs. Komise

V tomto případě došlo poprvé k rozhodování Soudního dvora o kasační stížnosti proti usnesení Soudu prvního stupně. Svým opravným prostředkem se M. Sahlstedt a další domáhali zrušení usnesení Soudu prvního stupně ze dne 22. června 2006 ve věci T 150/05 Sahlstedt a další v. Komise (dále jen „napadené usnesení“), kterým Soud prvního stupně odmítl jejich žalobu směřující ke zrušení rozhodnutí Komise 2005/101/ES ze dne 13. ledna 2005, kterým se přijímá seznam lokalit významných pro Společenství v boreální biogeografické oblasti (dále jen „sporné rozhodnutí“), a to z důvodu nepřipustnosti. Soud prvního stupně v napadeném usnesení uvedl, že sporné rozhodnutí, které vymezuje jako lokality významné pro Společenství některé oblasti finského území, nemá samo o sobě účinky na právní postavení žalobců, kteří jsou vlastníky pozemků v těchto oblastech. Podle Soudu se toto rozhodnutí, které neobsahuje žádné ustanovení ohledně režimu ochrany lokalit významných pro Společenství, jako jsou například ochranná opatření nebo povolovací řízení, jež mají být dodržena, nedotýká ani práv a povinností vlastníků pozemků, ani výkonu těchto práv. Soud na rozdíl od toho, co tvrdili M. Sahlstedt a další, rozhodl, že zahrnutí uvedených území do seznamu lokalit významných pro Společenství nezavazuje žádným způsobem hospodářské subjekty nebo soukromé osoby. Z napadeného usnesení podle Soudu vyplývá, že žádná z povinností uvedených v článku 6 odst. 1 až 4 směrnice o stanovištích není přímo použitelná na M. Sahlstedta a další. Všechny tyto povinnosti totiž vyžadují akt ze strany dotčeného členského státu, aby upřesnil, jakým způsobem zamýšlí provést každou z těchto povinností, ať se již bude jednat o nezbytná ochranná opatření (článek 6 odst. 1), vhodná opatření k vyloučení poškozování lokality (článek 6 odst. 2) nebo schválení, pokud jde o projekt, který může mít na dotčenou lokalitu významný vliv, příslušnými orgány příslušného státu (článek 6 odst. 3 a 4). Dále v napadeném usnesení Soud rozhodl, že stejně jako žalující jednotlivci, nemohou být členové sdružení MTK ry považováni za bezprostředně dotčené sporným rozhodnutím, a dále že toto sdružení neprokázalo, že by mělo vlastní zájem na podání žaloby, jako je například postavení vyjednavče, které by bylo dotčeno uvedeným rozhodnutím. Soud měl nakonec za to, že vzhledem k tomu, že

žalobci nejsou bezprostředně dotčeni sporným rozhodnutím, není třeba se vyjadřovat k otázce, zda byli tímto rozhodnutím dotčeni osobně, nicméně upřesnil, že i když se žalobci nemohli domáhat zrušení sporného rozhodnutí, mohli zpochybnit opatření přijatá na základě článku 6 směrnice o stanovištích, která se jich dotýkají, a v tomto rámci jim byla zachována možnost namítat protiprávnost tohoto rozhodnutí před vnitrostátními soudy, rozhodujícími při respektování článku 234 SES.

Kasačním opravným prostředkem se M. Sahlstedt a další domáhali, aby Evropský soudní dvůr zrušil napadené usnesení Soudu prvního stupně, jakož i sporné rozhodnutí Komise, přičemž uplatnili tři důvody vycházející z nedostatečného odůvodnění napadeného usnesení, z nesprávného právního posouzení Soudu, podle kterého navrhovatelé nejsou bezprostředně dotčeni sporným rozhodnutím, a z porušení práva na účinnou soudní ochranu.

Soudní dvůr dospěl k následujícím závěrům:

M. Sahlstedt a další uvedli, že se sporné rozhodnutí osobně dotýká zvláště všech vlastníků pozemků, kteří vlastní pozemky umístěné v lokalitách uvedených v seznamu schváleném Komisí a na které se bude vztahovat zákaz vyrušování. Komise před Soudem zpochybnila, že jsou navrhovatelé osobně dotčeni, když zejména tvrdila, že lokality zařazené do seznamu přijatého sporným rozhodnutím jsou označeny výlučně na základě biologických kritérií a že na základě tohoto rozhodnutí nebo přinejmenším na základě údajů, které Komise využila při jeho vypracování, není možné určit vlastníky těchto lokalit a že se tyto lokality dotýkají rovněž jiných společenských skupin, než je skupina vlastníků pozemků, jako jsou stavební společnosti, nevládní organizace nebo jiní občané. V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury mohou jiné subjekty než adresáti rozhodnutí pouze tehdy tvrdit, že jsou osobně dotčeny, pokud je toto rozhodnutí zasahuje z důvodu určitých vlastností, které jsou pro ně zvláštní, nebo faktické situace, která je vymezuje vzhledem ke všem ostatním osobám, a tím je individualizuje způsobem obdobným tomu, jakým by byl individualizován adresát takového rozhodnutí. Takové rozhodnutí, jako je sporné rozhodnutí, spadá do působnosti článku 4 směrnice o stanovištích, který upravuje postup klasifikace přírodních lokalit jako chráněných území, tedy postup, který, jak vyplývá z článku 3 odst. 2 této směrnice, musí zejména umožnit dosažení spojitě evropské ekologické sítě Natura 2000, která je složená z lokalit s přírodními stanovišti a stanovišti druhů uvedenými v příloze I a v příloze II a umožní zachovat příslušné typy přírodních stanovišť a stanoviště druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit. Sporné rozhodnutí, které uvádí řadu pozemků označených jakožto lokality významné pro Společenství pro účely umožnit realizaci uvedené sítě Natura 2000, tak má s ohledem na všechny zúčastněné osoby obecný dosah, jelikož se použije na všechny subjekty, které bez ohledu na své postavení vykonávají nebo mohou vykonávat na uvedených pozemcích činnosti, jež se mohou ohrozit cíle ochrany sledované směrnicí o stanovištích.

V projednávané věci se s výjimkou MTK ry jeví, že se sporné rozhodnutí navrhovatelů dotýká pouze jakožto držitelů práv k pozemkům zařazeným do určitých lokalit v zájmu Společenství, které Komise přijala pro účely zavedení spojitě evropské ekologické sítě, tedy na základě objektivní skutkové a právní situace vymezené dotčeným aktem, a nikoli podle kritérií vlastním kategorií vlastníků pozemků. Ostatně vzhledem k tomu, že sporné rozhodnutí nebylo přijato s ohledem na zvláštní situaci vlastníků pozemků, na něj nemůže být nahlíženo jako na soubor individuálních rozhodnutí určených každému vlastníkovi pozemků. Z toho vyplývá, že navrhovatelé, s výjimkou MTK ry, nemohou být považováni za osobně dotčené sporným rozhodnutím ve smyslu článku 230, čtvrtého pododstavce SES.

Pokud jde o sdružení MTK ry, je třeba připomenout, že ochrana obecných a společných zájmů jedné kategorie právních subjektů nestačí k prokázání přípustnosti žaloby na neplatnost podané sdružením. S výhradou takových zvláštních okolností, jako je úloha, kterou mohlo toto sdružení sehrát v rámci řízení, které vedlo k přijetí dotčeného aktu, nemá takové sdružení aktivní legitimaci k podání žaloby na neplatnost, jestliže tak jeho

členové nemohou učinit osobně. Jak přitom bylo konstatováno, nejsou fyzické nebo právnické osoby, které jsou vlastníky pozemků, jež jsou zařazeny do určitých lokalit v zájmu Společenství přijatých sporným rozhodnutím, tímto rozhodnutím osobně dotčeny. Sdružení MTK ry tudíž i za předpokladu, že takové osoby jsou jeho členy, nemůže být považováno jako takové za osobně dotčené uvedeným rozhodnutím.

Z výše uvedených úvah vyplývá, že M. Sahlstedt a další nejsou sporným rozhodnutím osobně dotčeni. Z toho vyplývá, že první dva důvody kasačního opravného prostředku vycházející z nedostatečného odůvodnění napadeného usnesení a z nesprávného právního posouzení Soudu, podle kterého navrhovatelé nejsou bezprostředně dotčeni sporným rozhodnutím, musejí být zamítnuty jako irelevantní. Je tudíž třeba přezkoumat třetí důvod kasačního opravného prostředku vycházející z porušení práva na účinnou soudní ochranu.

Svým třetím důvodem kasačního opravného prostředku M. Sahlstedt a další tvrdí, že pokud by jim bylo odepřeno právo podat žalobu, neměli by možnost napadnout rozhodnutí, kterým byla oblast, ve které se nacházejí pozemky, jež vlastní, zařazena do sítě Natura 2000 a kterým byla uložena omezení ve formě zákazu poškozování a povinnosti posouzení. Na rozdíl od toho, co uplatňují navrhovatelé, nepředstavuje konstatování Soudu, podle kterého musejí být jejich návrhová žádání směřující ke zrušení sporného rozhodnutí zamítnuta jako nepřijatelná, odepření spravedlnosti. V tomto ohledu postačuje připomenout, jak meritorně vyplývá z napadeného usnesení, že jednotlivci musí mít nárok na účinnou soudní ochranu práv, která jim přiznává právní řád Společenství. Soudní ochrana fyzických a právnických osob, které nemohou z důvodu podmínek přípustnosti stanovených v článku 230, čtvrtém pododstavci SES přímo napadnout takové akty Společenství, jako je sporné rozhodnutí, musí být účinně zajištěna procesními prostředky před vnitrostátními soudy. Tyto soudy jsou v souladu se zásadou loajální spolupráce upravenou v článku 10 SES povinny v co největším možném rozsahu vykládat a uplatňovat vnitrostátní procesní pravidla upravující podání žaloby takovým způsobem, který umožňuje uvedeným osobám napadnout soudní cestou legalitu všech rozhodnutí a jiných vnitrostátních opatření týkajících se použití takového aktu Společenství, jako je dotčený akt, vůči nim tím, že se budou dovolávat neplatnosti tohoto aktu, a přivedou tak tyto soudy k tomu, aby v tomto ohledu předložily Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Je tudíž důvodné zamítnout rovněž třetí důvod kasačního opravného prostředku. Z výše uvedených úvah vyplývá, že kasační opravný prostředek musí být zamítnut v plném rozsahu.

3.5 Článek 5

Většinou na něj jen některé starší judikáty odkazují, s tím, že nebyl formálně transponován do vnitrostátního právního řádu členského státu, např. rozhodnutí C-324/01 Komise vs. Belgie, C-75/01 Komise vs. Lucembursko, C-143/02 Komise vs. Itálie.

3.6 Článek 6

1. Pro zvláštní oblasti ochrany stanoví členské státy nezbytná ochranná opatření zahrnující v případě potřeby odpovídající plány péče vypracované speciálně pro dané lokality nebo integrované do jiných plánů rozvoje a vhodná opatření právního, správního nebo smluvního charakteru, která odpovídají ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť uvedených v příloze I a druhů uvedených v příloze II, jež se na těchto lokalitách vyskytují.

2. Členské státy přijmou vhodná opatření, aby v oblastech zvláštní ochrany vyloučily poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů ani k vyrušování druhů, pro něž jsou tato území určena, pokud by takové vyrušování mohlo být významné ve vztahu k cílům této směrnice.

3. Jakýkoli plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty, podléhá odpovídajícímu posouzení jeho důsledků pro lokalitu z hlediska cílů její ochrany. S při-

hlédnutím k výsledkům uvedeného hodnocení důsledků pro lokalitu a s výhradou odstavce 4 schválí příslušné orgány příslušného státu tento plán nebo projekt teprve poté, co se ujistí, že nebude mít nepříznivý účinek na celistvost příslušné lokality, a co si v případě potřeby opatří stanovisko široké veřejnosti.

4. Pokud navzdory negativnímu výsledku posouzení důsledků pro lokalitu musí být určitý plán nebo projekt z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, včetně důvodů sociálního a ekonomického charakteru, přesto uskutečněn a není-li k dispozici žádná alternativní řešení, zajistí členský stát veškerá kompenzační opatření nezbytná pro zajištění ochrany celkové soudržnosti sítě NATURA 2000. O přijatých kompenzačních opatřeních uvědomí Komisi.

Jestliže se na dotyčné lokalitě vyskytují prioritní typy přírodních stanovišť a/nebo prioritní druhy, pak mohou být uplatněny pouze důvody související s ochranou lidského zdraví a veřejné bezpečnosti s nesporně příznivými důsledky mimořádného významu pro životní prostředí nebo jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu podle stanoviska Komise.

Jedná o jeden z klíčových článků směrnice o stanovištích, prostřednictvím článku 7 úzce související také se směrnicí o ptácích, čemuž odpovídá i bohatá judikatura, která se stále rozvíjí. Z hlediska obsahu článku 6 se jedná zejména o řešení dvou okruhů otázek, a sice zajištění ochranných podmínek lokalit Natury 2000 (článek 6 odst. 2) a provádění posuzování vlivů plánů a projektů na tyto lokality (článek 6 odst. 3 a 4).

Podrobný výklad článku 6 učinil Soudní dvůr v rozhodnutí o předběžné otázce v případě C-127/02 Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee. Rozhodnutí C-209/02 Komise vs. Rakousko (Wörschacher Moos) potvrdilo zásadu, že je nutné v rámci posuzování vlivů projektu na chráněné území posoudit i alternativní varianty řešení. Rozhodnutí C-209/04 Komise vs. Rakousko (Lauteracher Ried) se týká výkladu směrnice o ptácích, má však významný dopad i na výklad směrnice o stanovištích, jelikož se Soudní dvůr vyjádřil k časové působnosti směrnice o stanovištích ve vztahu k povinnosti posuzovat či neposuzovat plány či projekty zahájené před vstupem členského státu do EU. Rozhodnutí C-239/04 Komise vs. Portugalsko (Castro Verde) potvrdilo zásadu, že je nutné zkoumat alternativní varianty řešení projektu umístěné nejen uvnitř dotčené chráněné lokality, ale i vně ní. Konečně, v případě C 115/09 Bund Naturschutz vs. Bezirksregierung Arnsberg, za přítomnosti: Trianel Kohlekraftwerk Lünen GmbH & Co. KG (řízení o předběžné otázce) rozhodl Soudní dvůr, že nevládní neziskové organizace mohou podávat žalobu na přezkum zákonnosti rozhodnutí vydaného v rozporu s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích.

C-256/98 Komise vs. Francie

Francie sice v různých předpisech vytvořila opatření k naplnění požadavků článku 6 odst. 1 a 2, vnitrostátní právo však neobsahovalo povinnost úřadů tato opatření aplikovat, ani podrobnosti jejich aplikace. Vzhledem k tomu, že Komise ve vztahu k těmto ustanovením svou žalobu formulovala nepřesně, Soudní dvůr v této věci nemohl rozhodnout. Co se týče článku 6 odst. 3 a 4, Francie sice přijala předpisy pro posouzení dopadů záměrů na životní prostředí, ne však specificky k posouzení významnosti vlivů na stanoviště. Rovněž výjimky pro případy, kdy se neprovádí posouzení vlivů, nevyhovovaly požadavkům směrnice. Francouzská právní úprava nebyla ani uzpůsobena k tomu, aby zabránila povolení projektu v případě, že hodnocení vlivů bude negativní a zájem ochrany stanoviště bude převažovat nad jiným zájmem.

C-127/02 Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee

Žádost o rozhodnutí v předběžné otázce byla předložena v rámci sporu mezi Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee (Národní sdružení pro ochranu moře Waddenzee, dále jen „Waddenvereniging“) a Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels (Nizozemské sdružení pro ochranu ptáků, dále jen „Vogel-

beschermingsvereniging“) a Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (státním tajemníkem pro zemědělství, přírodní dědictví a rybolov, dále jen „státní tajemník“) ohledně koncesí vydaných posledně uvedeným Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA (Družstvo lovců srdcovky jedlé v Nizozemsku, dále jen „PO Kokkelvisserij“) pro mechanický lov srdcovky jedlé ve chráněné oblasti moře Waddenzee, označené jako SPA ve smyslu článku 4 směrnice o ptácích. Raad van State přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky, na které se dostalo uvedených odpovědí:

1. a) Je namístě vykládat pojmy „plán nebo projekt“ uvedené v článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích v tom smyslu, že se vztahují také na činnost vykonávanou již mnoho let, ale k níž je vydávána každý rok koncese na omezené období, přičemž tato koncese předpokládá pokaždé nové posouzení možnosti vykonávat tuto činnost a části lokality, kde může být vykonávána?

Podle desátého bodu odůvodnění směrnice o stanovištích „musí být přiměřeně hodnoceny veškeré plány a programy, které by mohly významně ovlivnit cíle ochrany v lokalitě, která již byla k ochraně navržena nebo bude navržena v budoucnosti“. Tento bod odůvodnění nachází své vyjádření v článku 6 odst. 3 této směrnice, který zejména stanoví, že plán nebo projekt, který bude mít pravděpodobně na dotčenou lokalitu významný vliv, může být povolen pouze po předběžném posouzení jeho důsledků pro lokalitu.

Směrnice o stanovištích nevymezuje pojmy „plán“ a „projekt“. Naproti tomu směrnice Rady 85/337/EHS ze dne 27. června 1985 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí, jejíž šestý bod odůvodnění uvádí, že povolení pro záměry, které by mohly mít významný vliv na životní prostředí, by mělo být vydáno jen po předchozím posouzení jejich případných významných vlivů na životní prostředí, vymezuje ve svém článku 1 odst. 2 pojem záměr takto: „- provádění stavebních prací nebo výstavba jiných zařízení nebo děl“, „- jiné zásahy do přírodního prostředí a krajiny včetně těch, které se týkají těžby nerostných surovin.“ Pojem „záměr“, jak je vymezen v článku 1 odst. 2 druhé odrážce směrnice 85/337, se vztahuje na činnost, jakou je mechanický lov srdcovky jedlé. Takový pojem „záměr“ je rozhodný pro vymezení pojmu plán nebo projekt ve smyslu směrnice o stanovištích, která, jak vyplývá z výše uvedeného, má za cíl, stejně jako směrnice 85/337, vyloučit, aby činnosti, které mohou mít vliv na životní prostředí, byly povoleny bez předběžného posouzení jejich vlivů na životní prostředí. Pojem plán nebo projekt uvedený v článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích se tudíž vztahuje na takovou činnost, jakou je mechanický lov srdcovky jedlé.

Skutečnost, že zmíněná činnost je vykonávána pravidelně již mnoho let v dotčené lokalitě a že pro její výkon je nutné obdržet každý rok koncesi, jejíž vydání pokaždé vyžaduje nové posouzení jak možnosti vykonávat tuto činnost, tak i lokality, kde může být vykonávána, nepředstavuje sama o sobě překážku, aby tato činnost mohla být při každé žádosti považována za odlišný plán nebo projekt ve smyslu směrnice o stanovištích.

Je tedy namístě na první otázku písm. a) odpovědět tak, že pojem „plán“ nebo „projekt“ ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích se vztahuje na mechanický lov srdcovky jedlé, který je vykonáván již mnoho let, ale k němuž je vydávána každý rok koncese na omezené období, přičemž tato koncese pokaždé předpokládá nové posouzení jak možnosti vykonávat tuto činnost, tak i lokality, kde může být vykonávána.

1. b) V případě záporné odpovědi na první otázku písm. a) je namístě považovat dotčenou činnost za ‚plán nebo projekt‘, pokud se její intenzita v průběhu let zvýšila nebo pokud koncese mohou vést k takovému zvýšení?

Vzhledem k odpovědi na první otázku písm. a) není namístě odpovědět na první otázku písm. b).

2. a) Pokud z odpovědi na první otázku vyplývá, že se jedná o ‚plán nebo projekt‘ ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, je namístě považovat článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích za zvláštní podmínku pravidel uvedených v odstavci 2, nebo za ustanovení, které má odlišný dosah a je samostatné v tom smyslu, že například i) odstavec 2 se vztahuje na stávající použití a odstavec 3 na nové plány a projekty, nebo že ii) odstavec 2 se vztahuje na opatření týkající se péče a odstavec 3 na jiná opatření, nebo že iii) odstavec 3 se vztahuje na plány a projekty a odstavec 2 na jiné činnosti?

2. b) V případě, že je namístě považovat článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích za zpřesnění pravidel uvedených v odstavci 2, mohou se tyto odstavce použít kumulativně?

Svou druhou otázkou se předkládající soud v podstatě táže, jaká je povaha vztahu mezi odstavci 2 a 3 článku 6 směrnice o stanovištích.

Je třeba připomenout, že článek 6 odst. 2 směrnice o stanovištích ve spojení s článkem 7 této směrnice ukládá členským státům přijmout vhodná opatření, aby se vyloučila v chráněných oblastech poškozování stanovišť, jakož i významná vyrušování druhů, pro něž jsou tato území určena. Pokud jde o článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, ten stanoví, že příslušné vnitrostátní orgány schválí plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, teprve poté, co se na základě odpovídajícího posouzení důsledků tohoto plánu nebo projektu pro lokalitu ujistí, že tento plán nebo projekt nebude mít nepříznivý účinek na celistvost lokality. Toto ustanovení zavádí tedy postup, jehož cílem je pomocí předběžné kontroly zajistit, aby plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, byl povolen, pouze pokud nebude mít nepříznivý vliv na celistvost lokality. Skutečnost, že plán nebo projekt byl povolen podle postupu stanoveného v článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, činí zbytečným, pokud jde o nepříznivý účinek na chráněnou lokalitu, na níž se zmíněný plán nebo projekt vztahuje, současné použití normy všeobecné ochrany uvedené v odstavci 2 tohoto článku. Povolení plánu nebo projektu odsouhlaseného na základě článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích totiž nezbytně předpokládá, že se na tento plán nebo projekt pohlíží tak, že nemůže mít nepříznivý účinek na celistvost příslušné lokality, a proto nemůže způsobit poškozování nebo významná vyrušování ve smyslu odstavce 2 téhož článku. Nicméně nemůže být vyloučeno, že se takový plán nebo projekt následně, i když se příslušné vnitrostátní orgány nedopustily žádného nesprávného posouzení, stane způsobitelným přivodit taková poškození nebo vyrušení. Za těchto podmínek použití článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích umožňuje uskutečňovat základní cíl zachování, ochrany a zlepšování kvality životního prostředí, včetně ochrany přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, jak je uveden v prvním bodě odůvodnění této směrnice.

V důsledku toho je namístě na druhou otázku odpovědět tak, že článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích zavádí postup, jehož cílem je pomocí předběžné kontroly zajistit, aby plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, byl povolen, pouze pokud nebude mít nepříznivý vliv na celistvost lokality, zatímco článek 6 odst. 2 zmíněné směrnice stanoví povinnost obecné ochrany, která spočívá ve vyloučení poškozování, jakož i vyrušování, která by mohla mít významný vliv z hlediska cílů směrnice a nemůže se použít současně s odstavcem 3 téhož článku.

3. a) Je namístě vykládat článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích v tom smyslu, že již existuje „plán nebo projekt“, pokud daná činnost může ovlivnit dotčenou lokalitu (a že je třeba pak přistoupit k „odpovídajícímu posouzení“ pro zjištění, zda jej ovlivňuje „významně“), nebo z tohoto ustanovení vyplývá, že je namístě přistoupit k „odpovídajícímu posouzení“ pouze tehdy, je-li (dostatečně) pravděpodobné, že „plán nebo projekt“ ovlivní významně lokalitu?

Je třeba připomenout, že podle první věty článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích jakýkoli plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty, podléhá odpovídajícímu posouzení svých důsledků pro lokalitu z hlediska cílů její ochrany. Požadavek odpovídajícího posouzení důsledků plánu nebo projektu tak podléhá podmínce, že tento plán nebo projekt bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv. Použití mechanismu ochrany životního prostředí stanoveného v článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích tudíž nepředpokládá, jak to ostatně vyplývá z pokynů k výkladu tohoto článku

vypracovaných Komisí, s názvem „Péče o lokality Natura 2000 - Ustanovení článku 6 směrnice o ‚stanovištích‘ (92/43/EHS)“, jistotu, že předmětný plán nebo projekt budou mít významný vliv na dotčenou lokalitu, ale vyplývá z pouhé pravděpodobnosti, že se zmíněným plánem nebo projektem je spojen takový účinek.

Co se týče článku 2 odst. 1 směrnice 85/337, jehož znění je v podstatě podobné znění článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, ten stanoví, že „členské státy přijmou všechna opatření nezbytná k zajištění, aby ještě před vydáním povolení byly záměry, které mohou mít významný vliv na životní prostředí [...], posouzeny z hlediska jejich vlivů“, Soudní dvůr měl za to, že takovými záměry jsou ty záměry, u nichž je nebezpečí, že budou mít významný vliv na životní prostředí. Z toho vyplývá, že první věta článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích podřizuje požadavek odpovídajícího posouzení důsledků plánu nebo projektu podmínce, že existuje pravděpodobnost nebo nebezpečí, že tento plán nebo projekt bude mít významný vliv na dotčenou lokalitu.

S přihlédnutím zejména k zásadě obezřetnosti, jež je jedním ze základů politiky vysoké úrovně ochrany prováděné Společenstvím v oblasti životního prostředí v souladu s článkem 174 odst. 2, prvním pododstavcem SES a v jejímž světle má být směrnice o stanovištích vykládána, takové nebezpečí existuje, pokud není možno na základě objektivních skutečností vyloučit, že zmíněný plán nebo projekt bude mít na lokalitu významný vliv. Takový výklad podmínky, jíž je podřízeno posouzení důsledků plánu nebo projektu pro určenou lokalitu, který předpokládá, že v případě pochybností ohledně významného vlivu, je namíste přistoupit k takovému posouzení, umožňuje účinně vyloučit povolení plánů nebo projektů, které budou mít nepříznivý účinek na celistvost příslušné lokality, a přispívá tudíž k tomu, aby v souladu s třetím bodem odůvodnění a článkem 2 odst. 1 směrnice o stanovištích byl dosažen cíl této směrnice, a sice zajistit biologickou rozmanitost zachováním přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Vzhledem k výše uvedenému je třeba na třetí otázku písm. a) odpovědět tak, že první věta článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích musí být vykládána v tom smyslu, že jakýkoliv plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, podléhá odpovídajícímu posouzení svých důsledků pro lokalitu z hlediska cílů její ochrany, pokud na základě objektivních skutečností není možno vyloučit, že bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty.

3. b) Na základě jakých kritérií je namíste posoudit, zda plán nebo projekt ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, který není přímo spojený nebo nezbytný pro péči o lokalitu, může významně ovlivnit tuto lokalitu, ať už samostatně nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty?

Jak vyplývá z první věty článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích ve spojení s desátým bodem odůvodnění této směrnice, je význam důsledků pro lokalitu plánu nebo projektu, který přímo nesouvisí s lokalitou nebo není pro péči o ni nezbytný, posuzován ve vztahu k cílům ochrany lokality. Rovněž pokud u takového plánu nebo projektu, který nemá důsledek pro zmíněnou lokalitu, není nebezpečí, že může ohrozit cíle ochrany lokality, nemůže být na něj pohlíženo jako na plán nebo projekt, který bude mít pravděpodobně významný vliv na dotčenou lokalitu. Opačně, pokud je u takového plánu nebo projektu nebezpečí, že může ohrozit cíle ochrany dotčené lokality, musí být na něj nezbytně pohlíženo jako na plán nebo projekt, který bude mít pravděpodobně významný vliv na tuto lokalitu. V rámci výhledového posouzení účinků, které jsou spojeny se zmíněným plánem nebo projektem, musí být význam těchto účinků, jak tvrdila v podstatě Komise, určen zejména ve světle zvláštních vlastností a podmínek životního prostředí lokality dotčené plánem nebo projektem.

Je tudíž namíste odpovědět na třetí otázku písm. b) tak, že na základě první věty článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, pokud existuje nebezpečí, že plán nebo projekt, který s určitou lokalitou nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, může ohrozit cíle ochrany této lokality, musí být na něj pohlíženo jako na plán nebo projekt, který bude mít pravděpodobně významný vliv na tuto lokalitu. Posouzení zmíněného nebezpečí musí být provedeno zejména ve světle zvláštních vlastností a podmínek životního prostředí lokality dotčené takovým plánem nebo projektem.

4. a) Na základě jakých kritérií je namístě v souvislosti s použitím článku 6 směrnice o stanovištích posoudit, zda se jedná o „vhodná opatření“ ve smyslu odstavce 2 tohoto ustanovení, nebo o „odpovídající posouzení“, s přihlédnutím také k ujištění vyžadovanému před schválením plánu nebo projektu ve smyslu odstavce 3?

4. b) Mají pojmy „vhodná opatření“ a „odpovídající posouzení“ samostatný význam, nebo je namístě je posoudit s přihlédnutím k článku 174 odst. 2 SES, a zejména k zásadě obezřetnosti, kterou zmiňuje?

4. c) Pokud je namístě přihlédnout k zásadě obezřetnosti zmíněné v článku 174 odst. 2 SES, znamená to, že daná činnost, v tomto případě lov srdcovky jedlé, může být povolena, pokud neexistuje žádná zjevná pochybnost o přítomnosti případných významných účinků, nebo může být povolena, pouze když neexistuje žádná pochybnost o nepřítomnosti takových účinků nebo když tato nepřítomnost může být s jistotou prokázána?

Svou čtvrtou otázkou písm. a) až c) předkládající soud v podstatě žádá Soudní dvůr o upřesnění jednak pojmu „vhodná opatření“ ve smyslu článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích, jakož i pojmu „odpovídající posouzení“ ve smyslu odstavce 3 tohoto článku, a jednak se táže, za jakých podmínek může být taková činnost, jakou je mechanický lov srdcovky jedlé, povolena. Ve světle souvislosti sporu v původním řízení, jakož i výše uvedených úvah, a zejména odpovědí na první dvě otázky, není nezbytné odpovědět na čtvrtou otázku, pokud se jedná o článek 6 odst. 2 směrnice o stanovištích.

Co se týče pojmu „odpovídající posouzení“ ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, je třeba podotknout, že tato směrnice nevymezuje žádný zvláštní způsob provedení takového posouzení. Nicméně podle samotného znění tohoto ustanovení musí schválení plánu nebo projektu předcházet odpovídající posouzení důsledků pro lokalitu dotčenou plánem nebo projektem, přičemž musí být zohledněny kumulativní účinky, které vyplývají z kombinace tohoto plánu nebo projektu s jinými plány nebo projekty s ohledem na cíle ochrany dotčené lokality. Takové posouzení tedy předpokládá, aby s přihlédnutím k nejlepším vědeckým poznatkům v dané oblasti byly identifikovány všechny stránky plánu nebo projektu, které mohou samostatně nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty ovlivnit zmíněné cíle. Tyto cíle mohou, jak vyplývá z článků 3 a 4 směrnice o stanovištích, a zejména z odstavce 4 posledně uvedeného ustanovení, být určeny zejména podle významu lokality pro zachování nebo obnovu příznivého stavu z hlediska ochrany u typu přírodního stanoviště uvedeného v příloze I nebo druhu uvedeného v příloze II a pro ekologickou soudržnost sítě Natura 2000 a také podle toho, jak jsou tyto lokality ohroženy postupným znehodnocováním nebo zničením.

Pokud jde o otázku, za jakých podmínek může být povolena taková činnost, jakou je mechanický lov srdcovky jedlé, je třeba připomenout, že vzhledem k článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích a odpovědi na první otázku, náleží příslušným vnitrostátním orgánům, aby s přihlédnutím k výsledkům hodnocení důsledků pro lokalitu schválily tento projekt nebo plán teprve poté, co se ujistí, že nebude mít nepříznivý účinek na celistvost příslušné lokality. Je tudíž prokázáno, že povolení předmětného plánu nebo projektu může být uděleno pouze za podmínky, že se příslušné vnitrostátní orgány ujistily, že tento plán nebo projekt nebude mít škodlivé účinky na celistvost dotčené lokality. Rovněž existuje-li nejistota ohledně nepřítomnosti škodlivých účinků na celistvost zmíněné lokality spojených s plánem nebo projektem, musí příslušný vnitrostátní orgán zamítnout povolení plánu nebo projektu. V tomto ohledu je nutno konstatovat, že kritérium pro udělení povolení stanovené ve druhé větě článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích zahrnuje zásadu obezřetnosti a umožňuje předem zabránit nepříznivému účinku na celistvost chráněných lokalit způsobenému zamýšlenými plány nebo projekty. Méně striktní kritérium pro udělení povolení než kritérium dotčené nemůže účinně zajistit dosažení cíle ochrany lokalit, ke kterému směřuje zmíněné ustanovení. Podle článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích tak s přihlédnutím k výsledkům odpovídajícího posouzení důsledků mechanického lovu srdcovky jedlé na příslušnou lokalitu z hlediska cílů její ochrany, povolí příslušné vnitrostátní orgány takovou činnost pouze za podmínky, že se ujistily, že tato činnost nebude mít škodlivé účinky na celistvost této lokality. O takový případ jde, pokud z vědeckého hlediska neexistuje žádná důvodná pochybnost o nepřítomnosti takových účinků. V opačném případě může být

mechanický lov srdcovky jedlé případně povolen podle článku 6 odst. 4 směrnice o stanovištích, jsou-li splněny v něm stanovené podmínky.

S ohledem na výše uvedené je třeba na čtvrtou otázku odpovědět tak, že na základě článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích předpokládá odpovídající posouzení důsledků plánu nebo projektu na příslušnou lokalitu, aby před schválením plánu nebo projektu byly, s přihlédnutím k nejlepším vědeckým poznatkům v dané oblasti, identifikovány všechny stránky plánu nebo projektu, které mohou samostatně nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty ovlivnit cíle ochrany této lokality. S přihlédnutím k výsledkům odpovídajícího posouzení důsledků mechanického lovu srdcovky jedlé na příslušnou lokalitu z hlediska cílů její ochrany povolí příslušné vnitrostátní orgány takovou činnost pouze za podmínky, že se ujistily, že činnost nebude mít škodlivé účinky na celistvost této lokality. O takový případ jde, pokud neexistuje z vědeckého hlediska žádná důvodná pochybnost o nepřítomnosti takových účinků.

5. Má článek 6 odst. 2 nebo 3 směrnice o stanovištích přímý účinek v tom smyslu, že se ho jednotlivci mohou dovolávat před vnitrostátním soudcem a tento soudce, jak vyplývá mimo jiné z rozsudku [ze dne 14. prosince 1995] Peterbroeck [C-312/93], musí zajistit právní ochranu vyplývající z tohoto přímého účinku pro subjekty s procesní způsobilostí?

Vzhledem k výše uvedenému není nezbytné přezkoumat pátou otázku v rozsahu, v němž se týká článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích. Tudiž je třeba se omezit na přezkum zmíněné otázky, pokud se jedná o článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích. Svou pátou otázkou se předkládající soud v podstatě táže, zda pokud je vnitrostátní soud vyzván, aby ověřil legalitu povolení plánu nebo projektu ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, může ověřit, zda meze volného uvážení příslušných vnitrostátních orgánů stanovené tímto ustanovením byly dodrženy, i když směrnice nebyla provedena v právním řádu dotčeného členského státu, přestože lhůta stanovená za tímto účelem uplynula.

V tomto ohledu je třeba připomenout, že povinnost členského státu přijmout všechna opatření nezbytná k dosažení výsledku stanoveného směrnicí je závaznou povinností uloženou článkem 249, třetím pododstavcem SES a samotnou směrnicí. Tato povinnost přijmout všechna všeobecná nebo zvláštní opatření je uložena všem orgánům členských států, včetně soudů v rámci jejich pravomocí. Pokud jde o právo jednotlivce dovolávat se směrnice a právo vnitrostátního soudce vzít ji v úvahu, se závazným účinkem, který článek 249 SES přiznává směrnicí, je neslučitelné v zásadě vyloučit, aby se dotčené osoby nemohly dovolat povinnosti, kterou ukládá. Zvláště v případech, v nichž orgány Společenství prostřednictvím směrnice ukládají členským státům povinnost určitého chování, by byl oslaben užitečný účinek takového aktu, pokud by subjektům s procesní způsobilostí bylo bráněno se jí dovolávat před soudem a vnitrostátním soudům ji vzít v úvahu jako část práva Společenství k tomu, aby v mezích možnosti jím vymezených, co se týče formy a prostředků provedení směrnice, ověřily, zda vnitrostátní zákonodárce nepřekročil meze volného uvážení vymezené směrnicí. Je tomu tak stejně, pokud jde o ověření, zda v případě neprovedení rozhodného ustanovení dotčené směrnice do vnitrostátního práva nepřekročil vnitrostátní orgán, který přijal napadený akt, meze volného uvážení vymezené zmíněnou směrnicí.

Konkrétněji, co se týče mezí volného uvážení vymezených v článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, z tohoto ustanovení plyne, že v takovém případě, jako je případ v původním řízení, povolí příslušné vnitrostátní orgány, s přihlédnutím k výsledkům odpovídajícího posouzení důsledků mechanického lovu srdcovky jedlé pro dotčenou lokalitu z hlediska cílů její ochrany, tuto činnost pouze za podmínky, že se ujistily, že tato činnost nebude mít škodlivé účinky na celistvost této lokality, a tudíž že neexistuje z vědeckého hlediska přiměřená pochybnost o neexistenci takových účinků. Taková podmínka by tudíž nebyla splněna v případě, kdyby vnitrostátní orgány povolily zmíněnou činnost při existenci nejistoty ohledně nepřítomnosti škodlivých účinků na dotčenou lokalitu. Z toho vyplývá, že článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích může být vzat v úvahu vnitrostátním soudcem

za účelem ověření, zda vnitrostátní orgán, který vydal povolení plánu nebo projektu, nepřekročil meze volného uvážení vymezené dotčeným ustanovením.

V důsledku toho je třeba na pátou otázku odpovědět tak, že pokud je vnitrostátní soud vyzván, aby ověřil legalitu povolení plánu nebo projektu ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, může ověřit, zda meze volného uvážení příslušných vnitrostátních orgánů stanovené tímto ustanovením byly dodrženy, i když toto ustanovení nebylo provedeno do právního řádu dotčeného členského státu, přestože lhůta stanovená za tímto účelem uplynula.

C-98/03 Komise vs. Německo

Ve své definici opatření, která podléhají posouzení důsledků, však směrnice nečiní rozdíl mezi tím, zda jsou taková opatření uskutečněna mimo chráněnou lokalitu, nebo uvnitř této lokality.

Podmínka, které je podřízeno posouzení důsledků plánu nebo projektu pro určitou lokalitu, která znamená, že v případě pochybností o neexistenci významných účinků je namíste provést takovéto posouzení, neumožňuje vyhnout se tomuto posouzení pro určité kategorie projektů na základě kritérií, která jsou nevhodná pro zabezpečení toho, aby tyto projekty neměly významný vliv na chráněné lokality (německá právní úprava vylučuje z povinnosti posouzení projekty spočívající jednak v zásazích do přírody a krajiny, jiných, než jsou změny formy nebo využívání základních ploch nebo úpravy hladiny podzemních vod spojených s povrchovou půdní vrstvou, a jednak projekty týkající se zařízení nebo využívání vod z důvodu skutečnosti, že tyto nepodléhají povolení). Nezdá se tedy, že tato kritéria vyloučení z povinnosti posouzení mohou zajistit, že uvedené projekty nebudou mít systematicky významný vliv na chráněné lokality. Co se týče konkrétně zařízení, která nepodléhají povolení podle německé právní úpravy, okolnost, že ukládá ověřit, že bude zabráněno škodlivým účinkům na životní prostředí, kterých se může technologie vyvarovat, a že škodlivé účinky, kterých se technologie nemůže vyvarovat, budou sníženy na minimum, nemůže stačit k zabezpečení dodržování povinnosti uvedené v článku 6 odst. 3 směrnice.

Co se týče využívání vod nevyžadující povolení, skutečnost, že jde o využívání týkající se malých objemů vody, nemůže sama o sobě vyloučit, že některá z těchto využívání mohou mít významný vliv na chráněnou lokalitu. I kdyby takováto využívání vod neměla významné důsledky pro stav vodstva, nevyplývá z toho, že nemohou mít také významné důsledky pro sousedící chráněné lokality.

Jelikož podle německé právní úpravy je povolení zařízení způsobujících emise vyloučeno pouze tehdy, pokud se zařízení zdají být způsobilá ovlivnit konkrétně chráněnou lokalitu umístěnou v oblasti vlivu těchto zařízení, zařízení, jejichž emise zasahují chráněnou lokalitu nacházející se mimo takovou oblast, mohou být povolena, aniž by se vzaly v úvahu účinky těchto emisí na tuto lokalitu. V tomto ohledu je třeba konstatovat, že se nezdá, že systém vytvořený německou právní úpravou, v rozsahu, v němž se týká emisí uvnitř oblasti vlivu, tak jak je definována v technických oběžnících zejména v závislosti na obecných kritériích spojených se zařízeními, by mohl zaručovat dodržování článku 6 odst. 3 a 4 směrnice. Při neexistenci vědecky ověřených kritérií, která německá vláda nezmínila a která by umožňovala a priori vyloučit, že emise zasahující chráněnou lokalitu mimo oblast vlivu dotyčného zařízení jsou způsobilé mít na tuto lokalitu významný vliv, nemůže systém zavedený vnitrostátním právem v dotčené oblasti v žádném případě zaručovat, že projekty nebo plány týkající se zařízení způsobujících emise, které zasahují chráněné lokality mimo oblast vlivu těchto zařízení, nebudou mít nepříznivý účinek na celistvost dotyčných lokalit ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice.

C-441/03 Komise vs. Nizozemí

Z článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích vyplývá, že pokaždé, když je zamýšlen plán nebo projekt, který s lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak který může mít na tuto lokalitu významný

vliv, a to buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty, jsou příslušné orgány povinny provést v tomto ohledu odpovídající posouzení. Až po ukončení provedení tohoto posouzení, které musí umožnit důkladnou analýzu odpovídající cílům ochrany předmětné lokality, a s ohledem na závěry týkající se vlivu plánu nebo projektu na lokalitu, příslušné orgány rozhodnou o tomto plánu nebo projektu. Tyto orgány, v okamžiku svého rozhodnutí schválí tento plán nebo projekt teprve poté, co se ujistí, že zamýšlená operace nebude mít nepříznivý účinek na celistvost dotyčné lokality. Krom toho musejí tyto orgány v tomto ohledu případně vzít v úvahu stanovisko veřejnosti.

Přezkoumání stanovené v článku 6 odst. 4 musí být však provedeno pouze za předpokladu, že plán nebo projekt musí být navzdory negativnímu výsledku vyplývajícímu z posouzení stanoveného podle odstavce 3 uvedeného článku a, neexistuje-li alternativní řešení, přesto z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu uskutečněn.

Jednotlivé požadavky uvedené v odstavci 4 tohoto článku tedy s ohledem na zvláštní vlastnosti každé etapy uvedené v článku 6 nepředstavují prvky, které jsou příslušné vnitrostátní orgány povinny vzít v úvahu, když provádějí odpovídající posouzení stanovené v odstavci 3 uvedeného článku.

C-6/04 Komise vs. Spojené království

K provedení článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích může být nutné přijmout jak opatření určená k předjetí vnějších škod a vyrušování způsobených člověkem, tak i opatření směřující k zastavení přirozeného vývoje, který může způsobit zhoršení stavu ochrany druhů a přírodních stanovišť. V době uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku nebyla ustanovení článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích formálně převzata do právní úpravy použitelné v Gibraltaru. Článek 17G vyhlášky z roku 1991, který umožňuje příslušným orgánům uzavřít s vlastníky nebo držiteli oblasti dohody o jejím udržování se totiž zdá být jediným ustanovením použitelným v Gibraltaru za účelem vyloučení případného znehodnocování. Přitom je třeba shledat, že toto ustanovení uděluje uvedeným orgánům pouze právně nevynutitelné oprávnění a nemůže vyloučit znehodnocování v rozporu s požadavky článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích. Pokud tedy vnitrostátní právo neobsahuje žádné výslovné ustanovení, které by zavazovalo příslušné orgány vyloučit znehodnocování přírodních stanovišť a stanovišť druhů, obsahuje prvek právní nejistoty, pokud jde o povinnosti, jež mají tyto orgány plnit. Z výše uvedeného vyplývá, že v každém případě ustanovení článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích nejsou v Gibraltaru jasně, přesně a úplně provedena.

K plánům a projektům odebírání vody: V projednávaném případě přitom není zpochybnováno, že v době uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku žádné ustanovení práva výslovně nestanovilo, že plány a projekty odebírání vody musejí podléhat posouzení. Krom toho je třeba konstatovat, že se nezdá, že by systém zavedený právní úpravou Spojeného království tím, že stanoví, že všechny plány a projekty odebírání vody, jež spadají pod podmínky stanovené v článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, jsou předem považovány za potenciálně škodlivé pro dotyčnou lokalitu, zaručoval dodržování požadavků této směrnice. Pokud se může takové předběžné posouzení potenciálních rizik opírat o konkrétní skutečnosti, pokud jde o lokalitu, není tomu tak v případě pokud jde o samotné projekty, v rozporu s tím, co požaduje článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, na základě kterého je třeba provést příslušné posouzení dopadů projektu na dotčenou lokalitu. V důsledku toho skutečnost omezit se na definování potenciálně škodlivých činností pro každou dotyčnou lokalitu s sebou nese riziko, že některé projekty, které mohou tuto lokalitu poškodit z důvodu svých zvláštních charakteristik, nebudou pokryty.

K územním plánům: Přestože územní plány nepovolují samy o sobě projekty rozvoje a přestože tyto projekty musejí podléhat povolení vydanému podle obvyklého postupu, ovlivňují podle Komise významně rozhodnutí v dané oblasti. Komise se tedy domnívá, že takové plány musejí rovněž podléhat příslušnému posouzení svých

dopadů na dotyčnou lokalitu. Spojené království připouští, že územní plány lze považovat za plány a projekty ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, ale zpochybňuje, že mohou mít významný dopad na lokality chráněné podle této směrnice. Tvrdí, že uvedené plány neumožňují samy o sobě provést určitý program, a že v důsledku by pouze následné povolení mohlo poškodit takové lokality. Podle tohoto členského státu tedy postačuje podřídit pouze toto povolení postupu, kterým se řídí plány a projekty. V tomto ohledu je třeba připomenout, že Soudní dvůr již rozhodl, že článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích podřizuje požadavek příslušného posouzení dopadů plánu nebo projektu podmínce, že existuje pravděpodobnost nebo riziko, že podstatným způsobem ovlivní dotyčnou lokalitu. S přihlédnutím zejména k zásadě obezřetnosti existuje takové riziko, pokud nelze vyloučit na základě objektivních skutečností, že uvedený plán nebo projekt podstatným způsobem dotyčnou lokalitu ovlivní. Jak to přitom právem uvedla Komise, článek 54 A zákona z roku 1990 o územním plánování (*Town and Country Planning Act 1990*), který stanoví, že žádosti o stavební povolení musejí být přezkoumány ve světle příslušných územních plánů, nutně implikuje to, že tyto plány mohou významně ovlivnit rozhodnutí přijatá v dané oblasti, a v důsledku toho dotyčné lokality. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že jelikož územní plány nepodléhaly příslušnému posouzení svých dopadů na chráněné oblasti, nebyl článek 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích dostatečně jasně a přesně proveden do právního řádu Spojeného království, a tudíž žaloba podaná Komisí musí být pokládána v tomto bodě za opodstatněnou.

Ke kontrole existujících stavebních povolení: Komise tvrdí, že pokud jde o Gibraltar, příslušné orgány nespĺňují požadavky článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích v tom smyslu, že nemají povinnost kontrolovat, zda existující stavební povolení mají vliv na lokality chráněné podle této směrnice. V tomto ohledu je třeba poukázat na to, že je-li pravda, že taková povinnost následné kontroly může být založena na článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích, je nicméně rovněž pravdou, že odstavec 3 tohoto článku neobsahuje žádné ustanovení zavazující členské státy takovou kontrolu provádět. Naopak ze samotného znění tohoto posledně uvedeného ustanovení vyplývá, že stanovený postup musí být uskutečněn před tím, než členské státy udělí svůj souhlas k uskutečňování plánů nebo projektů, které mohou ovlivnit dotyčnou lokalitu. Z toho vyplývá, že tuto část žalobního důvodu vycházející z neúplného provedení článku 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích nelze přijmout.

T 122/05 Robert Benkő a další vs. Komise

Žalobci - soukromé osoby uplatňovali, že režim ochrany upravený v článku 6 odst. 2 až 4 směrnice o stanovištích, jemuž na základě napadeného rozhodnutí podléhají jejich parcely, jim způsobuje přímé nepříznivé následky, jakými jsou zákaz poškozování a povinnost provést posouzení důsledků projektů uskutečněných v dané lokalitě.

Podle Soudního dvora článek 4 odst. 5 směrnice o stanovištích stanoví, že jakmile je některá lokalita zařazena do seznamu uvedeného v odstavci 2 třetím pododstavci téhož článku, vztahuje se na ni ustanovení článku 6 odst. 2 až 4 směrnice o stanovištích. Je třeba ověřit, zdali posledně uvedená ustanovení ponechávají vnitrostátním orgánům prostor pro uvážení, či nikoli.

Článek 6 odst. 2 směrnice o stanovištích ukládá členským státům povinnost přijmout v oblastech zvláštní ochrany „vhodná opatření, aby [...] vyloučily poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů ani k [, jakož i] vyrušování druhů, pro něž jsou tato území určena, pokud by takové vyrušování mohlo být významné ve vztahu k cílům této směrnice“. Přídavné jméno „vhodná“ použité v tomto ustanovení zřetelně nasvědčuje tomu, že členské státy musejí posoudit případ od případu, zda mají být opatření přijata, a je-li tomu tak, jaké typy opatření je třeba přijmout, aby se vyloučilo poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů, jakož i vyrušování, pokud jde o stanoviště a druhy, pro něž jsou území určena ve smyslu článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích. Vhodná opatření k tomu, aby se vyloučilo vyrušování, pokud jde o stanoviště a druhy, pro něž

jsou území určena, smějí být krom toho přijímána pouze za podmínky, že by „takové vyrušování mohlo být významné ve vztahu k cílům této směrnice“. Otázka, zda může být vyrušování významné ve vztahu k cílům směrnice o stanovištích, je tedy ponechána na úvaze vnitrostátních orgánů.

Z těchto úvah vyplývá, že na rozdíl od toho, co tvrdí žalobci, článek 6 odst. 2 směrnice o stanovištích ponechává členským státům posuzovací pravomoc.

Podle článku 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích jakýkoli plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty, podléhá odpovídajícímu posouzení svých důsledků pro dotyčnou lokalitu z hlediska cílů její ochrany. Z tohoto ustanovení vyplývá, že předmětem posouzení musejí být pouze plány a projekty, které budou mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv. Článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích totiž váže požadavek odpovídajícího posouzení důsledků plánu nebo projektu na podmínku, že je pravděpodobné nebo že hrozí, že bude mít významný vliv na dotyčnou lokalitu. Taková hrozba je dána, jestliže nelze na základě objektivních skutečností vyloučit, že uvedený plán nebo projekt bude mít na dotčenou lokalitu významný vliv. Nicméně otázka, zda určitý plán nebo projekt tuto podmínku splňuje a na základě jakých kritérií, nutně předpokládá posouzení ze strany vnitrostátních orgánů. Z toho vyplývá, že členské státy nejsou povinny podmínit veškeré plány nebo projekty žalobců-soukromých osob odpovídajícím posouzením jejich důsledků pro dotyčnou lokalitu. Pokud mají vnitrostátní orgány za to, že určitý projekt může mít významný vliv na dotčené lokality, musejí na základě článku 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích ve spojení s jejím desátým bodem odůvodnění provést odpovídající posouzení důsledků uvedeného projektu pro dotyčné lokality. Přídavné jméno „odpovídající“ svědčí o existenci posuzovací pravomoci členských států, pokud jde o typ prováděného posouzení. Článek 6 odst. 3 druhá věta směrnice o stanovištích stanoví, že „[s] přihlédnutím k výsledkům uvedeného hodnocení důsledků pro lokalitu a s výhradou odstavce 4 schválí příslušné orgány příslušného státu tento plán nebo projekt teprve poté, co se ujistí, že nebude mít nepříznivý účinek na celistvost příslušné lokality, a co si v případě potřeby opatří stanovisko široké veřejnosti“. Příslušné vnitrostátní orgány s přihlédnutím k závěrům posouzení důsledků plánu nebo projektu pro dotyčnou lokalitu takový plán nebo projekt schválí teprve poté, co se ujistí, že nebude mít nepříznivý účinek na celistvost uvedené lokality. V tomto ohledu mají vnitrostátní orgány prostor pro uvážení, který využívají způsoby vymezenými v článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích.

Článek 6 odst. 4 směrnice o stanovištích, jehož použití je vyhrazeno v druhé větě článku 6 odst. 3 této směrnice, krom toho stanoví, že za jistých podmínek je možné schválit plán nebo projekt z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu i přes negativní závěry posouzení důsledků pro lokalitu ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích. Vnitrostátní orgány tak mají zcela zjevně prostor pro uvážení v otázce, zda má být určitý plán nebo projekt uskutečněn z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu. Členské státy proto nejsou povinny zakázat plány nebo projekty žalobců soukromých osob. Případný zákaz některého z těchto projektů by se nezakládal na směrnici o stanovištích, nýbrž na rozhodnutí toho kterého členského státu provést napadené rozhodnutí a směrnici o stanovištích v konkrétním případě spíše tím než oním způsobem.

Z předchozích úvah vyplývá, že zařazení určité lokality do seznamu lokalit významných pro Společenství neposkytuje přesný údaj o tom, jaká opatření budou přijata vnitrostátními orgány v souladu s ustanoveními směrnice o stanovištích.

C 115/09 Bund Naturschutz vs. Bezirksregierung Arnsberg, za přítomnosti: Trianel Kohlekraftwerk Lünen GmbH & Co. KG (řízení o předběžné otázce)

V tomto případě rozhodl dne 12. 5. 2011 Soudní dvůr, že nevládní organizace podporující ochranu životního prostředí mohou podávat žalobu proti rozhodnutí o povolení záměru, jež „mohou mít významný vliv na

životní prostředí“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 směrnice 85/337, přičemž mají právo dovozovat porušení vnitrostátních právních předpisů vyplývajících z článku 6 směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, ve znění směrnice Rady 2006/105/ES ze dne 20. listopadu 2006, i přestože to vnitrostátní procesní právo neumožňuje s odůvodněním, že uplatňované právní předpisy chrání pouze obecné zájmy, a nikoli zájmy jednotlivců.

C-226/08 Stadt Papenburg

Ke skutkové podstatě případu a ostatním čtyřem otázkám v něm vzneseným viz výše výklad k článku 4 směrnice o stanovištích. Pátá otázka německého správního soudu vůči Soudnímu dvoru v rámci řízení podle čl. 234 SES zněla: „Je třeba v případě průběžných prací na údržbě plavebních drah ústí řek do moře, které byly podle vnitrostátního práva s konečnou platností schváleny ještě před uplynutím lhůty k provedení [směrnice o stanovištích], provést posouzení jejich důsledků pro lokalitu podle článku 6 odst. 3 a 4 uvedené směrnice, pokračují-li tyto práce i po zařazení lokality do seznamu lokalit významných pro Společenství?“

Podstatou páté otázky předkládajícího soudu je, zda průběžné práce na údržbě plavebních drah ústí řek do moře, které jsou dotčeny ve sporu v původním řízení, které s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo nejsou pro péči o ni nezbytné a byly již podle vnitrostátního práva schváleny ještě před uplynutím lhůty k provedení směrnice o stanovištích, musejí v rozsahu, v němž budou mít pravděpodobně na dotčenou lokalitu významný vliv, podléhat posouzení jejich důsledků pro tuto lokalitu podle článku 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích, pokračují-li tyto práce i po zařazení lokality do seznamu v souladu s článkem 4 odst. 2 třetím pododstavcem této směrnice.

Na základě článku 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích plán nebo projekt, který bude mít pravděpodobně na dotčenou lokalitu významný vliv, nemůže být povolen bez předběžného posouzení jeho důsledků pro lokalitu. Je tedy třeba nejprve přezkoumat, zda bagrovací práce dotčené ve věci v původním řízení spadají pod pojem „plán“ nebo „projekt“ uvedený v článku 6 odst. 3 první větě směrnice o stanovištích. V tomto ohledu je třeba připomenout, že Soudní dvůr, který konstatoval, že směrnice o stanovištích nevymezuje pojmy „plán“ a „projekt“, uvedl, že pojem „projekt“ uvedený v článku 1 odst. 2 druhé odrážce směrnice Rady 85/337/EHS ze dne 27. června 1985 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí je relevantní pro účely vymezení pojmu „plán“ nebo „projekt“ ve smyslu směrnice o stanovištích. Činnost spočívající v bagrovacích pracích týkajících se plavebních drah přitom může spadat pod pojem „projekt“ ve smyslu článku 1 odst. 2 druhé odrážky směrnice 85/337, která se týká „jiných zásahů do přírodního prostředí a krajiny včetně těch, které se týkají těžby nerostných surovin“. Taková činnost tedy může být považována za činnost, na kterou se vztahuje pojem „projekt“ uvedený v článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích.

Dále pak skutečnost, že uvedená činnost byla s konečnou platností schválena podle vnitrostátního práva ještě před uplynutím lhůty k provedení směrnice o stanovištích, nepředstavuje sama o sobě překážku k tomu, aby mohla být při každém zásahu do plavebních drah považována za odlišný projekt ve smyslu směrnice o stanovištích. V opačném případě by uvedené bagrovací práce týkající se dotčených plavebních drah, které s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo nejsou pro péči o ni nezbytné, v rozsahu, v němž budou mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a priori trvale nepodléhaly jakémukoli předběžnému posouzení jejich důsledků pro tuto lokalitu ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, jakož i postupu stanovenému v odstavci 4 tohoto článku. Hrozilo by tak, že uskutečnění cíle ochrany přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin stanoveného ve směrnici o stanovištích nebude plně zajištěno.

Na rozdíl od toho, co tvrdí Stadt Papenburg a Komise, nebrání žádný důvod vycházející ze zásad právní jistoty nebo ochrany legitimního očekávání tomu, aby bagrovací práce týkající se plavebních drah dotčených ve věci v původním řízení, třebaže byly trvale povoleny na základě vnitrostátního práva, podléhaly jako odlišné

a po sobě jdoucí projekty postupu stanovenému v článku 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích. Co se týče zásady právní jistoty, tato zásada vyžaduje obzvláště to, aby právní úprava, která vyvolává nepříznivé důsledky pro jednotlivce, byla jasná a přesná a její použití bylo pro právní subjekty předvídatelné. V případě směrnice o stanovištích s ohledem na situaci dotčenou ve věci v původním řízení tomu tak přitom je.

Pokud jde o zásadu ochrany legitimního očekávání, je třeba uvést, že z ustálené judikatury vyplývá, že se nové pravidlo použije bezprostředně na budoucí účinky situace, jež nastala za účinnosti předchozího pravidla, a že působnost zásady ochrany legitimního očekávání nemůže být natolik rozšířena, aby obecně bránila použití nové právní úpravy na budoucí účinky situací vzniklých za působnosti dřívější právní úpravy.

Konečně je třeba uvést, že jestliže s ohledem zejména na opakování, na povahu nebo na podmínky provádění udržovacích prací dotčených ve věci v původním řízení mohou být tyto práce považovány za práce představující jedinou činnost, zvláště je-li jejich cílem udržovat určitou hloubku plavebních drah bagrovacími pracemi, které jsou pravidelné a pro tento účel nezbytné, mohou být tyto udržovací práce považovány za jediný a tentýž projekt ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích. V tomto případě by takový projekt vzhledem k tomu, že byl schválen ještě před uplynutím lhůty k provedení směrnice o stanovištích, nepodléhal požadavkům týkajícím se postupu předběžného posouzení důsledků projektu pro dotčenou lokalitu, stanoveným touto směrnicí.

Pokud by však dotčená lokalita byla v souladu s článkem 4 odst. 2 třetím pododstavcem směrnice o stanovištích zařazena do seznamu lokalit vybraných jako SCI, který vypracovala Komise, na provádění takového projektu by se vztahoval článek 6 odst. 2 této směrnice, který umožňuje uskutečňovat základní cíl zachování a ochrany kvality životního prostředí, včetně ochrany přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, a stanoví povinnost obecné ochrany, spočívající ve vyloučení poškozování, jakož i vyrušování, pokud by mohlo být významné ve vztahu k cílům této směrnice. Před tím, než Komise vypracuje uvedený seznam, nesmí taková lokalita v rozsahu, v němž je již uvedena ve státním seznamu předloženém Komisi za účelem jejího zařazení do seznamu Společenství, na základě článku 4 odst. 1 směrnice o stanovištích podléhat zásahům, při kterých existuje nebezpečí, že vážně ohrozí její ekologické charakteristiky.

C-491/08 Komise vs. Itálie

Soudní dvůr rozhodl, že s ohledem na turistický a nemovitostní komplex Is Arenas, mající dopad na lokalitu Is Arenas, Italská republika tím, že nepřijala zapsání lokality Is Arenas na seznam lokalit významných pro Společenství, ochranná opatření, která by umožnila, s ohledem na cíl ochrany uvedený ve směrnici o stanovištích chránit důležitý ekologický zájem, který navrhované lokalitě, jako lokalita významná pro Společenství, na vnitrostátní úrovni náleží, a zejména tím, že nezamezila zásahu, který může vážně poškodit ekologické charakteristiky lokality, a tím, že nepřijala odpovídající opatření, aby se předešlo poškození přirozených stanovišť, pro něž byla uvedená lokalita významná pro Společenství určena, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 6 odst. 2 směrnice.

C-241/08 Komise v. Francie

Soudní dvůr rozhodl, že Francouzská republika tím, že obecným způsobem stanovila, že rybolov, činnosti v oblasti akvakultury, honitba a další lovecké činnosti provozované za podmínek a na územích povolených platnými zákony a předpisy nejsou rušivými činnostmi ani nemají takové účinky, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích. A dále tím, že práce, díla a úpravy, jež jsou upraveny ve smlouvách Natura 2000, systematicky osvobožovala od posouzení důsledků pro lokalitu a programy a projekty prací, děl nebo úprav, které podléhají ohlašovacímu režimu, systematicky osvobožovala od tohoto posouzení, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 6 odst. 3, téže směrnice.

3.7 Článek 7

Povinnosti vyplývající z ustanovení čl. 6 odst. 2, 3 a 4 této směrnice nahrazují povinnosti vyplývající z první věty čl. 4 odst. 4 směrnice 79/409/EHS, pokud jde o území označená podle čl. 4 odst. 1 nebo obdobně uznaná podle čl. 4 odst. 2 uvedené směrnice, a to ode dne provádění této směrnice nebo ode dne označení nebo uznání členským státem podle směrnice 79/409/EHS, podle toho, které datum je pozdější.

Podobně jako judikatura k článku 6, také judikatura týkající se článku 7 směrnice o stanovištích je poměrně početná. Týká se zajištění ochranných podmínek vyhlášených ptačích oblastí (článek 6 odst. 2 ve spojení s článkem 7 směrnice o stanovištích) a posuzování vlivů plánů a projektů na území SPA vyhlášených k ochraně druhů z přílohy 1 směrnice o ptácích (článek 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích).

V rozhodnutí C-209/04 Komise vs. Rakousko se Soudní dvůr vyjádřil k časové působnosti směrnice o stanovištích, pokud jde o povinnost posuzovat či neposuzovat určité plány či projekty zahájené před vstupem členského státu do EU. Pokud byl projekt schválen ještě před uplynutím lhůty k provedení směrnice o stanovištích, nepodléhal požadavkům týkajícím se postupu předběžného posuzování důsledků projektu pro dotčenou lokalitu, stanoveným touto směrnicí. Tento názor zopakoval Soudní dvůr i později v rozhodnutí C-226/08 Stadt Papenburg. Rozhodnutí C-209/02 Komise vs. Rakousko (Wörschacher Moos) potvrdilo zásadu, že je nutné v rámci posuzování vlivů projektu na chráněné území posoudit i alternativní varianty řešení. Rozhodnutí C-239/04 Komise vs. Portugalsko (Castro Verde) potvrdilo zásadu, že je nutné zkoumat alternativní varianty řešení projektu umístěné nejen uvnitř dotčené chráněné lokality, ale i vně ní. Klíčové rozhodnutí pro výklad článku 6 ve spojení s článkem 7 směrnice o stanovištích učinil Soudní dvůr v případě C-304/05 Komise vs. Itálie (Národní park Stelvio), přičemž potvrdil kromě jiného také nezbytnost uplatnění principu předběžné opatrnosti. Ke vztahu článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích a článku 4 odst. 4 směrnice o ptácích se Soudní dvůr vyjádřil v rozhodnutí C-186/06 Komise vs. Španělsko (Segarra-Garrigues). K výkladu článku 6 odst. 3 je poučný také případ C-179/06 Komise vs. Itálie (Murgia Alta), ve kterém Soudní dvůr žalobu Komise zamítl a uvedl, co vše je Komise povinna pro úspěch žaloby prokázat.

C-374/98 Komise vs. Francie (Basses Corbières)

Soudní dvůr řešil, zda Francie porušila směrnicí tím, že v oblasti Basses Corbières (kterou Francie nevyhlásila jako zvláštní oblast ochrany ptáků SPA, ač tak měla učinit) povolila rozšíření důlní činnosti. Zabýval se zejména otázkou, jaký režim ochrany lze aplikovat na nevyhlášenou oblast SPA. Komise se domáhala porušení článku 6 odst. 2 ve spojení s článkem 7 směrnice o stanovištích. Ten lze však podle Soudního dvora aplikovat pouze na vyhlášené oblasti SPA, pro danou oblast tak přicházela v úvahu aplikace článku 4 odst. 4 směrnice o ptácích, jehož porušení však Komise v žalobě neindikovala.

C-117/00 Komise vs. Irsko

V daném případě šlo o ohrožení nejlepšího irského biotopu bělokura rousného, lokality mokřadů Owenduff-Nepin-Beg, nevhodným managementem lokality (zatravnění, poškozování biotopu spásáním porostů ovce). Bělokur rousný je druh z přílohy II směrnice o ptácích, jehož početní stavy podle vědeckých výzkumů odborné organizace Irish Wildbird Conservancy v posledních letech klesají. Lokalita Owenduff-Nepin-Beg byla vymezena v říjnu 1996 jako SPA, a proto se na ni od toho data vztahovaly povinnosti vyplývající z článku 6 odst. 2 ve spojení s článkem 7 směrnice o stanovištích. Evropský soudní dvůr konstatoval, že Irsko nezajistilo ochranu tohoto biotopu pro tamní populaci bělokura rousného.

C-415/01 Komise vs. Belgie

Soudní dvůr rozhodl, že Belgie sice vymezila ve Vlámském regionu území SPA podle článku 4 odst.1 směrnice o ptácích, ale nezajistila její odpovídající vyhlášení takovou právní formou, aby bylo možné ochranu tohoto území vymáhat i proti třetím osobám, resp. nezajistila možnost vynucování respektování ochranných opatření podle článku 6 odst. 2 ve spojení s článkem 7 směrnice o stanovištích.

C-127/02 Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee

Soudní dvůr potvrdil, že článek 6 odst. 2 směrnice o stanovištích ve spojení s článkem 7 této směrnice ukládá členským státům přijmout vhodná opatření, aby se vyloučila v ptačích oblastech poškozování stanovišť, jakož i významná vyrušování druhů, pro něž jsou tato území určena (podrobněji viz výše výklad k článku 6 směrnice o stanovištích).

C-209/02 Komise vs. Rakousko (Wörschacher Moos)

Soudní dvůr rozhodl, že Rakousko porušilo povinnosti vyplývající z článku 6 odst. 3 a 4 ve spojení s článkem 7 směrnice o stanovištích, neboť příslušný správní úřad ve Štýrsku povolil projekt rozšíření golfového hřiště na území ptačí oblasti Wörschacher Moos vyhlášené k ochraně chřástala polního, a to i přesto, že na základě výsledků provedeného posuzování vlivů záměru na životní prostředí a soustavu Natura 2000 podle článku 6 odst. 3 a 4 směrnice by takový záměr měl negativní vliv na populaci tohoto druhu.

C-209/04 Komise vs. Rakousko

Ke skutkové podstatě případu viz výklad k článku 4 směrnice o ptácích. V tomto rozhodnutí se Soudní dvůr vyjádřil k časové působnosti směrnice o stanovištích.

Vzhledem k tomu, že určité skutečnosti týkající se projektu výstavby silnice S 18 proběhly před datem přistoupení Rakouské republiky k Evropské unii, je třeba před rozhodnutím ohledně údajného porušení směrnice o stanovištích přezkoumat, zda je tato směrnice použitelná na sporné skutečnosti, jež jsou předmětem žaloby Komise. V tomto ohledu je nesporné, že projekt výstavby silnice S 18 začal v roce 1992. Řízení, jež bylo přerušeno, bylo znovu zahájeno dne 8. března 1994, dne, kdy byl tento projekt formálně představen a předložen k řízení o posouzení na základě zákona z roku 1971 o spolkových komunikacích. Mimoto ze spisu vyplývá, že celkový spolkový znalecký posudek byl zveřejněn během téhož roku, tedy před 1. lednem 1995, což je datum přistoupení Rakouské republiky k Evropské unii.

Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že zásada předložení projektů, které mohou mít na životní prostředí významný vliv, k posouzení vlivů na životní prostředí, není použitelná v případech, ve kterých datum formálního podání žádosti o povolení projektu předchází datu uplynutí lhůty pro provedení směrnice. Soudní dvůr se totiž domníval, že toto formální kritérium je jediným, které je v souladu se zásadou právní jistoty a které umožňuje zachovat užitečný účinek směrnice. Důvodem této úvahy je, že taková směrnice, jako je směrnice o stanovištích, se v široké míře týká projektů většího rozsahu, jehož uskutečnění je velmi často dlouhodobé. Nebylo by tak vhodné, aby řízení, složitá již na vnitrostátní úrovni a formálně zahájená před datem uplynutí lhůty pro provedení uvedené směrnice, byla ztížena a zpožděna z důvodu specifických požadavků uložených touto směrnicí a aby tím byly dotčeny již vzniklé situace. Směrnice 85/337 a směrnice o stanovištích se přitom obě týkají posouzení vlivů určitých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. V obou těchto případech se řízení o posouzení provádí před konečným výběrem projektu. Výsledky tohoto posouzení musí být vzaty v úvahu při rozhodování o projektu, který může být změněn na základě těchto výsledků. Jednotlivá stadia posuzování projektu jsou propojena tak, že tvoří komplexní operaci. Skutečnost, že je obsah určitých předpisů rozdílný, nemůže zpochybnit toto posouzení.

Z toho vyplývá, že žalobní důvod musí být posouzen k datu, ke kterému byl projekt formálně představen. Dále je třeba připomenout, že v souladu s ustanoveními aktu o přistoupení jsou práva a povinnosti vyplývající z práva Společenství, až na výjimky, bezprostředně použitelná v nových členských státech. Z aktu o přistoupení vyplývá, že povinnosti vyplývající ze směrnice o ptácích a ze směrnice o stanovištích se, co se týče Rakouské republiky, staly účinné dne 1. ledna 1995 a že žádná odchylka nebo přechodné období nebyly tomuto členskému státu poskytnuty. Je tedy namístě konstatovat, že řízení o povolení projektu výstavby silnice S 18 bylo formálně zahájeno před datem přistoupení Rakouské republiky k Evropské unii. Z toho vyplývá, že v projednávaném případě se povinnosti vyplývající ze směrnice o stanovištích nevztahovaly na Rakouskou republiku a že projekt výstavby silnice S 18 nepodléhal požadavkům stanoveným touto směrnicí.

C-239/04 Komise vs. Portugalsko (Castro Verde)

V daném případě se jednalo o projekt výstavby dálnice A 2 spojující město Lisabon s regionem Algarve. Tento projekt byl v roce 1997 svěřen společnosti BRISA Auto-Estradas de Portugal. Co se týče části této dálnice, situované mezi oblastmi Aljustrel a Castro Verde, vypracovala uvedená společnost projekt trasy východně obcházející lokality Messejana, Alcarias, Conceição, Aivados, jakož i Estação de Ourique a procházející západní částí SPA Castro Verde. V září 1999 bylo portugalskému ministerstvu životního prostředí předloženo posouzení důsledků pro životní prostředí v souvislosti s projektem této trasy (dále jen „studie o vlivu na životní prostředí“). V průběhu stejného měsíce bylo území Castro Verde označeno portugalskými orgány za SPA podle článku 4 směrnice o ptácích. V lednu 2000 ministr životního prostředí schválil studii o vlivu na životní prostředí a povolil realizaci projektu. Úsek dálnice A 2 mezi Aljustrel a Castro Verde byl zprovozněn v červenci 2001. Komise v žalobě uvedla, že studie o vlivu na životní prostředí jasně ukazuje, že trasa zvolená portugalskými orgány pro stavbu úseku dálnice A 2 mezi Aljustrel a Castro Verde má velmi významný negativní vliv na 17 druhů volně žijících ptáků uvedených v příloze I směrnice o ptácích. Portugalská republika replikovala, že se Komise omezuje na formulaci obecných úvah vyňatých ze studie o vlivu na životní prostředí, aniž by prokázala, jakým způsobem má otevření uvedené trasy významný negativní vliv. Podle ní je nutné porovnávat škody, které by mohly postihnout SPA Castro Verde, se škodami, které skutečně nastaly.

Evropský soudní dvůr konstatoval, že v projednávaném případě poukazuje studie o vlivu na životní prostředí na přítomnost 17 druhů ptáků uvedených v příloze I směrnice o ptácích, jakož i na zvýšený stupeň citlivosti některých z těchto druhů na vyrušování nebo na rozdělení jejich stanoviště vyplývající z projektu trasy úseku dálnice A 2 mezi oblastmi Aljustrel a Castro Verde. Z této studie rovněž vyplývá, že dotčený projekt má „značně zvýšený“ globální vliv, jakož i „zvýšený negativní vliv“ na ptactvo nacházející se v SPA Castro Verde. Je tedy třeba konstatovat, že portugalské orgány v okamžiku, kdy povolily realizaci projektu trasy dálnice A 2, nebyly oprávněny se domnívat, že tento projekt nemá nepříznivé účinky na celistvost uvedeného území. Skutečnost, že projekt po své realizaci tyto účinky nezpůsobil, nemá na toto posouzení vliv. Z vědeckého hlediska totiž nesmí existovat žádná důvodná pochybnost o nepřítomnosti nepříznivých účinků na celistvost dotčené lokality v okamžiku přijetí rozhodnutí povolujícího realizaci projektu.

Za těchto okolností měly portugalské orgány na výběr odmítnout povolení pro realizaci uvedeného projektu, nebo ho povolit podle článku 6 odst. 4 směrnice o stanovištích za předpokladu splnění podmínek stanovených v tomto ustanovení. V projednávaném případě je tedy třeba posoudit, zda projekt trasy dálnice A 2 mezi oblastmi Aljustrel a Castro Verde mohl být povolen na základě článku 6 odst. 4 směrnice o stanovištích. V tomto ohledu Komise tvrdí, že Portugalská republika toto ustanovení nerespektovala, protože portugalské orgány v projednávaném případě opomenuly zkoumat určité alternativní trasy, které by neměly negativní důsledky pro SPA Castro Verde ani pro obyvatelstvo tohoto území. Zejména má za to, že uvedené orgány nezohlednily alternativní trasy nacházející se mimo SPA Castro Verde, jakož i mimo obydlené území tvořené oblastmi

Alcarias, Conceição, Aivados a d'Estação de Ourique. Komise měla totiž za to, že takovéto alternativní trasy měly být zkoumány, zejména ty, podle nichž by dálnice A 2 procházela koridorem nacházejícím se západně od SPA Castro Verde, mezi jeho hranicí a silnicí IC 1, v rovinaté krajině s velmi nízkou hustotou zalidnění, takže si portugalské orgány bývaly mohly bez výrazných technických obtíží a bez nepřiměřených dodatečných ekonomických nákladů zvolit alternativní trasu, která by neměla negativní důsledky pro tuto SPA a neovlivňovala by ani výše uvedené oblasti, ani oblasti jiné. Podle Portugalské republiky přísluší Komisi nejen takovouto trasu navrhnout, nýbrž ji rovněž definovat a charakterizovat a prokázat přitom existenci a proveditelnost takového alternativního řešení, které je méně škodlivé pro životní prostředí a které nebylo zváženo portugalskými orgány. Komise však v tomto ohledu žádný důkaz nepředložila. Portugalská republika tvrdila, že řešení navržené Komisí není možné považovat za „alternativní řešení“ ve smyslu článku 6 odst. 4 směrnice o stanovištích. Podle ní totiž tento pojem neodkazuje jen na náhradní řešení, jehož teoretickou proveditelnost je možné obhájit, nýbrž zahrnuje rovněž zohlednění negativních důsledků takového řešení. Realizace trasy navržené Komisí by přitom způsobila závažné sociální, ekonomické a ekologické škody, protože by zasáhla obyvatelstvo Conceição, Aivados a Estação de Ourique, jakož i hydrografické povodí přehrady Monte da Rocha. Uvedený členský stát se tudíž domnívá, že marginální a vedlejší nepříznivý vliv na celistvost SPA Castro Verde, plynoucí z trasy zvolené portugalskými orgány, je méně závažný než ten, který by způsobila realizace řešení navrženého Komisí.

Ustanovení článku 6 odst. 4 směrnice o stanovištích za určitých podmínek dovoluje uskutečnit určitý plán nebo projekt, který měl v rámci posouzení stanoveného v článku 6 odst. 3 větě první směrnice o stanovištích negativní výsledek, musí být jako výjimka ze schvalovacího kritéria uvedeného ve druhé větě uvedeného odstavce vykládáno striktně. Uskutečnění plánu nebo projektu podle článku 6 odst. 4 směrnice o stanovištích je tedy zejména podřízeno podmínce, že bude prokázáno, že není k dispozici alternativní řešení. V projednávaném případě bylo nesporné, že portugalské orgány přezkoumaly a odmítly několik řešení, která obcházela oblasti Alcarias, Conceição, Aivados a d'Estação de Ourique, ale jejichž trasy procházely západní částí SPA. Naopak, ze spisu nevyplývalo, že uvedené orgány zkoumaly řešení nacházející se vně této SPA a na západ od výše uvedených oblastí, přestože na základě informací předložených Komisí nemohlo být předem vyloučeno, že by přijetí těchto řešení mohlo odpovídat alternativním řešením ve smyslu článku 6 odst. 4 směrnice o stanovištích, a to i tehdy, pokud by mohly být, jak to tvrdí Portugalská republika, spojeny s určitými obtížemi. Portugalské orgány proto tím, že nezkoumaly tento typ řešení, neprokázaly, že k dispozici nebylo žádné alternativní řešení ve smyslu uvedeného ustanovení. Na základě těchto okolností Soudní dvůr rozhodl, že Portugalská republika tím, že uskutečnila projekt dálnice, jejíž trasa prochází SPA Castro Verde, navzdory negativním výsledkům posouzení vlivu na životní prostředí a aniž by prokázala neexistenci alternativních řešení uvedené trasy, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 6 odst. 4 směrnice o stanovištích.

C-304/05 Komise vs. Itálie (Národní park Stelvio)

Dne 4. října 1999 byl regionálním orgánům předložen projekt přestavby lyžařské oblasti Santa Caterina Valfurva, jakož i související infrastruktury s ohledem na mistrovství světa v alpském lyžování v roce 2005. Tento projekt předpokládal vybudování koridoru v lese pro lyžařské sjezdovky. Zahrnoval rovněž výstavbu kabinové lanovky, která měla vést od nástupního místa Santa Caterina do oblasti Plaghera a v druhé části do oblasti Valle dell'Alpe. Krom toho předpokládal spojení mezi Valle dell'Alpe a Costa Sobretta díky čtyřmístné jednolanové sedačkové lanovce. Uvedený projekt dále zahrnoval další práce, které úzce souvisely se zamýšlenou přestavbou, a to vybudování výchozí stanice, lyžařského stadionu, parkoviště v blízkosti výchozí stanice, změnu sjezdovky „Edelweiss“, výstavbu mostu přes vodní tok Frodolfo, chaty ve Valle dell'Alpe, jakož i provozních sítí, vybudování programovatelného umělého zasněžování a depa pro vozidla. Nařízením č. 13879 ze dne 30. května 2000 vydal region Lombardie na základě posouzení provedeného architektem pro společnosti

Montagne di Valfurva a Santa Caterina Impianti příznivé stanovisko, které se týkalo slučitelnosti projektu se životním prostředím s podmínkou, že při uskutečnění jednotlivých částí projektu bude dodržena řada obecných a zvláštních podmínek. Uvedené nařízení upřesnilo, že v rámci pozdějších řízení o povolení musí být ověřeno, zda jsou dodržovány uvedené podmínky, jakož i určité zákazy a kompenzační opatření stanovená s ohledem na životní prostředí. Příslušné orgány zajistily několik odborných posudků proveditelnosti a posudků vlivů na životní prostředí. Následně byla stavba povolena dne 14. října 2003. Od února 2003 bylo vykáceno téměř 2 500 stromů na ploše široké 50 m a dlouhé 500 m, v nadmořské výšce od 1 700 do 1 900 metrů. Přestavba lyžařských sjezdovek a infrastruktury v Santa Caterina Valfurva ve zvláště chráněné ptačí oblasti IT 2040044 krom toho zcela rozdělila stanoviště ptáků, kteří se vyskytují v této lokalitě.

Účastníci řízení u Soudního dvora se shodli na skutečnosti, že vzhledem k povaze prací existovala povinnost provést posouzení podle článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích. Bylo tedy třeba přezkoumat, zda v projednávaném případě byly účinky sporných prací na celistvost dotčené lokality přezkoumány podle kritérií stanovených tímto ustanovením před udělením povolení dne 14. února 2003. Soudní dvůr zkoumal odborné posudky a analýzy, předložené ve spise jako důkazní prostředky o provedení předběžných hodnocení a úvah. Na jejich základě došel k závěru, že jak posouzení z roku 2000 tak zpráva z roku 2002 jsou nedostatečné a neobsahují úplné, přesné a konečné zjištění a závěry, na jejichž základě by byla odstraněna jakákoli důvodná vědecká pochybnost ohledně účinků prací, které byly v dotčené zvláště chráněné oblasti plánovány. Taková zjištění a závěry byly přitom nezbytné k tomu, aby příslušné orgány mohly nabýt jistoty, která byla nutná pro přijetí rozhodnutí o povolení uvedených prací. Za těchto podmínek nebylo povolení ze dne 14. února 2003 v souladu s článkem 6 odst. 3 směrnice. Pokud jde o další následně provedená posouzení, postačí konstatovat, že je nelze považovat za relevantní, jelikož byla vypracována buďto během prací, anebo po jejich uskutečnění, tj. po udělení povolení ze dne 14. února 2003.

Dále se Soudní dvůr zabýval námitkou Komise, že bylo zjevné, že v případě plánovaných prací hrozilo, že bude vážně poškozena celistvost dotčené oblasti. Nebylo však vážně uvažováno o žádném alternativním řešení. Regionální nařízení č. 13879 ze dne 30. května 2000 totiž uvedlo možnost nepřestavovat lyžařské sjezdovky „Bucaneve“ a „Edelweiss“, avšak spíše je ponechat v rámci možností v současné podobě; později však byla tato možnost zamítnuta. Komise z toho vyvodila, že projekt byl povolen, ačkoli existovala jiná řešení, která by životní prostředí v uvedené oblasti poškodila méně, která však nebyla vnitrostátními orgány zohledněna. Komise rovněž upozornila, že uskutečnění prací nebylo odůvodněno naléhavými důvody převažujícího veřejného zájmu. Krom toho nebylo stanoveno žádné kompenzační opatření. Soudní dvůr se tedy zabýval otázkou, zda povolení ze dne 14. října 2003 bylo v souladu s požadavky uvedenými v článku 6 odst. 4 směrnice. Článek 6 odst. 4 směrnice lze použít pouze poté, co byly účinky plánu nebo projektu posouzeny podle článku 6 odst. 3 této směrnice. Informace o těchto účincích s ohledem na cíle ochrany, které se týkají dotčené lokality, totiž představují nezbytnou podmínku pro použití uvedeného článku 6 odst. 4, jelikož v opačném případě nemůže být žádná podmínka pro použití této výjimky přezkoumána. Přezkum případných naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu a přezkum alternativních řešení, která by lokalitu poškodila méně, vyžaduje totiž porovnání s poškozením lokality, které by dotčený plán nebo projekt způsobil. Krom toho musí být účinky na uvedenou lokalitu definovány přesně, aby mohla být určena povaha případných kompenzačních opatření. Z výše uvedených úvah přitom vyplývá, že vnitrostátní orgány neměly v okamžiku, kdy přijaly rozhodnutí o udělení povolení ze dne 14. února 2003, tyto údaje k dispozici. Z toho vyplývá, že toto povolení nemůže být založeno na článku 6 odst. 4 směrnice. V důsledku toho povolení ze dne 14. února 2003 nebylo v souladu s článkem 6 odst. 4 směrnice.

Konečně se Soudní dvůr zabýval také třetí námitkou Komise, že vnitrostátní orgány nebyly oprávněny udělit povolení pro rozšíření a přestavbu lyžařské oblasti, jelikož tyto práce mohly vážně poškodit celistvost

parku. Komise uvedla, že dotčená oblast byla vážně poškozena v důsledku prací, které Consorzio povolilo. Připomněla, že přestavba lyžařských sjezdovek „Bucaneve“ a „Edelweiss“ způsobila, že bylo vykáceno přibližně 2500 stromů, které byly důležitým stanovištěm řady chráněných druhů ptáků. Italská republika uvedla, že skutečnost, že provedení sporných prací zahrnovalo určité sporné aspekty, které nebyly dosud odstraněny, neznamená, že zamýšlené zásahy nebyly správně posouzeny. Pokud jsou totiž veřejné práce, které negativně ovlivňují životní prostředí, nezbytné, ustanovení směrnice nestanoví zákaz provést tyto práce, avšak povinnost přijmout vhodná kompenzační opatření. Italská republika má za to, že taková opatření musí být přijata podle možností před, během a po uskutečnění dotčených prací. Podle Soudního dvora tak bylo namístě přezkoumat otázku, zda činnosti, které mají vliv na chráněnou oblast, mohou porušovat i článek 6 odstavec 2 směrnice. Pokud, jak vyplývá v projednávaném případě z přezkumu prvního žalobního důvodu, bylo povolení uděleno pro plán nebo projekt v rozporu s článkem 6 odst. 3 směrnice, porušení odstavce 2 uvedeného článku s ohledem na chráněnou oblast může být konstatováno, je-li prokázáno poškozování stanoviště nebo vyrušování druhů, pro které dotčená lokalita byla vyhlášena. V oblasti, která je stanovištěm druhů chráněných ptáků, zejména jestřába, kura sněžného, datla a tetřívka obecného, bylo vykáceno přibližně 2500 stromů. Sporné práce v důsledku toho zničily místa rozmnožování uvedených druhů. Je tedy nutno dospět k závěru, že uvedené práce a jejich účinky na zvláště chráněnou oblast IT 2040044 byly neslučitelné s právním statutem ochrany, kterého měla požívat uvedená oblast podle článku 6 odst. 2 směrnice.

C-179/06 Komise vs. Itálie (Murgia Alta)

Svou žalobou se Komise Evropských společenství domáhala, aby Soudní dvůr určil, že Italská republika tím, že obec Altamura a Regione Puglia schválily od prosince 2000 změnu plánu rozvoje města spočívající v provedení řady průmyslových staveb, jež mohou mít významný vliv na vymezenou SPA a navrženou SCI Murgia Alta, aniž by provedly předchozí posouzení, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 6 odst. 3 ve spojení s článkem 7 směrnice o stanovištích. Soudní dvůr došel k následujícím závěrům:

Pokud jde o článek 6 odst. 3 směrnice, přísluší Komisi předložit důkaz, že plán nebo projekt může mít ve světle zvláštních vlastností a podmínek životního prostředí dotčené lokality významný vliv na tuto lokalitu s ohledem na cíle ochrany pro ni stanovené. Co se týče opatření, která jsou předmětem této žaloby a za účelem posouzení její opodstatněnosti je namístě rozlišovat jednak mezi jednotlivými programovými dohodami, a jednak pracemi, které byly provedeny na základě stavebního povolení, které udělila obec Altamura.

Pokud jde zaprvé o programové dohody, které se nacházejí v různých stadiích vypracování, a s ohledem na argumenty žalované, že uvedené dohody nemají právní vlastnosti plánu nebo projektu ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice, je třeba konstatovat, že v rámci žaloby pro nesplnění povinnosti, která se týká povinností uvedených v tomto ustanovení, se Komise nemůže omezit na to, že uplatní pouze existenci takových dohod, avšak musí rovněž předložit dostatečně konkrétní skutečnosti, aby mohla dospět k závěru, že tyto dohody překračují stadium předběžných správních úvah a ohledně dotčeného plánování vykazují takový stupeň přesnosti, že posouzení jejich důsledků pro životní prostředí je nezbytné. Aniž by bylo přitom nezbytné určit dosah a právní důsledky sporných programových dohod podle vnitrostátního práva, je nutno konstatovat, že tím, že Komise pouze poukázala na takové dohody, nedoložila dostatečně přesné skutečnosti, které by umožnily Soudnímu dvoru rozhodnout, že se jedná o opatření, která mohou mít významný vliv na dotčenou lokalitu ve smyslu článku 6 odst. 3 směrnice.

Pokud jde zadruhé o provedené práce a skutečnosti, na něž se vztahuje důkazní břemeno ohledně povinnosti provést posouzení důsledků pro životní prostředí, je namístě konstatovat, že Komise nepředložila Soudnímu dvoru žádné přesné údaje o zeměpisném umístění a rozsahu prací, které byly v souvislosti s lokalitou provedeny. Na jednání ostatně připustila, že těmito informacemi nedisponuje. Komise nepředložila ani údaje o tech-

nické povaze dotčených prací, ani neupřesnila, do jaké míry by mohly mít uvedené práce ve světle zvláštních vlastností a podmínek životního prostředí lokality významný vliv na tuto lokalitu.

Za těchto podmínek je tedy nutno dospět k závěru, že Komise nesplnila důkazní povinnost ohledně tvrzeného nesplnění povinnosti. Žaloba tedy musí být zamítnuta v plném rozsahu jako neopodstatněná.

C-186/06 Komise vs. Španělsko (Segarra-Garrigues)

V roce 2001 obdržela Komise stížnost, podle které postihuje projekt zavlažování zavlažovatelné oblasti kanálu Segarra-Garrigues dvě oblasti důležité pro ochranu stepních ptáků v Katalánsku zapsané v katalogu IBA z roku 1998. Po proběhlém řízení podle článku 226 SES podala v roce 2005 Komise žalobu, ve které upřesnila, že se netýká nedostatečného označení SPA, ale povolení projektu zavlažování zavlažovatelné oblasti kanálu Segarra-Garrigues a škodlivého dopadu tohoto projektu na určité druhy ptáků stanovené v příloze I směrnice o ptácích.

Soudní dvůr došel k závěru, že co se týče území označených jako SPA, stanoví článek 7 směrnice o stanovištích, že povinnosti vyplývající z první věty článku 4 odst. 4 směrnice o ptácích jsou nahrazeny zejména povinnostmi vyplývajícími z článku 6 odst. 2 směrnice o stanovištích, a to ode dne provádění této směrnice, nebo ode dne označení podle směrnice o ptácích, podle toho, které datum je pozdější. Území, která nebyla označena jako SPA, ale označena tak být měla, tak nadále spadají pod režim upravený první větou článku 4 odst. 4 směrnice o ptácích. Španělské království tím, že povolilo projekt zavlažování zavlažovatelné oblasti kanálu Segarra-Garrigues v provincii Lérida, nesplnilo povinnost, která pro něj vyplývá z článku 4 odst. 4 první věty směrnice o ptácích, a sice přijmout vhodná opatření k zamezení zakázaným škodlivým zásahům na územích dotčených tímto projektem, která měla být označena jako zvláštní chráněné oblasti.

3.8 Článek 8 až 10 se v judikatuře ESD zatím neobjevují

3.9 Článek 11

Členské státy sledují stav přírodních stanovišť a druhů zmíněných v článku 2 z hlediska jejich ochrany se zvláštním zřetelem na prioritní typy přírodních stanovišť a prioritní druhy.

Soudní dvůr v několika případech potvrdil nezbytnost monitoringu podle článku 11 směrnice a dále potvrdil dřívější závěr z jiných případů, že je potřeba provést úplně, jasně a přesně transpozici směrnice do vnitrostátního zákona a neodkazovat místo toho na soulad praxe se směrnicí.

C-441/03 Komise vs. Nizozemsko

Soudní dvůr konstatoval nedostatečnou transpozici článku 11 směrnice do vnitrostátního práva, jelikož v Nizozemsku nebyl zřízen integrální systém sledování lokalit.

C-6/04 Komise vs. Spojené království

Soudní dvůr potvrdil, že soulad praxe, za předpokladu, že je zavedena, s požadavky směrnice nemůže zakládat důvod neprovedení této směrnice do vnitrostátního právního řádu dotyčného členského státu. Jelikož bylo nesporné, že vnitrostátní právo Spojeného království neobsahovalo žádnou povinnost stanovenou právními předpisy ukládající vnitrostátním orgánům sledovat ochranu druhů a přírodních stanovišť, obsahovalo takové vnitrostátní právo právní nejistotu. Nebylo tudíž zaručeno, že je uskutečňován systematický a neustálý dohled nad uvedeným stavem ochrany. Z toho vyplývá, že článek 11 směrnice nebyl ve Spojeném království úplně, jasně a přesně proveden (viz také výklad k článku 14).

3.10 Článek 12

1. Členské státy přijmou nezbytná opatření pro vytvoření systému přísné ochrany živočišných druhů uvedených v příloze IV a) v jejich přirozeném areálu rozšíření, který zakazuje:

- a) veškeré formy úmyslného odchytu nebo usmrcování jedinců těchto druhů v přírodě;
- b) úmyslné vyrušování těchto druhů, zejména v období rozmnožování, výchovy mládat, přezimování a migrace;
- c) úmyslné ničení nebo sběr jejich vajec z volné přírody;
- d) poškozování nebo ničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku.

2. U těchto druhů členské státy zakáží držení a chov, dopravu a prodej nebo výměnu a nabízení za účelem prodeje nebo výměny jedinců odebraných z volné přírody s výjimkou jedinců, kteří byli z přírody legálně odebráni ještě před prováděním této směrnice.

3. Zákazy uvedené v odst. 1 písm. a) a písm. b) a odstavci 2 platí pro všechna životní stadia živočichů, na něž se vztahuje tento článek.

4. Členské státy zřídí systém sledování nahodilého odchytu a usmrcování druhů živočichů uvedených v příloze IV a). Na základě shromážděných údajů uskuteční členské státy další výzkum nebo přijmou ochranná opatření, aby zajistily, že nahodilý odchyt a usmrcování nebudou mít na příslušný druh významný negativní dopad.

Judikatura týkající se článku 12 směrnice o stanovištích postupně rozvíjí základní pravidla druhové ochrany, a to prostřednictvím poměrně kazuistických případů. Z nich lze obtížně činit obecné závěry, nicméně Soudní dvůr případech, ve kterých vyhověl žalobě Komise, potvrdil platnost jednotlivých odstavců článku 12, naopak v případě C-221/04 Komise vs. Španělsko, ve kterém žalobním důvodům nevyhověl, ukázal, co je nezbytné při řešení takových případů prokázat.

C-103/00 Komise vs. Řecko (Caretta caretta na ostrově Zakynthos)

Mořská želva kareta obecná využívá k rozmnožování pouze několik pláží ve Středozemním moři, přičemž ty nejdůležitější se nacházejí v zálivu Laganas na řeckém ostrově Zakynthos. Využívání těchto pláží jako hnízdiště mořské želvy je narušeno, pokud na pobřeží jezdí mopedy, nalézají se tam lehátka a slunečníky, jakož i nelegální stavby, a v pobřežní oblasti jezdí šlapadla a jiná malá plavidla. Všechny tyto činnosti byly proto zákazovými značkami zakázány. Jelikož Komise při návštěvě ostrova zjistila, že k těmto narušením docházelo ve velkém rozsahu, podala žalobu, na jejímž základě Soudní dvůr rozhodl, že Řecká republika tím, že nepřijala ve stanovené lhůtě opatření nezbytná k zavedení přísného a účinného systému ochrany mořské želvy karety obecné na ostrově Zakynthos, která mají zabránit úmyslnému rušení tohoto druhu během rozmnožování jakož i všem ostatním aktivitám, kterými by mohlo dojít k poškozování nebo ničení míst rozmnožování nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 12 odst. 1 písm. b) a d) směrnice.

C-6/04 Komise vs. Spojené království

Komise namítala, že příslušná vnitrostátní legislativa se omezila na klasifikaci jednání, jež mají za následek poškození nebo znehodnocování míst rozmnožování nebo míst odpočinku dotčených druhů, jako soudně trestné činy, aniž by bylo zakázáno jejich znehodnocování, čímž zavádí podmínku spojenou s úmyslnou povahou jednání, které vedlo ke vzniku škody, neuvedenou v článku 12 odst. 1 písm. d) této směrnice. Spojené království nepochybně, že uvedené ustanovení směrnice o stanovištích požaduje zákaz činností, které vedou ke znehodnocování nebo ničení dotčených lokalit. Napadlo však výklad vnitrostátní právní úpravy učiněný Komisí, podle kterého se provedení této směrnice ve Velké Británii omezuje na záměrné nebo úmyslné jednání. V tomto ohledu z ustálené judikatury vyplývá, že v rámci řízení o nesplnění povinnosti zahájeného na základě článku 226 SES je věcí Komise, aby prokázala existenci tvrzeného nesplnění povinnosti státem, aniž by se

mohla opírat o jakoukoliv domněnku. Jelikož Spojené království uplatnilo, že jeho platné vnitrostátní právo je v souladu s článkem 12 odst. 1 písm. d) směrnice o stanovištích, bylo věcí Komise předložit Soudnímu dvoru důkazy nezbytné k ověření existence takového nesplnění povinnosti. Soudní dvůr dospěl k závěru, že ze spisu nevyplývá, že by Komise předložila důkazy, které by mohly prokázat, že provedení uvedeného ustanovení je omezeno na záměrné nebo úmyslné jednání. Naopak, skutková podstata soudně trestného činu stanoveného vnitrostátním právem Spojeného království, která postihuje jednání sestávající z poškozování nebo ničení lokality, nikterak nevyžaduje, aby poškozování nebo ničení bylo záměrné nebo úmyslné. Za těchto podmínek, jelikož Komise neprokázala, že Spojené království nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z článku 12 odst. 1 písm. d) směrnice o stanovištích, nebylo možné tuto část žalobního důvodu přijmout. Odlišná situace se týkala právní úpravy na Gibraltar, u které Spojené království uznalo, že tím, že zakázalo pouze úmyslné znehodnocování nebo ničení míst pro rozmnožování nebo míst odpočinku dotyčných druhů, právní předpisy použitelné v Gibraltaru nesplnily požadavky uvedeného článku 12 odst. 1 písm. d). Tato část žalobního důvodu byla tudíž shledána opodstatněnou.

Dále Komise poukázala na to, že právní úprava Spojeného království chránila místa rozmnožování a místa odpočinku pouze proti činnostem, které mají na tato místa přímý dopad, aniž by přihlížela k nepřímým zásahům v souladu s požadavky článku 12 odst. 1 písm. d) směrnice o stanovištích. Ani tento argument Soudní dvůr nepřijal, jelikož Komise nepředložila žádný důkaz, který by prokazoval v tomto bodě nesplnění povinnosti Spojeného království.

Komise dále poukazovala na to, že vnitrostátní opatření směřující k provedení zákazu držení a chovu, dopravy a prodeje nebo výměny jedinců živočišných a rostlinných druhů nesplňují časové omezení stanovené těmito články. V tomto ohledu postačilo konstatovat, že Spojené království uznalo během písemné části řízení a jednání, že výjimky platné v jeho vnitrostátním právu jsou širší než výjimky stanovené směrnicí o stanovištích, a že v důsledku toho nebyla dotčená ustanovení v tomto členském státě správně provedena. Žalobní důvod vycházející z neúplného provedení článku 12 odst. 2 a článku 13 odst. 1 uvedené směrnice byl proto považován za opodstatněný.

Komise se dále domnívala, že prováděcí opatření přijatá Spojeným královstvím neobsahují žádné ustanovení vyžadující zavedení takového systému kontroly, jako je systém upravený v článku 12 odst. 4, pokud jde o nahodilý odchyt a usmrcování určitých druhů živočichů. Pro nedostatek přesnějších informací však nebyla Komise schopna určit, zda je tato kontrola skutečně zajištěna. V tomto ohledu nicméně postačilo konstatovat, že Spojené království jednak uznalo, že vnitrostátní právní úprava neobsahuje žádné ustanovení směřující k zavedení takového systému kontroly, a jednak připustilo, že tato právní úprava musí být pozměněna, aby bylo dosaženo toho, že taková kontrola bude výslovně zavedena. V každém případě nic nenasvědčuje tomu, že bylo takové opatření přijato ve stanovené lhůtě. Žalobní důvod vycházející z nesprávného provedení článku 12 odst. 4 směrnice o stanovištích byl tudíž považován za opodstatněný.

C-98/03 Komise vs. Německo

Komise vytýkala Spolkové republice Německo, že řádně neprovedla povinnost, kterou obsahuje čl. 12 odst. 1 písm. d) směrnice, s tím, že podle Komise toto ustanovení ukládá členským státům, aby zakázaly nejenom úmyslná jednání, ale také jednání neúmyslná. Soudní dvůr již ve výše zmíněném případě C-6/04 Komise vs. Spojené království rozhodl, že jednání uvedená v čl. 12 odst. 1 písm. d) směrnice nejsou pouze jednání úmyslná, ale také jednání, která úmyslná nejsou. Neomezením zákazu uvedeného v článku 12 odst. 1 písm. d) směrnice na úmyslná jednání na rozdíl od toho, jak to bylo učiněno ve vztahu k jednáním uvedeným v tomto článku pod písmeny a) až c), ukázal zákonodárce Společenství svou vůli přiznat místům rozmnožování nebo místům odpočinku zvýšenou ochranu proti jednáním způsobujícím jejich poškození nebo zničení. S ohledem na důle-

žitost cílů ochrany biologické rozmanitosti, kterou má za účel uskutečnit směrnice, není vůbec nepřiměřené, že zákaz uvedený v článku 12 odst. 1 písm. d) směrnice není omezen na úmyslná jednání.

C-518/04 Komise vs. Řecko

Soudní dvůr rozhodl, že Řecká republika tím, že nepřijala ve stanovené lhůtě opatření nezbytná k zavedení účinného systému přísné ochrany endemického druhu zmije *Vipera schweizeri* na ostrově Milos, zakazující úmyslné rušení tohoto druhu, zejména během reprodukčního období, období kdy jsou novorozené zmije závislé na matce, a během zimního spánku, jakož i veškeré ničení nebo poškozování míst rozmnožování nebo míst výskytu uvedeného druhu, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 12 odst. 1 písm. b) a d) směrnice o stanovištích.

C 221/04 Komise vs. Španělsko

V projednávané věci vedli účastníci řízení spor o to, zda je v souladu se směrnicí o stanovištích, aby byl v určitých oblastech lovu povolován lov lišek obecných s použitím ok se záklopkou. Směrnice mimo jiné zakazuje úmyslné usmrcování a úmyslný odchyt vyder říčních. Komise se obávala, že v případě povolení používání ok by mohly být odchyťovány nejenom lišky, ale také vydry. Evropský soudní dvůr žalobu Komise zamítl, přičemž v odůvodnění uvedl:

Sporné povolení bylo vydáno pro lov lišky, tedy živočišného druhu, který není uveden ani v příloze IV a), ani v příloze V a) směrnice. Z toho vyplývá, že zákaz nevyběrových prostředků lovu nemůže být španělským orgánům v projednávaném případě vytýkán. Pro to, aby byla splněna podmínka úmyslného charakteru uvedená v článku 12 odst. 1 písm. a) směrnice, musí být prokázáno, že původce jednání zamýšlel odchyt nebo usmrcování jedince chráněného živočišného druhu, nebo byl alespoň s možností takového odchyty nebo usmrcování srozuměn; toto Komise neprokázala. Komise neprokázala dostatečně ani výskyt vyder v oblasti, které se sporné povolení týkalo.

K výkladu pojmu „úmyslné jednání“ a jeho prokazování - za použití srovnání s výše zmíněným případem C-103/00 Komise vs. Řecko - uvedla ve svém stanovisku generální advokátka: *Lovci věděli, že se jedinci vyder tohoto druhu vyskytují v oblasti dotčené takovým způsobem lovu. V projednávané věci neexistují ovšem dostatečné skutečnosti proto, že lovci při kladení ok věděli o ohrožení vyder. Zatímco bylo známo, že pobřeží ostrova Zakynthos je jedním z mála hnízdišť želvy mořské ve Středozezemním moři, je pořád ještě mezi účastníky řízení sporné, zda se vydry vůbec ve zde vymezené oblasti lovu nalézají. ... Do prokázání opaku tedy nemůže být lovcům vytýkáno, že byli srozuměni s výskytem vydry v jejich oblastech lovu, a tím s jejím ohrožením. Kromě toho se na pobřeží ostrova Zakynthos nacházely zákazové značky, které výslovně zakazovaly dotčené chování. Naproti tomu kladení ok bylo dokonce povoleno. Proto lovci museli vycházet z toho, že nelze očekávat žádné porušení právních předpisů. V důsledku toho nemůže být případné ovlivnění vyder lovem do ok kvalifikováno jako úmyslné.*

C-342/05 Komise vs. Finsko

Soudní dvůr rozhodl, že Finská republika tím, že povoluje preventivní lov vlka, aniž by bylo prokázáno, že takový lov umožňuje prevenci závažných škod ve smyslu článku 16 odst. 1 písm. b) směrnice o stanovištích nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 12 odst. 1 a článku 16 odst. 1 písm. b) této směrnice.

C-383/09 Komise vs. Francie

Soudní dvůr dne 9. 6. 2011 rozhodl, že Francie nepřijala v Alsasku nezbytná opatření pro vytvoření systému přísné ochrany křečka polního v jeho přirozeném areálu rozšíření, který by zakazoval ve smyslu čl. 12 odst. 1

písm. d) směrnice o stanovištích poškozování nebo ničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku. Přijaté zemědělské projekty neprokázaly, že neohrozí tento druh, a pokud není tento důkaz předložen, může být projekt uskutečněn pouze pod podmínkou získání ministerské výjimky, avšak dokumenty ve spisu nemohly vyvrátit tvrzení Komise, podle kterých na jedné straně nejsou přesně stanoveny podmínky pro udělení výjimky a na druhé straně v případech, kdy je udělena taková výjimka, není vyžadováno žádné vyrovnávací opatření.

3.11 Články 13 až 15

Článek 13

1. Členské státy přijmou nezbytná opatření pro vytvoření systému přísné ochrany rostlinných druhů uvedených v příloze IV b), který zakazuje:

- a) úmyslné vyrývání, sběr, vyřezávání, vytrhávání nebo ničení takových rostlin v jejich přirozeném areálu rozšíření ve volné přírodě;
- b) držení, dopravu a prodej nebo výměnu a nabízení za účelem prodeje nebo výměny jedinců těchto druhů odebraných z volné přírody s výjimkou těch, kteří byli z přírody odebráni legálně ještě před prováděním této směrnice.

2. Zákazy uvedené v odst. 1 písm. a) a písm. b) platí pro všechna životní stadia biologického cyklu rostlin, na něž se vztahuje tento článek.

Článek 14

1. Pokud to na základě sledování podle článku 11 pokládají členské státy za nezbytné, přijmou opatření zajišťující, že odebrání jedinců druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin uvedených v příloze V z volné přírody, jakož i jejich využívání bude slučitelné se zachováním jejich příznivého stavu z hlediska jejich ochrany.

2. Pokud jsou taková opatření pokládána za nezbytná, musí zahrnovat další sledování podle článku 11. Taková opatření mohou mimo jiné zahrnovat zejména:

- nařízení týkající se vstupu na určitá území,
- dočasný nebo místní zákaz odebrání jedinců z volné přírody a využívání určitých populací,
- regulace období a/nebo metod tohoto odebrání jedinců,
- uplatňování pravidel lovu a rybolovu při odebrání jedinců, která berou v úvahu ochranu takových populací,
- vytvoření systému povolení k odebrání jedinců nebo systému kvót,
- regulace nákupu, prodeje, nabízení za účelem prodeje, držení za účelem prodeje nebo dopravy za účelem prodeje jedinců,
- chov druhů živočichů v zajetí, jakož i umělé rozmnožování druhů rostlin za přísně kontrolovaných podmínek tak, aby tato opatření omezila odebrání jedinců z volné přírody,
- hodnocení účinků přijatých opatření.

Článek 15

Pokud jde o odchyt nebo usmrcování druhů volně žijících živočichů uvedených v příloze V a) a v případech, kdy jsou v souladu s článkem 16 uplatněny odchylky při odebrání, odchytu nebo usmrcování druhů uvedených v příloze IV a), zakáží členské státy použití veškerých nevýběrových prostředků schopných způsobit vymizení populací těchto druhů v místním měřítku nebo vážné narušení populací těchto druhů, a to zejména:

- a) použití prostředků pro odchyt a usmrcování uvedených v příloze VI a);
- b) jakékoli formy odchytu a usmrcování z dopravních prostředků uvedených v příloze VI b).

Článkům 13 až 15 směrnice se Soudní dvůr věnoval dosud jen v několika málo případech, proto je obtížné činit nějaké zobecňující závěry. Soudní dvůr však znovu potvrdil, že soulad praxe členského státu, za předpokladu, že je zavedena, s požadavky směrnice nemůže zakládat důvod neprovedení této směrnice do vnitrostátního právního řádu dotyčného členského státu.

C-6/04 Komise vs. Spojené království

Komise vytýkala Spojenému království, že neprovedlo do svého vnitrostátního práva povinnosti dohledu uvedené v ustanoveních článků 11 a 14 odst. 2. Tvrdila, že dokud nebudou uvedené povinnosti jasně uloženy příslušným orgánům, Komise není schopna určit, zda je vyžadovaný dohled skutečně zajištěn. K tomu Soudní dvůr uvedl:

V tomto ohledu je třeba zaprvé připomenout, že povinnost dohledu je zásadní pro užitečný účinek směrnice o stanovištích a že musí být podrobně, jasně a přesně provedena. Je přitom nutno shledat, že v době uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku neukládalo žádné ustanovení vnitrostátního práva vnitrostátním orgánům povinnost dohledu nad druhy a přírodními stanovišti. Za druhé argument Spojeného království, podle kterého seznam vykonávaných činností dohledu dokazuje, že je zajištěn účinný dohled, nelze přijmout. Jak již totiž Soudní dvůr rozhodl, soulad praxe, za předpokladu, že je zavedena, s požadavky na ochranu směrnice nemůže zakládat důvod neprovedení této směrnice do vnitrostátního právního řádu dotyčného členského státu. Jelikož je tedy nesporné, že vnitrostátní právo Spojeného království neobsahuje žádnou povinnost stanovenou právními předpisy ukládající vnitrostátním orgánům sledovat ochranu druhů a přírodních stanovišť, obsahuje takové vnitrostátní právo právní nejistotu. Není tudíž zaručeno, že je uskutečňován systematický a neustálý dohled nad uvedeným stavem ochrany. Z toho vyplývá, že články 11 a 14 odst. 2 směrnice nebyly ve Spojeném království úplně, jasně a přesně provedeny.

Komise dále tvrdila, že právní úprava Spojeného království neobsahuje žádný obecný zákaz používání veškerých nevýběrových prostředků, které mohou způsobit vymizení populací dotyčných druhů v místním měřítku nebo vážné narušení populací dotyčných druhů volně žijících živočichů. Tato vnitrostátní právní úprava tedy neumožňuje zabránit tomu, aby se objevily dosud neznámé nevýběrové metody pro odchyt a usmrcování. K tomu Soudní dvůr uvedl:

V tomto ohledu je namíste připomenout, že podle článku 15 směrnice o stanovištích členské státy zakážou, pokud jde o odchyt nebo usmrcování druhů volně žijících živočichů uvedených v příloze V písm. a) této směrnice a v případech, kdy jsou v souladu s článkem 16 této směrnice uplatněny odchylky při odebrání, odchytu nebo usmrcování druhů uvedených v příloze IV a) téže směrnice, použití veškerých nevýběrových prostředků schopných způsobit vymizení populací těchto druhů v místním měřítku nebo vážné narušení populací těchto druhů. Ze znění téhož ustanovení vyplývá, že stanoví obecnou povinnost směřující k zakazu používání veškerých nevýběrových prostředků pro odchyt nebo usmrcování druhů dotyčných volně žijících živočichů. V projednávaném případě přitom není zpochybňováno, že v době uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku nestanovilo vnitrostátní právo takový obecný zákaz. Krom toho je třeba podotknout, že možnost aktualizovat seznam zakázaných metod je méně účinný než obecný zákaz. Opoždění s aktualizací uvedených seznamů by totiž nutně vedlo k mezerám v ochraně, kterým má právě zabránit obecný zákaz stanovený v článku 15 směrnice o stanovištích. Tento výklad je o to víc opodstatněný, jelikož vnitrostátní právo neobsahuje žádnou povinnost stanovenou právními předpisy přezkoumávat uvedené seznamy. Za těchto podmínek není nikterak zaručeno, že veškeré nevýběrové prostředky schopné způsobit vymizení nebo vážné narušení populací chráněných druhů jsou ve Spojeném království zakázány. Je tedy namíste mít za to, že tento členský stát neprovedl správně článek 15 směrnice o stanovištích, pokud jde o zákaz veškerých nevýběrových prostředků pro odchyt nebo usmrcování dotyčných druhů volně žijících živočichů.

Komise také poukazovala na to, že zákon o tuleních tím, že zakázal pouze dvě metody usmrcování tuleňů a umožnil vydávání povolení za podmínek překračujících výjimky stanovené směrnicí o stanovištích, nenaplnil článek 15 této směrnice. K tomu Soudní dvůr uvedl:

V tomto ohledu je třeba nejprve připomenout, že, jak bylo rozhodnuto výše, článek 41 nařízení z roku 1994 nepředstavuje přesné provedení článku 15 směrnice o stanovištích. Argument Spojeného království, podle kterého zákon o tuleních doplňuje článek 41 nařízení z roku 1994, nelze tudíž přijmout. Zadruhé, i kdyby zákon o tuleních doplňoval nařízení z roku 1994, tento zákon by mohl být vykládat v tom smyslu, že jsou zakázány pouze dvě metody výslovně zmíněné uvedeným zákonem. Zákon o tuleních obsahuje za těchto okolností prvek právní nejistoty, pokud jde o metody usmrcování tuleňů, jež jsou ve Spojeném království zakázány, a nemůže tedy zajistit správné provedení článku 15 směrnice o stanovištích.

3.12 Článek 16

1. *Neexistuje-li žádné jiné uspokojivé řešení a za podmínky, že populace příslušného druhu přetrvávají navzdory udělené odchylce ve svém přirozeném areálu rozšíření bez negativního ovlivnění v dobrém stavu z hlediska jejich ochrany, mohou se členské státy odchýlit od ustanovení článků 12, 13, 14 a čl. 15 písm. a) a b):*

- a) v zájmu ochrany volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a ochrany přírodních stanovišť;*
- b) v zájmu prevence závažných škod, zejména na úrodě, dobytku, lesích, rybolovu, vodách a ostatních typech majetku;*
- c) v zájmu zdraví lidí a veřejné bezpečnosti nebo z jiných naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, včetně důvodů sociálního a ekonomického charakteru a s nesporně příznivými důsledky pro životní prostředí;*
- d) pro účely výzkumu a vzdělání, opětovného osídlení určitého území populací druhu nebo vysazení v původním areálu druhu a chovu a pěstování nezbytných pro tyto účely, včetně umělého rozmnožování rostlin;*
- e) aby za přísně kontrolovaných podmínek v omezeném rozsahu a na základě výběru povolily odebrání nebo držení omezeného a příslušnými státními orgány stanoveného počtu jedinců určitých druhů uvedených v příloze IV.*

2. *Členské státy předloží Komisi každé dva roky zprávu o odchylkách podle odstavce 1 v úpravě stanovené výborem. Komise vydá své stanovisko k těmto odchylkám nejdéle do 12 měsíců po obdržení zprávy a uvědomí o něm výbor.*

3. *Zpráva musí uvést:*

- a) druhy, které jsou předmětem odchylek, a důvod odchylky včetně povahy rizika, s případným odkazem na odmítnuté alternativy a použité vědecké údaje;*
- b) prostředky, zařízení nebo metody povolené pro odchyt nebo usmrcování druhů živočichů a důvody pro jejich použití;*
- c) kdy a kde se takové odchylky povolují;*
- d) orgány oprávněné vyhlásit a kontrolovat, zda byly stanovené podmínky dodrženy, a rozhodovat o tom, jaké prostředky, zařízení nebo metody mohou být použity, v rámci jakých omezení a kterými institucemi a osoby byly pověřeny realizací opatření;*
- e) použitá kontrolní opatření a získané výsledky.*

Článek 16 směrnice o stanovištích zavádí možnost pro tzv. odchylná řešení z pravidel druhové ochrany stanovených články 12 až 15. Soudní dvůr svou rozhodovací činností potvrdil zásady uvedené v článku 16 a dále to, že články 12 až 16 představují jednotný soubor norem s tím, že článek 16 je třeba vykládat restriktivně. Podle článku 16 odst. 1 směrnice musí každé opatření přijaté na vnitrostátní úrovni, které se odchyluje od zá-

kazů stanovených směrnicí, podléhat podmínce, že neexistuje jiné uspokojivé řešení. Vnitrostátní ustanovení, která by vázala povolení výjimek ze zákazů stanovených články 12 až 14 a čl. 15 písm. a) a b) směrnice nikoli na všechna kritéria a podmínky uvedené v jejím článku 16, ale neúplným způsobem jen na některé jejich prvky, nemohou představovat režim, který je v souladu s článkem 16.

C-98/03 Komise vs. Německo

Komise vytýkala Spolkové republice Německo, že stanovila dvě odchylky, které dostatečně nezohledňují podmínky, kterým jsou podřízeny odchylky povolené článkem 16 směrnice. Německá vláda namítala, že zásahy a opatření, které jsou předmětem dvou uvedených odchylek, podléhají správním rozhodnutím, při jejichž vydávání jsou příslušné orgány vždy povinny dodržovat podmínky uvedené v článku 16 směrnice. K tomu Soudní dvůr uvedl:

V tomto ohledu je třeba připomenout, že ze čtvrtého a jedenáctého bodu odůvodnění této směrnice vyplývá, že ohrožená stanoviště a druhy představují část přírodního dědictví Evropského společenství a že jejich ohrožení má často charakter přesahující hranice státu, takže přijetí ochranných opatření se týká z důvodu společné odpovědnosti všech členských států. V důsledku toho v takovém případě, jakým je projednávaná věc, kdy je správa společného dědictví svěřena členským státům na jejich příslušných územích, nabývá přesnost provedení zvláštní důležitosti. Z toho vyplývá, že v rámci směrnice, která stanoví komplexní a technická pravidla v oblasti práva životního prostředí, jsou členské státy zvláště povinny dbát na to, aby jejich právní předpisy určené k zajištění provedení této směrnice byly jasné a přesné. Tedy i za předpokladu, že obě odchylky dotčené v projednávané věci musí být předmětem správních rozhodnutí, při jejichž vydávání příslušné orgány skutečně dodržují podmínky, kterým článek 16 směrnice podřizuje povolení odchylek, je třeba konstatovat, že vnitrostátní právní úprava nestanoví právní rámec slučitelný s režimem odchylek zavedeným dotčeným článkem 16. Ustanovení vnitrostátního práva totiž nepodřizuje udělení obou dotčených odchylek veškerým podmínkám uvedeným v článku 16 směrnice. V tomto ohledu stačí zdůraznit, že vnitrostátní právní úprava stanoví jako jedinou podmínku povolení uvedených odchylek to, že druhy živočichů, včetně jejich míst hnízdění, míst inkubace, stanovišť nebo útočišť, a rostlin, které jsou zvláště chráněny, nebudou tímto úmyslně zasaženy. Žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného provedení článku 16 směrnice do německého práva tudíž musí být vyhověno.

Komise dále odkazovala na vnitrostátní právní úpravu, která zakazuje používání fyto-sanitárních výrobků, pokud lze předpokládat, že bude mít škodlivé účinky na zdraví osob nebo živočichů a na podzemní vody nebo že bude mít jiné vážné škodlivé účinky zejména na rovnováhu přírody, přičemž tento pojem zahrnuje stejně živočišné i rostlinné druhy. Komise namítala, že tímto zákazem Spolková republika Německo neprovedla dostatečně jasným způsobem články 12, 13 a 16 směrnice. Německá vláda zpochybňovala opodstatněnost tohoto žalobního důvodu, zdůrazňujíc, že ustanovení, které má Komise na mysli, obsahuje obecný zákaz, který umožňuje dodržovat zákazy uvedené v člácích 12 a 13 směrnice a dále německá vláda poukázala na skutečnost, že podle vnitrostátní právní úpravy musí být fyto-sanitární výrobky předmětem používání odpovídajícího správné profesionální praxi a že příslušný orgán může vydat opatření, která jsou nezbytná pro splnění požadavků ostatně uvedených v tomto ustanovení. K tomu Soudní dvůr uvedl:

Jak již bylo připomenuto, členské státy jsou zvláště povinny dbát na to, aby jejich právní předpisy určené k zajištění provedení této směrnice byly jasné a přesné. Podle judikatury Soudního dvora představují články 12, 13 a 16 jednotný soubor norem. Uvedené články 12 a 13 ukládají členským státům vytvořit systém přísné ochrany živočišných a rostlinných druhů. Vnitrostátní právní úprava, když stanovuje případy, ve kterých je používání fyto-sanitárních výrobků zakázáno, neuvádí jasným, specifickým a striktním způsobem zákazy mající nepříznivý účinek na chráněné druhy uvedené v člácích 12 a 13 směrnice. Zejména se nezdá, že by zákaz používání fyto-sanitárních výrobků za předpokladu, že bude mít vážné škodlivé účinky na rovnováhu přírody,

byl tak jasný, specifický a striktní jako zákaz poškozování míst rozmnožování nebo míst odpočinku chráněných živočišných druhů uvedený v článku 12 odst. 1 písm. d) směrnice nebo jako zákaz úmyslného ničení chráněných rostlinných druhů ve volné přírodě uvedený v článku 13 odst. 1 písm. a) směrnice. Je tudíž namístě vyhovět žalobnímu důvodu v rozsahu, v němž se týká článků 12 a 13 směrnice.

Komise také vytykala Spolkové republice Německo, že porušila články 12 a 16 směrnice tím, že jí neoznámila relevantní ustanovení právní úpravy o rybolovu nebo že nezajistila, aby tato ustanovení obsahovala dostatečné zákazy rybolovu. Komise namítala, že právní úpravy o rybolovu ve třech spolkových zemích nejsou v souladu se směrnicí. V Bavorsku není uveden mezi druhy chráněnými po celý rok síh ostronosý, v Braniborsku není chráněn tentýž rybí druh a dále velevrub tupý, ve spolkové zemi Brémy nezahrnují seznamu zakazující rybolov tři druhy, a to dva výše uvedené druhy a jesetera velkého. Navíc výslovně povolují rybolov jedinců posledně jmenovaného druhu, jejichž délka je kratší než 100 cm a jedinců druhu síha ostronosého s délkou kratší než 30 cm. Kromě toho není k dispozici žádná informace o případných zákazech rybolovu ve spolkových zemích Berlín, Hamburk, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Dolní Sasko, Severní Porýní-Vestfálsko, Sársko, Sasko a Sasko-Anhaltsko. Nebylo možné se tedy domnívat, že právní úprava těchto spolkových zemí obsahovala zákazy rybolovu nezbytné pro vyhovění ustanovením článků 12 a 16 směrnice. Německá vláda namítala, že i když ustanovení spolkového práva zplnomocňují spolkové země k vydání podrobnějších ustanovení v oblasti práva rybolovu, tato ustanovení musí být nicméně vykládána v souladu se směrnicí. V případě, že jsou ustanovení spolkových zemí o rybolovu v rozporu s ochranou druhů ryb a mlžů právně uloženou právem Společenství, jsou neplatná z důvodu porušení spolkového práva. V tomto smyslu má spolkový zákon o ochraně přírody (BNatSchG 2002) přednost před právem spolkových zemí. Zákaz rybolovu uvedený ve spolkovém zákoně o ochraně přírody, který se rovněž týká druhů uvedených v příloze IV směrnice, je tedy použitelný. Proto nebylo nezbytné oznamovat ustanovení spolkových zemí týkající se této oblasti. Německá vláda uvedla, že zajistí, aby byla ustanovení o rybolovu spolkových zemí rychle změněna v rozsahu, v němž nespĺňují podmínky směrnice a spolkového práva, jako je to například v případě právní úpravy spolkové země Brémy napadené Komisí. K tomu Soudní dvůr uvedl:

V projednávané věci je nesporné, že zmíněné druhy jsou uvedené v příloze IV písm. a) směrnice a vyskytují se v Německu. Tyto druhy tedy musí podléhat podle čl. 12 odst. 1 písm. a) směrnice systému přísné ochrany zakazujícímu všechny formy úmyslného odchyty nebo usmrcování jedinců těchto druhů ve volné přírodě. ... I když je pravda, jak poznamenala německá vláda, že článek 42 odst. 1 BNatSchG 2002 zakazuje konkrétně chytání a usmrcování takových živočišných druhů, jaké požívají režim přísné ochrany, jako jsou výše uvedené druhy, zůstává skutečností, že použitím článku 39 odst. 2 první věty téhož spolkového zákona ustanovení právních předpisů o ochraně živočichů, lovu a rybolovu nejsou dotčena ustanovení tohoto oddílu. Tento oddíl přitom zahrnuje článek 42 BNatSchG 2002. Za těchto podmínek je třeba konstatovat, že platný normativní rámec v Německu, ve kterém vedle sebe existují regionální ustanovení, která jsou v rozporu s právem Společenství, a spolkové ustanovení, které je s ním v souladu, nezajišťuje účinně, jasně a přesně přísnou ochranu uvedenou v článku 12 odst. 1 písm. a) směrnice, pokud jde o tři živočišné druhy dotčené v projednávané věci, co se týče zakazu jakékoliv formy úmyslného odchyty nebo usmrcování jedinců těchto druhů ve volné přírodě. V projednávaném případě se ukazuje, že německá právní úprava není v souladu s článkem 12 odst. 1 písm. a) směrnice a neodpovídá podmínkám odchylky uvedeným v článku 16 směrnice. Co se týče právních úprav rybolovu v ostatních spolkových zemích, které nebyly Komisi sděleny, nelze konstatovat, že neumožňují splnit ustanovení článků 12 a 16 směrnice z důvodu skutečnosti, že není k dispozici žádná informace o případných zákazech rybolovu v těchto spolkových zemích, tím spíš, že článek 42 odst. 1 bod 1 BNatSchG 2002 zakazuje chytat a usmrcovat jedince tři živočišných druhů dotčených v projednávané věci. V tomto ohledu je třeba uvést, že článek 23 odst. 3 směrnice stanoví, že členské státy sdělí Komisi znění hlavních ustanovení vnitrostátních

předpisů, které přijmou v oblasti působnosti této směrnice. Komise nicméně nezaložila svoji žalobu na tomto ustanovení. Z toho vyplývá, že žalobnímu důvodu musí být vyhověno v rozsahu vymezeném v předcházejících bodech tohoto rozsudku.

C-6/04 Komise vs. Spojené království

Komise měla za to, že vnitrostátní ustanovení práva, která zavádějí výjimky z článků 12 až 15 písm. a) a b) směrnice o stanovištích, nespĺňují dvě podmínky stanovené v článku 16 uvedené směrnice s tím, že podle tohoto ustanovení lze udělit výjimku pouze za podmínky, že neexistuje jiné uspokojivé řešení a že tato výjimka nepoškozuje zachování, ve stavu z hlediska jejich ochrany příznivém, populací dotyčných druhů v jejich přirozeném areálu. K tomu Soudní dvůr uvedl:

V tomto ohledu postačuje konstatovat, že jednak Spojené království uznalo, že jakákoliv výjimka udělená na základě uvedeného článku 16 musí povinně splňovat obě výše uvedené podmínky, a jednak, přestože tento členský stát připustil, že tyto podmínky nejsou převzaty ve vnitrostátní právní úpravě, nedošlo k žádné právní změně směřující k napravení nesplnění této povinnosti ve lhůtě stanovené v odůvodněném stanovisku.

Komise dále měla za to, že zvláštní výjimky přesahují rozsah působnosti článku 16 směrnice o stanovištích a namítala, že zákazy vyhlášené za účelem provedení článků 12, 13 a 16 směrnice lze použít pouze, pokud dotčené jednání vyplývá z legální činnosti. Podle Spojeného království, vzhledem k tomu, že provedlo požadavky článků 12 a 13 směrnice o stanovištích tím, že jejich porušení kvalifikovalo jako soudně trestný čin, je nutné vyloučit použití takového soudně trestného činu v případě, kdy osoby jednaly bez úmyslu soudně trestný čin spáchat. K tomu Soudní dvůr uvedl:

V tomto ohledu je třeba konstatovat, že článek 16 směrnice o stanovištích definuje přesně podmínky, za kterých se mohou členské státy odchýlit od článků 12 až 15 písm. a) a b) této směrnice, takže tento článek 16 musí být vykládán restriktivně. Krom toho články 12, 13 a 16 směrnice o stanovištích představují jednotný soubor norem směřujících k zajištění ochrany populací dotyčných druhů, takže jakákoliv výjimka, která by byla neslučitelná s touto směrnicí, by porušovala jak zákazy uvedené v článcích 12 nebo 13 této směrnice, tak pravidlo, podle kterého mohou být výjimky uděleny v souladu s článkem 16 téže směrnice. Je třeba přitom konstatovat, že výjimka dotčená v projednávaném případě povoluje jednání, která vedou k usmrcování chráněných druhů, znehodnocování nebo zničení jejich míst rozmnožování a odpočinku, pokud jsou tato jednání jako taková legální. Taková výjimka založená na legalitě jednání je tudíž v rozporu jak s duchem a účelem směrnice o stanovištích, tak se zněním článku 16 této směrnice.

C-508/04 Komise vs. Rakousko

Ustanovení § 20 odst. 4 zákona o ochraně přírody rakouské spolkové země Dolní Rakousy (Nö NSchG) stanovilo, že výjimky lze udělit pouze tehdy, pokud není třeba se obávat ohrožení planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, avšak nevylučovalo takové výjimky v případech, že stav dotyčných populací nebo druhů z hlediska jejich ochrany není příznivý. Podle článku 16 odst. 1 směrnice je přitom příznivý stav uvedených populací z hlediska jejich ochrany v jejich přirozeném areálu rozšíření nezbytnou podmínkou pro udělení výjimek, které stanoví. Soudní dvůr rozhodl, že za těchto podmínek je nejednoznačnost, kterou se vyznačuje znění § 20 odst. 4 Nö NSchG, neslučitelná s požadavky přesného a jasného provedení čl. 16 odst. 1 směrnice.

Dále konstatoval, že ustanovení § 20 odst. 4 Nö NSchG na příklad uvádělo výjimky k vědeckým či pedagogickým účelům, přičemž takové výjimky mohou spadat pod článek 16 odst. 1 písm. d) směrnice, avšak formulace dotyčného ustanovení vnitrostátního práva nevyklučovala, aby výjimky byly povolovány i z jiných důvodů než jen z důvodů, které jsou taxativně vyjmenovány v čl. 16 odst. 1 písm. a) až d) směrnice.

Dále poukázal na to, že § 20 odst. 4 Nö NSchG nepřebíral ani podmínky pro udělení výjimky uvedené

v článku 16 odst. 1 písm. e) směrnice, a sice požadavek, aby jakékoli odchylné opatření bylo vázáno na přísně kontrolované podmínky a mělo selektivní a omezený charakter.

Ve vztahu k § 21 Nö NSchG připomenul, že čl. 16 odst. 1 směrnice nestanoví důvod pro udělení výjimky ve prospěch obchodního využití zemědělské nebo lesnické povahy.

Konečně k argumentaci rakouské vlády vycházející z ustanovení právních předpisů týkajících se lovu podotknul, že použití § 20 odst. 4 Nö NSchG mimo oblast lovu může vést k porušení článků 12 až 15 směrnice. Krom toho, i kdyby příslušné orgány dodržovaly vnitrostátní předpisy o ochraně přírody týkající se výkonu lovu, nemůže takový režim nastolit právní rámec slučitelný s ustanovením práva Společenství, které taxativně vyjmenovává důvody pro povolení výjimky. Ustanovení § 95 zákona o lovu totiž takový výčet důvodů neobsahuje, nýbrž pouze zakazuje některé metody lovu pro některé živočišné druhy.

Z výše uvedených úvah vyplynulo, že právní předpisy spolkové země Dolní Rakousy nebyly v souladu s článkem 16 odst. 1 směrnice. Vnitrostátní ustanovení, která váží povolení výjimek ze zákazů stanovených články 12 až 14 a čl. 15 písm. a) a b) směrnice nikoli na všechna kritéria a podmínky uvedené v jejím článku 16, ale neúplným způsobem na některé jejich prvky, nemohou představovat režim, který je v souladu s posledně uvedeným článkem.

3.13 Články 17 až 21 se v judikatuře prozatím neobjevují

3.14 Článek 22

Při provádění ustanovení této směrnice členské státy

- a) zkoumají vhodnost repatriace druhů, uvedených v příloze IV a původních v daném území, která by mohla přispět k jejich ochraně za předpokladu, že zkoumání vezme v úvahu také zkušenosti získané v jiných členských státech nebo kdekoli jinde a dojde k závěru, že tato repatriace účinně přispívá k obnově příznivého stavu těchto druhů z hlediska jejich ochrany a že bude provedena teprve po náležité konzultaci s dotčenou veřejností;
- b) zajistí, aby záměrné vysazení jakéhokoliv druhu do volné přírody, který není na jejich území původní, bylo řízeno tak, aby nedošlo k poškození přírodních stanovišť v jejich přirozeném areálu rozšíření nebo původních volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Jestliže to považují za nezbytné, členské státy takové vysazování zakážou. O výsledcích provedení hodnocení musí být informován výbor;
- c) podporují vzdělávání a obecné informace o potřebě chránit druhy a stanoviště volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a chránit přírodní stanoviště.

V případě C-508/04 Komise vs. Rakousko se Soudní dvůr po letech vrátil k článku 22 směrnice, kterému se věnoval v nemnoha dřívějších případech, týkajících se nedostatečné formální transpozice do vnitrostátního právního řádu členského státu (např. rozhodnutí C-324/01 Komise vs. Belgie a C-75/01 Komise vs. Lucembursko). Přes existenci malého počtu rozhodnutí lze konstatovat, že Soudní dvůr zdůraznil, že záměrné vysazení jakéhokoliv druhu do volné přírody, který není na daném území původní, je nutné řídit tak, aby nedošlo k žádným škodám, nikoliv tedy jen trvalým. Dané ustanovení je nutné tedy vykládat restriktivně.

C-508/04 Komise vs. Rakousko

Komise uváděla, že § 17 odst. 5 zákona o ochraně přírody ve spolkové zemi Dolní Rakousy (Nö NSchG) podmiňuje udělení povolení k vysazení geograficky nepůvodních druhů do volné přírody na území Dolních Rakous kritériem, které není ve směrnici stanoveno, a sice že případná újma nesmí být „trvalá“. Toto ustanovení mimoto nezakazovala všechny zásahy do přírodních stanovišť v jejich přirozeném areálu rozšíření, jakož

i do původní volně se vyskytující flóry a fauny, které jsou způsobeny úmyslným vysazením nikoli původních druhů. Rakouská vláda měla za to, že v rámci výkladu § 17 odst. 5 Nö NSchG konformního se směrnicí bude povolení pro vysazení nikoli původního druhu nebo druhu nepřízpůsobeného místním podmínkám do volné přírody vždy odepřeno, pokud takový zásah bude na újmu původní fauně a flóře. Soudní dvůr konstatoval, že § 17 odst. 5 Nö NSchG umožňuje úmyslné vysazení nikoli původních živočišných nebo rostlinných druhů za podmínky, že přírodní stanoviště, jakož i původní volně žijící živočichové a planě rostoucí rostliny nebudou trvale dotčeni. Takový režim však nepředstavuje správné provedení systému ochrany stanoveného směrnicí. Tento režim totiž vyžaduje, aby každé odchylovající se opatření dodržovalo podmínky stanovené v jejím článku 22 písm. b), zejména podmínku, že povolení bude uděleno pouze tehdy, pokud přírodním stanovištěm nevznikne žádná újma. V tomto ohledu je namístě poukázat na to, že výraz „žádná újma“ představuje jednoznačný požadavek ochrany, který jde nad rámec požadavku upraveného v § 17 odst. 5 Nö NSchG. Komisí tvrzené nesplnění povinnosti ze strany Rakouska tudíž Soudní dvůr shledal za prokázané.

4 Přehled dosavadní judikatury (1987-2011)

4.1 Judikatura dostupná v anglickém nebo jiném (zejména francouzském jazyce) v letech 1987 až 2004

Case 247/85-Judgment of the Court of 8 July 1987. - Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium. - Conservation of wild birds. - Articles 5, 6, 7 and 9 of the Birds Directive.

Case 262/85-Judgment of the Court of 8 July 1987. - Commission of the European Communities v Italian Republic. - Conservation of wild birds. - Articles 6, 7, 8 and 9 of the Birds Directive.

Case C-412/85-Judgment of the Court of 17 September 1987. - Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany. - Conservation of wild birds. - Articles 5 and 9 of the Birds Directive.

Case C-236/85-Judgment of the Court of 13 October 1987. - Commission of the European Communities v Kingdom of the Netherlands. - Conservation of wild birds. - Articles 6 and 9 of the Birds Directive.

Case C-252/85-Judgment of the Court of 27 April 1988. - Commission of the European Communities v French Republic. - Conservation of wild birds. Articles 5, 7, 8 and 9 of the Birds Directive.

Case C-339/87-Judgment of the Court of 15 March 1990. - Commission of the European Communities v Kingdom of the Netherlands. - Conservation of wild birds. - Articles 5, 6, 7, 8 and 9 of the Birds Directive.

Case C-169/89-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 23 May 1990. - Criminal proceedings against Gourmetterie Van den Burg. - Reference for a preliminary ruling: Hoge Raad - Netherlands. - Free movement of goods - Prohibition on the importation of birds. - Articles 6 and 14 of the Birds Directive.

Case C-288/88-Judgment of the Court of 3 July 1990. - Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany. - Failure of a Member State to fulfil its obligations - Articles 5, 8 and 9 of the Birds Directive.

Case C-157/89-Judgment of the Court of 17 January 1991. - Commission of the European Communities v Italian Republic. - Failure to comply with a directive - Conservation of wild birds. - Article 7 of the Birds Directive.

Case C-334/89-Judgment of the Court of 17 January 1991. - Commission of the European Communities v Italian Republic. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of wild birds. - Article 4 of the Birds Directive.

Case C-57/89-Judgment of the Court of 28 February 1991. - Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany. - Conservation of wild birds - Construction work in a special protection area. - Leybucht - Articles 2 and 4 of the Birds Directive.

Case C-75/91-Judgment of the Court of 6 February 1992. - Commission of the European Communities v Kingdom of the Netherlands. - Failure of a Member State to fulfil its obligations - Failure to comply with a judgment of the Court. - Article 171 of the EEC Treaty.

Case C-345/92-Judgment of the Court of 23 March 1993. - Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany. - Failure to fulfil obligations - Failure to comply with a judgment of the Court. - Article 171 of the EEC Treaty.

Case C-355/90-Judgment of the Court of 2 August 1993. - Commission of the European Communities v Kingdom of Spain. - Conservation of wild birds - Special protection areas Marismas de Santoña. - Articles 3 and 4 of the Birds Directive.

Case C-435/92-Judgment of the Court of 19 January 1994. - Association pour la Protection des Animaux Sauvages and others v Préfet de Maine-et-Loire and Préfet de Loire-Atlantique. - Reference for a preliminary ruling: Tribunal administratif de Nantes - France. - Conservation of wild birds - Hunting season. - Article 7 of the Birds Directive.

Case C-149/94-Judgment of the Court (Third Chamber) of 8 February 1996. - Criminal proceedings against Didier Vergy. - Reference for a preliminary ruling: Tribunal de grande instance de Caen - France. - Prohibition of sale - Specimen born and reared in captivity. - Articles 1, 2, 5, 6 and 9 of the Birds Directive.

Case C-202/94-Judgment of the Court (Third Chamber) of 8 February 1996. - Criminal proceedings against Godefridus van der Feesten. - Reference for a preliminary ruling: Gerechtshof ,s-Hertogenbosch - Netherlands. - Scope of the Directive - Protected species - Application of the Directive to a subspecies not occurring naturally in the wild in the European territory of the Member States. - Articles 1 and 14 of the Birds Directive.

Case C-118/94-Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 7 March 1996. - Associazione Italiana per il World Wildlife Fund, Ente Nazionale per la Protezione Animali, Lega per l'Ambiente - Comitato Regionale, Lega Anti Vivisezione - Delegazione Regionale, Lega per l'Abolizione della Caccia, Federnatura Veneto and Italia Nostra - Sezione di Venezia v Regione Veneto. - Reference for a preliminary ruling: Tribunale amministrativo regionale per il Veneto - Italy. - Hunting - Conditions for exercise of the Member States' power to derogate. - Articles 5, 7 and 9 of the Birds Directive.

Case C-44/95-Judgment of the Court of 11 July 1996. - Regina v Secretary of State for the Environment, ex parte: Royal Society for the Protection of Birds. - Reference for a preliminary ruling: House of Lords - United Kingdom. - Delimitation of Special Protection Areas - Discretion enjoyed by the Member States - Economic and social considerations - Lappel Bank. - Articles 2, 3 and 4 of the Birds Directive and Articles 6 and 7 of the Habitats Directive.

Case C-329/96-Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 26 June 1997. - Commission of the European Communities v Hellenic Republic. - Failure to fulfil obligations - Failure to transpose the Habitats Directive. - Article 169 of the EEC Treaty.

Case C-83/97-Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 December 1997. - Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany. - Failure to fulfil obligations - Failure to transpose the Habitats Directive. - Article 189 of the EEC Treaty and Article 23 of the Habitats Directive.

Case C-3/96-Judgment of the Court of 19 May 1998. - Commission of the European Communities v Kingdom of the Netherlands. - Conservation of wild birds - Special protection areas. - IBA 1989 - Article 4 of the Birds Directive.

Case C-166/97-Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 18 March 1999. - Commission of the European Communities v French Republic. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of wild birds - Special protection areas. - Article 4 of the Birds Directive.

Case C-96/98-Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 25 November 1999. - Commission of the European Communities v French Republic. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of wild birds - Special protection areas. - Articles 2 and 4 of the Birds Directive.

Case C-256/98-Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 6 April 2000. - Commission of the European Communities v French Republic. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of natural habitats and of wild fauna and flora. - Article 6 of the Habitats Directive.

Case C-371/98-Judgment of the Court of 7 November 2000. - The Queen v Secretary of State for the Environment, Transport and the Regions, ex parte First Corporate Shipping Ltd, interveners: World Wide Fund for Nature UK (WWF) and Avon Wildlife Trust. - Reference for a preliminary ruling: High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Divisional Court) - United Kingdom. - Conservation of natural habitats and of wild fauna and flora - Definition of the boundaries of sites eligible for designation as special areas of conservation - Discretion of the Member States - Economic and social considerations - Severn Estuary. - Articles 2, 3 and 4 of the Habitats Directive.

Case C-374/98-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 7 December 2000. - Commission of the European Communities v French Republic. - Failure of Member State to fulfil its obligations - Conservation of wild birds - Special protection areas. - Article 4 of the Birds Directive and Articles 6 and 7 of the Habitats Directive.

Case C-38/99-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 7 December 2000. - Commission of the European Communities v French Republic. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of wild birds - Hunting periods. - Article 7 of the Birds Directive.

Case C-159/99-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 17 May 2001. - Commission of the European Communities v Italian Republic. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Directive 79/409/EEC - Conservation of wild birds - Admissibility. - Articles 5, 7 and 9 of the Birds Directive.

Case C-67/99-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 11 September 2001. - Commission of the European Communities v Ireland. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of natural habitats - Conservation of wild fauna and flora - List of sites - Site information. - Article 4 of the Habitats Directive.

Case C-71/99-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 11 September 2001. - Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of natural habitats - Conservation of wild fauna and flora - List of sites - Site information. - Article 4 of the Habitats Directive.

Case C-220/99-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 11 September 2001. - Commission of the European Communities v French Republic. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of natural habitats - Conservation of wild fauna and flora - List of sites - Site information. - Article 4 of the Habitats Directive.

Case C-103/00-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 30 January 2002. - Commission of the European Communities v Hellenic Republic. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Directive 92/43/EEC - Conservation of natural habitats and of wild fauna and flora - Protection of species *Caretta caretta* on Zakynthos. - Article 12 of the Habitats Directive.

Case C-117/00-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 13 June 2002. - Commission of the European Communities v Ireland. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of wild birds - Special protection areas. - Articles 3 and 4 of the Birds Directive and Article 6 of the Habitats Directive.

Case C-202/01-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 26 November 2002. - Commission of the European Communities v French Republic. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of wild birds - Classification as special protection areas - Plaine des Maures. - Article 4 of the Birds Directive.

Case C-324/01-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 5 December 2002. - Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of natural habitats - Wild fauna and flora - Incomplete transposition. - Articles 1, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 22 and 23 of the Habitats Directive.

Case C-75/01-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 13 February 2003. - Commission of the European Communities v Grand Duchy of Luxembourg. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of natural habitats - Wild fauna and flora. - Articles 1, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 22 and 23 of the Habitats Directive.

Case C-415/01-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 27 February 2003. - Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium. - Failure by a Member State to fulfil its obligations - Conservation of wild birds - Special protection areas. - Article 4 of the Birds Directive and Articles 6 and 7 of the Habitats Directive.

Case C-240/00-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 6 March 2003. - Commission of the European Communities v République de Finlande. - Protection of wild birds and their habitats - Special protection areas. - Article 4 of the Birds Directive.

Case C-378/01-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 20 March 2003. - Commission of the European Communities v Italian Republic. - Failure of a Member State to fulfil obligations - Special protection areas - Conservation of wild birds. - Article 4 of the Birds Directive.

Case C-143/02-Judgment of the Court (Third Chamber) of 20 March 2003. - Commission of the European Communities v Italian Republic. - Failure of a Member State to fulfil obligations - Conservation of natural habitats - Wild fauna and flora. - Articles 5, 6 and 7 of the Habitats Directive.

Case C-72/02-Judgment of the Court of 24 June 2003. - Commission of the European Communities v Portuguese Republic. - Failure of a Member State to fulfil its obligations - Conservation of natural habitats and wild birds. - Articles 2, 4, 6, 7, 8 and 12 of the Birds Directive and Articles 1, 3, 6, 10, 11 and 12 of the Habitats Directive.

Case C-182/02-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 16 October 2003. - Ligue pour la protection des oiseaux and Others v Premier ministre and Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement. - Reference for a preliminary ruling: Conseil d'Etat - France. - Conservation of wild birds - Opening and closing dates for hunting - Derogations. - Articles 7, and 9 of the Birds Directive.

Case C-434/01-Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 6 November 2003. - Commission of the European Communities v United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. - Failure of a Member State to fulfil obligations - Conservation of natural habitats - Wild fauna and flora. - Articles 12 and 16 of the Habitats Directive.

Case C-209/02-Judgment of the Court (Second Chamber) of 29 January 2004. - Commission of the European Communities v Republic of Austria. - Failure of a Member State to fulfil obligations - Conservation of natural habitats - Wild fauna and flora - Habitat of the corncrake - Wörschacher Moos special protection area. - Article 4 of the Birds Directive and Articles 6 and 7 of the Habitats Directive.

4.2 Judikatura z let 2004-2011 dostupná v českém jazyce

C-127/02 - Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, čl. 6 směrnice o stanovištích

C-407/03 - Komise vs. Finsko, čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích.

C-79/03 Komise vs. Španělsko (Parany), čl. 8 odst. 1 a čl. 9 odst. 1 směrnice o ochraně volně žijících ptáků.

C-480/03 Clerens, čl. 1 směrnice o ochraně volně žijících ptáků

C-441/03 Komise vs. Nizozemsko, čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně volně žijících ptáků a čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích, ve spojení s čl. 2 odst. 2, čl. 1 písm. a), e) a i), čl. 6 odst. 2 až 4, články 7, 11 a 15 směrnice o stanovištích.

C-117/03 - Società Italiana Dragaggi a další, Čl. 4 odst. 2 a odst. 5, čl. 6 odst. 2 až 4 směrnice o stanovištích

C-135/04 Komise vs. Španělsko (A contrapasa), čl. 7 odst. 4 směrnice o ochraně volně žijících ptáků.

C-166/04 Komise vs. Řecko (Messalongi), čl. 4 odst. 1 a odst. 2 směrnice o ochraně volně žijících ptáků.

C-131/05 Komise vs. Spojené království, čl. 6 odst. 1 směrnice o ochraně volně žijících ptáků a čl. 12 odst. 2 a čl. 13 odst. 1 směrnice Rady 92/43/EHS o stanovištích, ve spojení s čl. 2 odst. 1 téže směrnice.

C-6/04 Komise vs. Spojené království, čl. 6 odst. 2, čl. 6 odst. 3 a 4, čl. 11, čl. 12 odst. 1 písm. d), čl. 12 odst. 2, čl. 12 odst. 4, čl. 13 odst. 1, čl. 14 odst. 2, čl. 15, a čl. 16 směrnice o stanovištích

C-344/03 Komise vs. Finsko („kachny na Alandech“), čl. 9 odst. 1 písm. c) směrnice o ochraně volně žijících ptáků

C-98/03 Komise vs. Německo, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 3 a 4, čl. 12, čl. 13, čl. 16 směrnice o stanovištích.

C-518/04 Komise vs. Řecko („Vipera schweizeri“), čl. 12 odst. 1 písm. b) a d) směrnice o stanovištích.

- C-209/04 Komise vs. Rakousko (Lauteracher Ried), čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ptácích.
- C-221/04 Komise vs. Španělsko („lov lišek vs. vydry“) čl. čl. 12 odst. 1 a přílohy VI směrnice o stanovištích
- C-60/05 WWF Italia a další, Čl. 9 odst. 1 písm. c) /“lov v malém množství“/, směrnice o ochraně volně žijících ptáků
- C-191/05 Komise vs. Portugalsko („Moura, Mourão, Barrancos“), čl. 4 odst. 1 směrnice o ochraně volně žijících ptáků.
- C-244/05 Bund Naturschutz Bayern a další, čl. 4 odst. 1 směrnice o stanovištích
- T-150/05 Sahlstedt a další vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích
- C-362/06 P Sahlstedt a další vs. Komise, kasační stížnost ve věci zamítnutí žaloby na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích
- T-137/04 Mayer a další vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích
- T-136/04 Freiherr von Cramer-Klett a Reichtlverband Pfronten vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích
- T-80/05 Bavendam a další vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích
- T-117/05 Rodenbröker a další vs. Komise, žádost o vydání předběžného opatření na pozastavení účinnosti rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích
- T-100/05 CFE vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích
- T-122/05 Benkö a další vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích
- C-239/04 Komise vs. Portugalsko, (Castro Verde), čl. 6 odst. 4 směrnice o stanovištích
- C-183/05 Komise vs. Irsko, čl. 12 odst. 1 a článku 16 směrnice o stanovištích.
- C-508/04 Komise vs. Rakousko, čl. 1 písm. e), g) a i), čl. 6 odst. 1 a 2, článků 12 a 13, jakož i čl. 16 odst. 1 a z čl. 22 písm. b) směrnice o stanovištích.
- C-342/05 Komise vs. Finsko („preventivní lov vlka“), čl. 12 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 písm. b) směrnice o stanovištích.
- C-235/04 Komise vs. Španělsko, čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ptácích.
- C-507/04 Komise vs. Rakousko, čl. 1 odst. 1 a 2, čl. 5, čl. 6 odst. 1, čl. 7 odst. 1, čl. 7 odst. 4, čl. 8, čl. 9 odst. 1 a 2, čl. 11 směrnice o ptácích.
- C-304/05 Komise vs. Itálie (National Park Stelvio), čl. 6 odst. 2 až 4 směrnice o stanovištích, ve spojení s článkem 7 této směrnice a z čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně volně žijících ptáků.
- C-388/05 Komise vs. Itálie („Valloni e steppe pedegarganiche“), čl. 4 odst. 4 směrnice o ptácích, čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích.
- C-179/06 Komise vs. Itálie (Murgia Alta), čl. 6 odst. 3 ve spojení s článkem 7 směrnice o stanovištích
- C-334/04 Komise vs. Řecko, čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ptácích
- C-418/04 Komise v. Irsko, čl. 4 odst. 1, 2 a 4 a článku 10 směrnice o ptácích, čl. 6 odst. 2 až 4 směrnice o stanovištích
- C-503/06 Komise vs. Itálie, čl. 9 směrnice o ochraně volně žijících ptáků
- C-186/06 Komise vs. Španělsko (Segarra-Garrigues), čl. 4 odst. 4 první věta směrnice o ochraně volně žijících ptáků.

C-76/08 R Komise vs. Republika Malta, usnesení předsedy Soudního dvora - předběžné opatření, čl. 9 směrnice o ochraně volně žijících ptáků

C-76/08 Komise vs. Republika Malta-porušení čl. 9 odst. 1 o ochraně volně žijících ptáků

T-322/06 Espinosa Labella a další vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích

T-323/06 Fresyga vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích

T-345/06 Complejo Agrícola vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích

T-366/06 Calebus vs. Komise, žaloba na rozhodnutí o biogeografickém regionu podle čl. 4 odst. 2 směrnice o stanovištích

C-293/07 Komise vs. Řecko, čl. 4 odst. 1 a odst. 2, čl. 4 odst. 4 první věta, směrnice o ptácích, čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích.

C-259/08 Komise vs. Řecko, čl. 3 odst. 1 a 2, čl. 4 odst. 1, článku 5 a čl. 8 odst. 1 směrnice o ochraně volně žijících ptáků.

C 226/08, Stadt Papenburg vs. Německo, čl. 4 odst. 2 první pododstavec, čl. 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích

C-491/08 Komise vs. Itálie (Is Arenas), čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích

C-241/08 Evropská komise v. Francouzská republika, čl. 6 odst. 2 a odst. 3 směrnice o stanovištích.

C-573/08 plus návrh na předběžné opatření Komise vs. Itálie, čl. 9 směrnice o ptácích

C-164/09 Komise vs. Itálie, směrnice o ptácích čl. 9

C-535/07 Komise vs. Rakousko, směrnice o ptácích čl. 4 odst. 1, směrnice o stanovištích, čl. 6 odst. 2 ve spojení s čl. 7

C 115/09 Bund Naturschutz vs. Bezirksregierung Arnsberg, za přítomnosti: Trianel Kohlekraftwerk Lünen GmbH & Co. KG – předběžná otázka – čl. 6 směrnice o stanovištích

C 383/09 Komise vs. Francie čl. 12 odst. 1 písm. d) směrnice o stanovištích

4.3 Otevřené případy

Žaloba podaná dne 12. listopadu 2007 - Komise Evropských společenství vs. Řecká republika (Věc C-494/07), návrhy žalobkyně:

- říci, že Řecká republika tím, že nepřijala nezbytná opatření pro správné provedení povinností vyplývajících z čl. 6 odst. 4, článku 12 a článku 13 (celá příloha IV) směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin do vnitrostátního práva, nesplnila své povinnosti, které pro ni vyplývají z tohoto ustanovení.

Žaloba podaná dne 5. dubna 2007 - Komise Evropských společenství vs. Polská republika, (Věc C-193/07), návrhy žalobkyně:

- určit, že Polská republika tím, že nepřijala vhodná opatření za účelem vyloučení poškozování stanovišť a významného vyrušování druhů na zvláště chráněném území Puszcza Augustowska, PLB 200002 v rámci schvalovacích řízení týkajících se obchvatu Augustówa, města nacházejícího se na severovýchodě jejího území, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 6 odst. 2 a článku 7 směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin;
- určit, že Polská republika tím, že investici týkající se obchvatu Wasilkówa, města nacházejícího se na severovýchodě jejího území nepodrobila řádnému posouzení důsledků projektu pro zvláště chráněné území

Puszczza Knyszyńska, PLB 200003, a tím, že tuto investici schválila i přes její nepříznivý účinek na celistvost příslušného území, a tím, že zahájila realizaci této investice, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 6 odst. 3 a článku 7 směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin;

- určit, že Polská republika tím, že navrhla uskutečnit projekt zalesnění na území, které má být navrženo jako lokalita v zájmu Společenství v souladu se směrnicí 92/43/EHS („Pojezierze Sejneńskie“, PLH 200007, o celkové rozloze 7 456,9 ha), jako opatření kompenzující ztrátu území Puszczza Augustowska, PLB 200002, porušila směrnicí 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin s ohledem na rozsudky vydané Soudním dvorem ve věcech C-117/03, Dragaggi, a C-244/05, Bund Naturschutz;
- určit, že Polská republika tím, že schválila zničení stanovišť Puszczza Augustowska uvnitř území, které má být navrženo jako lokalita významná pro Společenství v souladu se směrnicí 92/43/EHS („Ostoja Augustowska“, PLH 200005) v rámci výstavby obchvatu Augustówa, města nacházejícího se na severovýchodě jejího území, porušila směrnicí 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin s ohledem na rozsudky vydané Soudním dvorem ve věcech C-117/03, Dragaggi, a C-244/05, Bund Naturschutz;

Žaloba podaná dne 11. března 2008 - Komise Evropských společenství v. Rakouská republika (Věc C-110/08), návrhy žalobkyně:

- určit, že žalovaná strana tím, že doposud nepředložila Komisi úplný seznam navržených lokalit významných pro Společenství, resp. tím, že současný seznam předložený Komisi stále ještě úplně neobsahuje šest přírodních stanovišť v alpské biogeografické oblasti (3230, 6520, *7220, 8130, 9110 a 9180), jakož i deset přírodních stanovišť (*1530, 3240, *6110, *6230, 6520, 8150, 8220, 9150, 91FO a *9110) a dvanáct druhů (*Vertigo moulinsiana*, **Osmoderma eremita*, *Rutilus pigus*, *Triturus cristatus*, *Triturus carnifex*, *Rhinolophus hipposideros*, *Barbastella barastellus*, *Myotis emarginatus*, *Myotis myotis*, *Mannia triandra*, *Buxbaumia viridis*, *Drepanocladus vernicosus*) v kontinentální biogeografické oblasti, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 4 odst. 1 směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Úř. věst. L 206, ze dne 22. července 1992, s. 7; Zvl. vyd. 15/02, s. 102);

Žaloba podaná dne 25. září 2009 - Komise Evropských společenství vs. Francouzská republika (Věc C-383/09), návrhy žalobkyně:

- určit, že Francouzská republika tím, že nezavedla program opatření umožňujících přísnou ochranu živočišného druhu *Cricetus cricetus* (křeček polní), nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 12 odst. 1 písm. d) směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin;

Žaloba podaná dne 20. října 2009 - Komise Evropských společenství vs. Španělské království (Věc C-404/09), návrhy žalobkyně:

- určit, že Španělské království tím, že povolilo těžbu v dolech „Fonfría“, „Nueva Julia“ a „Los Ladrones“, aniž by povolení podmínilo přezkumem, jež by umožnil popsat a posoudit přímé, nepřímé a kumulativní účinky současných projektů povrchové těžby, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z článků 2, 3 a čl. 5 odst. 1 a 3 směrnice Rady 85/337/EHS ze dne 27. června 1985 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí;

- určit, že Španělské království tím, že od roku 2000, kdy bylo území „Alto Sil“ klasifikováno jako zvláště chráněné území (dále jen „ZCHÚ“):
 - povolilo těžbu v povrchových dolech „Nueva Julia“ a „Los Ladrones“, aniž by ji podrobila vhodnému posouzení možných vlivů uvedených projektů, a v každém případě aniž by byly dodrženy podmínky pro uskutečnění projektu, navzdory riziku, které uvedené projekty představují pro živočišný druh tetřev hlušec, což bylo jedním z důvodů vedoucích ke klasifikaci ZCHÚ „Alto Sil“, a v případě neexistence alternativních řešení, z důvodů vyššího veřejného zájmu, a pouze po oznámení Komisi vyrovnávacích opatření nezbytných k zajištění koherence sítě Natura 2000;
 - nepřijalo nezbytná opatření k zabránění poškození biotopů tetřeva hlušce, pro kterýžto živočišný druh bylo vyhlášeno ZCHÚ, jakož i k zabránění významného rušení uvedeného živočišného druhu, jež bylo způsobeno těžbou v povrchových dolech „Feixolín“, „Salguero-Prégame-Valdesegadas“ „Fonfría“, „Ampliación de Feixolín“ a „Nueva Julia“;
 - nesplnilo povinnosti, které pro něj ve vztahu k ZCHÚ „Alto Sil“ vyplývají z čl. 6 odst. 2, článku 3 a článku 4 ve spojení s článkem 7 směrnice 92/43/EHS;
- určit, že Španělské království tím, že od ledna 1998 nepřijalo v souvislosti s doly „Feixolín“, „Salguero-Prégame-Valdesegadas“, „Fonfría“ a „Nueva Julia“ opatření nezbytná k ochraně ekologického významu navrhovaného území „Alto Sil“ na vnitrostátní úrovni, nesplnilo povinnosti ve vztahu k navrhovanému území „Alto Sil“, které pro něj vyplývají z výkladu provedeného Soudním dvorem v rozsudcích ze dne 13. ledna 2005, Dragaggi, C-117/03, a ze dne 14. září 2006, Bund Naturschutz in Bayern, C-244/05, a
- určit, že Španělské království tím, že od prosince 2004 povolilo povrchovou těžbu (v případě dolů „Feixolín“, „Salguero-Prégame-Valdesegadas“, „Fonfría“ a „Nueva Julia“), jež mohla mít významný vliv na hodnoty, jež byly důvodem k vyhlášení území významného pro Společenství (dále jen „ÚVS“) „Alto Sil“, aniž by provedlo vhodné posouzení možných vlivů uvedených dolů, a v každém případě aniž by byly dodrženy podmínky pro uskutečnění projektu, navzdory riziku, které uvedené projekty představovaly pro hodnoty, jež vedly k vyhlášení ZCHÚ „Alto Sil“, a v případě neexistence alternativních řešení, výhradně z důvodů vyššího veřejného zájmu, a pouze po oznámení Komisi vyrovnávacích opatření nezbytných k zajištění koherence sítě Natura 2000;
 - nepřijalo nezbytná opatření k zabránění poškozování biotopů živočišných druhů, jakož i jejich značnému rušení způsobenému těžbou v dolech „Feixolín“, „Salguero-Prégame-Valdesegadas“ „Fonfría“, „Nueva Julia“, a „Ampliación de Feixolín“;
 - nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají ve vztahu k ÚVS „Alto Sil“ z čl. 6 odst. 2, 3 a 4 směrnice 92/43/EHS;

Žaloba podaná dne 4. března 2010 - Spojené království vs. Komise (Věc T-115/10), návrhy žalobce:

- zrušit rozhodnutí Komise 2010/45/EU ze dne 22. prosince 2009, kterým se přijímá třetí aktualizovaný seznam lokalit významných pro Společenství ve středomořské biogeografické oblasti podle směrnice Rady 92/43/EHS (směrnice o přírodních stanovištích²), v rozsahu, v němž za lokalitu významnou pro Společenství označuje Estrecho Oriental s kódem ES6120032.

5 Přehled použité literatury

Česká

- 1) Anonym. Varianty koncepce a cíle EU v souvislosti s biologickou rozmanitostí po roce 2010. Sdělení Komise KOM(2010) 4 v konečném znění. Brusel 2010.
- 2) Anonym. Politika životního prostředí EU – sedm tematických strategií. Planeta č. 10/2006. MŽP Praha 2006.
- 3) DUSÍK, J.: Implementace práva životního prostředí ES do českého právního řádu – zkušenosti z pohledu judikatury Evropského soudního dvora. MŽP, Praha 2001, 161s.
- 4) HORA, J., DAMOHORSKÝ, M., HARTEL, H., PLESNÍK, J., ŘÍHOVÁ, G., STEJSKAL, V.: Legislativa EU a ochrana přírody. BirdLife Int., ČSO, Landbouw, natuurbeheer en visserij, Praha 1998, 96s.
- 5) KRUŽÍKOVÁ, E.: Ekologická politika a právo životního prostředí v EU. Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře Petr Šauer, Praha 1997.
- 6) KRUŽÍKOVÁ, E., ADAMOVÁ, E., KOMÁREK, J.: Právo životního prostředí ES. Praktický průvodce. Linde a.s. Praha, 2003. ISBN 80-7201-430-7.
- 7) PLESNÍK, J. Biologická rozmanitost a Evropská unie: poselství z Malahide. in Ochrana přírody č.9/2004
- 8) ROTH, P.: Legislativa ES v oblasti územní a druhové ochrany přírody. MŽP, Praha 2003 ISBN 80-7212-222-3.
- 9) SMOLEK, M.: Směrnice o stanovištích ve světle nejnovější judikatury ESD. in České právo životního prostředí č.2/2001 (2), str. 28-35.
- 10) SMOLEK, M.: Implementace a prosazování norem mezinárodního práva a práva ES v oblasti ochrany životního prostředí. in AUC Iuridica 1/2005. ISBN 80-246-1145-7.
- 11) SMOLEK, M.: Znovu k otázce režimu ochrany území před jejich zařazením na seznam lokalit významných pro Společenství. in Ekologie a právo 3/2006, s. 27 a násl.
- 12) STEJSKAL, Vojtěch. Kapitola 2.5. Role Evropského soudního dvora v ochraně životního prostředí. In Šturma, P., Tomášek, M. et al. Nové jevy v právu na počátku 21. století. III., Proměny veřejného práva. Praha: Karolinum, 2009, s. 105-124. ISBN 978-80-246-1662-9.
- 13) STEJSKAL, Vojtěch. Nature Conservation and Landscape Protection Including the Natura 2000 Network in the Czech Legal System. Journal for European Environmental and Planning Law, 2007, roč. 2, č. 2, s. 117-126. ISSN 1613-7272.
- 14) STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Monografie. Praha: Linde, 2006. 590 s. ISBN 80-7201-609-1.
- 15) STEJSKAL, Vojtěch. Prosazování právní odpovědnosti v ochraně biodiverzity. 1. vyd. Monografie. Praha, Eva Rozkotova - IFEC, 2006. 242 s. ISBN 80-903409-5-4.
- 16) STEJSKAL, Vojtěch. Vertragsverletzungsverfahren gemäß Artikel 226 EG - Vetrages im Bereich des Naturschutzes - Erfahrungen in Österreich und Tschechien. In DAMOHORSKÝ, Milan, KERSCHNER, Ferdinand (Hrsg.) Natur- und Landschaftsschutzrecht in Österreich und der Tschechischen Republik. 1. vyd. Praha: Vodnář, 2006, s. 137-150. ISBN 80-85889-80-3.
- 17) STEJSKAL, Vojtěch. Význam judikatury Evropského soudního dvora pro tvorbu a ochranu ptačích oblastí v ČR. In Ochrana přírody a krajiny v právnej teórii a praxi. 1. vyd. Bratislava: PF Univerzity Komenského, Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, Tomus XXIV. 2006, s. 323-329. ISBN 80-223-2236-9.

Zahraniční

- 1) DIETRICH, B. – AU, CH. – DREHER, J.: Umweltrecht der EG. Erich Schmidt Verlag 2003.
- 2) DOUMA, W.T. (edit.): European Environmental Case Law. T.M.C.Asser Press Schulthess Hague, Zurich, 2002.
- 3) EUROPEAN COMMISSION: LIFE Focus/LIFE for Birds. 25 years of the Birds Directive: the contribution of LIFE Nature Projects. Luxembourg 2004. ISBN 92-894-7452-1.
- 4) EUROPEAN COMMISSION: Nature and biodiversity case. Ruling of the European Court of Justice. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 2006, ISBN 92-79-02561-9.
- 5) INSTITUT FÜR UMWELTRECHT, OÖ AKADEMIE FÜR UMWELT UND NATUR (HRSG): Die neue EG-Umwelthaftung und ihre nationale Umsetzung. Recht der Umwelt, Band 17, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 2005.
- 6) KRÄMER, L.: European Environmental Law Casebook, London, 1993.
- 7) KRÄMER, L.: EU Casebook on Environmental Law, Hart Publishing, Oxford, Great Britain 2002.
- 8) KRÄMER, L.: Die Rechtsprechung der EG-Gerichte zum Umweltrecht 1992 -1994, in EuGRZ 1995, s. 45 a násl.
- 9) KRÄMER, L.: Die Rechtsprechung der EG-Gerichte zum Umweltrecht 1995 - 1997, in EuGRZ 1998, s. 309 a násl.
- 10) KRÄMER, L.: Die Rechtsprechung der EG-Gerichte zum Umweltrecht 1999 - 1998, in EuGRZ 2000, s. 265 a násl.
- 11) KRÄMER, L.: Die Rechtsprechung der EG-Gerichte zum Umweltrecht 2000 - 2001, in EuGRZ 2002, s. 483 a násl.
- 12) MÜLLER, W.: 25 Jahre EU-Vogelschutzrichtlinie. Ornis 6/2004.
- 13) C.PAPAZOGLU, K.KREISER, Z.WALICZKY, I.BURFIELD: Birds in the EU: A status assessment. BirdLife International, European Commission, The Netherlands Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, Vogelbescherming Nederland. Wageningen 2004
- 14) WAGNER, E.: Europäisches Umweltrecht, Besonderer Teil, 6.Auflage, JKU Linz, 2009.

Přehled internetových pramenů

<http://curia.europa.eu> = hlavní stránka Soudního dvora EU

<http://eur-lex.europa.eu> = stránky pramenů práva EU

<http://europa.eu> = stránky EU

<http://ec.europa.eu/environment> = stránky Evropské komise-DG ENVI

<http://biodiversity.eionet.europa.eu> = stránky Evropského tematického střediska biodiverzity

Judikatura Soudního dvora Evropské unie v oblasti ochrany přírody

Zpracovali:
doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.
JUDr. Jiří Zicha, Ph.D.

Vydalo Ministerstvo životního prostředí se sídlem Vršovická 1442/65, Praha 10
www.mzp.cz

Grafický design, sazba a tisk: Enigma s.r.o. Praha
Vydání: první
Rok vydání: 2011
Počet stran: 88
Náklad: 500 ks

© Ministerstvo životního prostředí

ISBN 978-80-7212-562-3

Vytištěno na 100% recyklovaném papíře

Ministerstvo životního prostředí

